

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**RUH SAĞLIĞI UZMANLARININ EŞCİNSEL
DANIŞANLARA YÖNELİK ALGILARININ
BELİRLENMESİ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME
ÇALIŞMASI**

Ayşe KAVAL

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2021

**RUH SAĞLIĞI UZMANLARININ EŞCİNSEL DANIŞANLARA YÖNELİK ALGILARININ BELİRLENMESİ:
BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

Ayşe KAVAL

2021

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**RUH SAĞLIĞI UZMANLARININ EŞCİNSEL DANIŞANLARA YÖNELİK
ALGILARININ BELİRLENMESİ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

**DETERMİNİNG MENTAL HEALTH PROFESSIONALS' PERCEPTIONS OF
HOMOSEXUAL CLIENTS: A SCALE DEVELOPMENT STUDY**

Ayşe KAVAL

Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2021

ONAY SAYFASI

Ayşe KAVAL tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Zöhre Kaya danışmanlığında hazırlanan “Ruh Sağlığı Uzmanlarının Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” başlıklı bu çalışma, 18/06/2021 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09/06/2021 tarihli ve 2021/21-10 sayılı kararı ile Dr. Öğr. Üyesi Seda DONAT BACIOĞLU Başkanlığında, Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA ve Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

Öz

Bu araştırmada ruh sağlığı uzmanlarının, eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının belirlenmesi amacıyla bir 6lçme aracı geliştirilmiş, ardından 6lçme aracının g6venilirlik ve geğerliliği sınanmıştır. 6lçeğin madde havuzunu oluşturmak için literat6r ışığında bu konuda daha 6nce yurtiçinde ve yurt dışında geliştirilmiş benzer 6lekler incelenmiş, konuya ilişkin kitap ve makaleler okunmuş, ruh sağlığı uzmanlarına kompozisyon yazdırılmış ve 50 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Bu maddeler uzman g6r6ř6 sonrasđ 46 maddeye d6řm6ř ve 6lçeğin pilot çalışması 239 ruh sağlığı uzmanđ ile 46 madde 6zerinden gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı fakt6r analizi sonucunda 6lçeğin, 29 maddelik tutum, bilgi ve beceri olmak 6zere 3 fakt6rl6 bir yapı aldığı g6r6lm6ştir. 3 fakt6rden oluşan bu 6lek toplam varyansın %61,773'6n6 açıklamaktadır. Doğrulamayı fakt6r analizi için asıl çalışma 6lçeğin 29 maddelik son hali ile 403 ruh sağlığı uzmanđ ile gerçekleştirilmiştir. Doğrulamayı fakt6r analizi sonucunda 6lçeğin 3 boyutlu yapısının doğrulandığı ve uyum kriterlerinin uygun d6zeyde olduğu bulunmuştur (X^2 / Sd : 3, 163; RMSEA: .73; CFI: .97; GFI: .93; AGFI: .90; NNFI: .97; NFI: .97; RMR: .71; SRMR: .60). 6lçeğin g6venilirliği cronbach alpha katsayısı ile hesaplanmış ve cronbach alpha değerleri tutum fakt6r6 için. 94, bilgi fakt6r6 için. 93, beceri fakt6r6 için. 82 ve genel 6lek için. 94 olarak hesaplanmıştır. Bu verilerden yola çıkılarak ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen Eşcinsellik Algđ 6lçeğinin, 29 madde ve 3 boyutlu yapısı ile g6venilir ve geçerli bir 6lek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: ruh sağlığı uzmanđ, eşcinsel, danışan, algđ, 6lek geliştirme

Abstract

In this study, a measurement tool was developed to determine the perceptions of mental health professionals towards homosexual clients. Then, the reliability and validity of the measurement tool was tested. In order to create the item pool of the scale, similar scales previously developed in Turkey and abroad on this subject were examined in the light of the literature, books and articles on the subject were read, a composition was written for the target audience and a pool of 50 items was created. These items dropped to 46 items after expert opinion and the pilot study of the scale was conducted with 46 items with 239 mental health experts. As a result of the exploratory factor analysis, the scale took the form of the 29 items with 3 factors. Factors in the scale are named as attitude, knowledge and skill. This scale consisting of 3 factors explains 61,773% of the total variance. For confirmatory factor analysis, the main study was carried out with 29 items and 403 mental health experts. As a result of the confirmatory factor analysis, the 3-dimensional structure of the scale was verified and the fit criteria were found to be appropriate (χ^2 / Sd : 3, 163; RMSEA: .73; CFI: .97; GFI: .93; AGFI: .90; NNFI: .97; NFI: .97; RMR: .71; SRMR: .60). The reliability of the scale was calculated with the cronbach alpha and the cronbach alpha values were calculated as .94 for the attitude factor, .93 for the knowledge factor, .82 for the skill factor and .94 for the general scale. Based on this information, it can be concluded that the Homosexuality Perception Scale is a reliable and valid scale that can be used to determine the perceptions of mental health professionals.

Key words: mental health professional, homosexual, client, perception, scale development.

Teşekkür

Lisans döneminde öğrencilerine öğrettiği ve hâlâ kulaklarımda çınlayan “insanları yargılamadan önce hikâyesini dinleyin anacığım.” sözü her zaman heybemde taşıyacağım en değerli hazinelerden biri olacak ve cinsel yönelim olgusu ile ilgili tez yazmak istediğimi ifade ettiğimde her zamanki engin hoşgörüsüyle ve içten gülüşüyle beni destekleyen; fakat tezin bittiğini hiçbir zaman göremeyecek olan değerli hocam Dr. Şirin BOZKURT sonsuz teşekkürü hak ediyor.

Tez yazma sürecinin pandemi dönemine denk gelmesi ve veri toplama konusunda zorluk yaşadığım süreçte veri toplamama yardımcı olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli tez danışmanım Dr. Zöhre Kaya'ya çok teşekkür ederim.

Tez sürecinin ilk evrelerinde uzman görüşlerine başvurduğum ve ölçek maddeleri ile ilgili tüm sorularıma içtenlikle cevap verip, ölçeğin son şeklini almasında katkıları olan değerli hocalarım Prof. Dr. Şenel POYRAZLI, Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI, Prof. Dr. Sultan DOĞAN, Dr. Gürol ZIRHLIOĞLU, Dr. Çiğdem DÜRÜST, Ar. Gör. Gökhan KABACAOĞLU ve İstatistik uzmanı Yemliha Durmaz'a çok teşekkür ederim.

Bu süreçte desteklerini her zaman hissettiğim sevgili arkadaşlarım Barış MUTLU, Arno KARAKAYA, Dr. Umay Bilge BALTACI, Psikolojik danışman Duygu ÖZDEMİR, Psikolojik danışman Berna YAZKAÇ, Psikolojik danışman Mehmet ÇAKMAKÇI, Psikolojik danışman Azad ULUCA, Psikolog Gülşen CANAN, Deniz DÜZSÖZ, Yeşim TATAR ABO ve isimlerini saymadığım tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Sosyal adalet, insan hakları, hayvan hakları ve doğa sevgisi ile ilgili edindiğim ilk bilgileri bana öğreten ortaokul fen bilgisi öğretmenim Mehmet BORU'ya minnettarım.

Ve en büyük teşekkür kuşkusuz aileme...

Sosyal adaletsizlikler ve haksızlıklar karşısında her zaman sesimi yükseltmemi öğreten sevgili babam Halit KAVAL'a, bu zorlu süreçte vazgeçme eşiğine geldiğim zamanlarda beni motive edip yeniden yola devam etmemi sağlayan ve nefis yemekleriyle beni ödüllendiren canım annem Aliye KAVAL'a, meslektaşım ve en değerli arkadaşım Naime KAVAL ZİREK ve kızı küçük mektup arkadaşım Cemre ZİREK'e, her zaman, her koşulda beni destekleyen ve yanımda olan çocukluk anılarım, canım kardeşlerim Emre ve Seher KAVAL'a, güçlü eleştirileri ve hoş sohbetleri ile düşüncelerimi biçimlendiren küçük filozofum Eren KAVAL'a ve beni ben yapan adını saymadığım tüm dostlarım ve aile bireylerime minnettarım...

İçindekiler

Özet.....	i
Abstract.....	ii
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	10
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	10
Sayıtlılar.....	11
Tanımlar.....	11
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	13
Kuramsal Çerçeve.....	13
İlgili Araştırmalar.....	33
Bölüm 3 Yöntem.....	35
Araştırmanın Modeli.....	35
Araştırmanın Katılımcıları.....	35
Veri Toplama Süreci.....	41
Veri Toplama Araçları.....	41
Madde Yazım Süreci ve Ölçeğin Oluşturulması.....	42
Verilerin Toplanması.....	42
Verilerin Analizi.....	43
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	44

Bölüm 5 Tartışma, Sonuç ve Öneriler	78
Kaynaklar	93
Ekler Dizini	101
EK-1:Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	101
EK-2:Kişisel Bilgi Formu.....	102
EK-3:Eşcinsellik Algı Ölçeği Deneme Formu.....	103
EK-4:Eşcinsellik Algı Ölçeği Son Formu.....	109
EK-5: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	113
EK-6: Etik Beyanı	114
EK-7: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	115

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Pilot Çalışmadaki Katılımcıların Demografik Özellikleri</i>	36
Tablo 2 <i>Ana Çalışmadaki Katılımcıların Demografik Özellikleri</i>	37
Tablo 3 <i>Katılımcıların Çalışma Durumları</i>	39
Tablo 4 <i>Katılımcıların Etnik Köken ve Dini İnanışları</i>	40
Tablo 5 <i>Katılımcıların Cinsel Yönelim ve Eğitim Alma Durumları</i>	40
Tablo 6 <i>KMO ve Barlett Analizi</i>	45
Tablo 7 <i>Ölçeğin Öz Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Düzeyleri</i>	46
Tablo 8 <i>Ölçeğin Maddelerine Ait Faktör Yük Değerleri</i>	48
Tablo 9 <i>Ölçeğe İlişkin Madde İstatistikleri</i>	50
Tablo 10 <i>Faktörlere Ait Güvenirlik Sonuçları</i>	51
Tablo 11 <i>Madde Toplam Korelasyonları</i>	52
Tablo 12 <i>Maddelerin Ayırt Ediciliği</i>	54
Tablo 13 <i>Uyum Kriterleri Sınırlılıkları</i>	59
Tablo 14 <i>Ölçeğin Modifikasyon Öncesi ve Sonrası Uyum Kriterleri</i>	59
Tablo 15 <i>Ölçeğin AVE ve CR Değerleri</i>	60
Tablo 16 <i>Katılımcıların Ölçekten Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler</i>	62
Tablo 17 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algılara Ait Tanımlayıcı Bulgular</i>	62
Tablo 18 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algılarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait t Testi Sonuçları</i>	63
Tablo 19 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algıların Yaş Gruplarına Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları</i>	65
Tablo 20 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algıların Meslek Gruplarına Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları</i>	66
Tablo 21 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algıların Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları</i>	69
Tablo 22 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algıların Meslek Tecrübesine Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları</i>	70
Tablo 23 <i>Eşcinselliğe Yönelik Algıların Etnik Kökene Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları</i>	71

Tablo 24 Eşcinselliğe Yönelik Algıların Dini İnanışa Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları	72
Tablo 25 Eşcinselliğe Yönelik Algıların Farklı Cinsel Yönelime Sahip Danışanlarla Çalışma Deneyimi Olmalarına Göre İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları	75

Şekiller Dizini

Şekil 1. Yamaç Grafiği (Scree Plot).....	47
Şekil 2. Ölçeğin DFA Sonucuna Ait Path Diyagramı.	56
Şekil 3. Ölçeğin DFA Sonucuna Ait t Değerleri.....	58

Kısaltmalar Dizini

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

APA: Amerikan Psikiyatri Derneği

APA: Amerikan Psikologlar Derneği

BM: Birleşmiş Milletler

CETAD: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

DSM: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

EAÖ: Eşcinsellik Algı Ölçeği

GAT: Gay Affirmative Tedaviler

ILGA: Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği

KAOS GL: Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

LGBTİ: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks

TGEU: Avrupa Trans Ağı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

Bölüm 1

Giriş

Problem Durumu

İnsanlık tarihi boyunca cinsellik, hem insanlara cezbedici gelmiş hem de yasaklamalarla sınırlandırılmıştır. Toplumsal normlar, cinselliği sürekli belirli kurallar çerçevesinde ele almış ve bu kuralların belirlediği şekliyle tek bir doğrunun olduğunu öne sürmüştür. Birçok konuda olduğu gibi cinsellik konusunda da toplumda çoğunlukta olan normalleştirilip azınlıkta olanlar ise anormal olarak değerlendirilmiştir. Geçmişten günümüze neredeyse bütün toplumlarda cinsellik, evlenmiş olan bir erkek ile bir kadın arasında, üreme amacıyla yapılan bir eylem olarak tanımlanıp bunun dışındaki eylemler çoğunlukla yasaklanmıştır. Bu sınırların dışında kalan ilişki, cinsel haz ve kişilerin ötekileştirildiği, etiketlendiği ve küçümsendiği söylenebilir (Yüksel ve Yetkin, 2013).

Sigmund Freud'a göre çocuk, ana rahmine düştüğü andan itibaren cinsel gelişiminin ilk tohumlarını atmış olur. Dünyaya gözlerini açmasıyla birlikte, ana rahmindeyken tohumlarını attığı cinsel yaşamı, çocukla birlikte belirli dönemler içerisinde filizlenip büyümekte, böylece yetişkinlikte oynanacak cinsellik rolünü şekillendirmektedir. Freud bu gelişim sürecini psikoseksüel gelişim dönemleri olarak adlandırdığı gelişimsel evreler içerisinde incelemiştir. Bu evreler içerisinde 2-5 yaş aralığı, psikoseksüel gelişim evresinin ilk açılma dönemi olması bakımından kritik bir önem taşımaktadır. Çocuk bu dönemde cinsel nesne seçimini büyük ölçüde şekillendirmektedir ve ilerde cinsel partnerini karşı cinsten (heteroseksüel) veya kendi cinsinden (homoseksüel) seçmesi bu dönemde yaptığı cinsel nesne seçimi belirleyecektir. Cinsel gelişimin durduğu gizil dönem evresinin ardından ikinci açılma dönemi olan ergenlik evresi başlar. Seksüel yaşam, büyük oranda bu evrede belirlenmiş olur. Birinci açılma evresi olarak bilinen 2-5 yaş aralığında çocuk, bir geriye dönüş (regresyon) veya saplantı (fiksasyon) yaşayabilir. Fiksasyon veya regresyon engelleme sonucunda oluşabileceği gibi bu dönemde aşırı doyum ile de oluşabilmektedir. Sözü geçen

evrede fiksasyon ve/veya regresyon yaşayan çocuk, sonraki evrelere geçse bile saplandığı dönemin özelliklerini gösterir. Çocuk cinsel nesne seçimini 2-5 yaş aralığında büyük ölçüde şekillendirdiği için bu dönemde fiksasyon yaşayan çocuk, Freud'a göre yetişkin hayatında kendi cinsine yönelik nesne seçimi yapacağını yani eşcinsel olacağını ifade etmektedir (Freud, 2002).

Freud, kadın ve erkek eşcinsel gelişiminin farklı seyrettiğini ifade etmiştir. Kadın eşcinselliğini, fallik dönemde olan kız çocuğunun babasına yönelik olan duygularıyla açıklamıştır. Elektra karmaşası olarak da bilinen bu evrede kız çocuğu, babasını annesinden kıskandığı için hayal kırıklığı yaşar ve bunun sonucunda kendi kadınsılığından ve babasından uzaklaşıp erkeksi bir kimlik kazanır. Erkek eşcinselliğini ise erkek çocuğunun anneye bağlılığına, otoriter bir anne ve zayıf bir baba figürüne bağlamıştır (Lingiardi ve Capozzi, 2004). Ancak, Freud'un cinsellikle ilgili bu görüşleri yaşamış olduğu dönemde büyük tartışmalara neden olmuş ve günümüzde de geçerliliğini büyük oranda kaybettiği görülmektedir.

İnsanlık tarihinin gelişimi göz önüne alındığında, sınıflaşmanın ve özel mülkiyetin ortaya çıkmadığı zamanlarda kadın ve erkeğin eşit olduğu, bu eşitliğin cinsel yaşamda da kendini gösterdiği ve hem kadının hem de erkeğin çokeşli bir cinsel yaşam sürdüğü aktarılmaktadır (Oksaçan, 2012). Sınıflaşmanın ve özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla birlikte erkek ve kadın arasındaki cinsellik, çokeşlilikten tek eşliliğe doğru evrilmiştir. Bu evrilme doğal ve ahlaki faktörlerden ziyade, tamamen ekonomik faktörlerle açıklanmaktadır (Morgan, 1998). Bu açıklama cinsel ahlakın sınıfsallığının yanı sıra eşcinselliğin sınıfsal özelliğini de açıklamaktadır. İlkel ve özel mülkiyetin olmadığı sınıfsız toplumlarda eşcinsellik; ruhsal, hormonal, biyolojik nedenlerden kaynaklı olmaları haricinde sık rastlanılan ve onaylanan bir ilişki türü olarak görülmemiştir (Oksaçan, 2012).

Tarihte özel mülkiyetin ve sınıflı toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte kadın ve erkek arasında eşitsizlikler ortaya çıkmaya başlamış ve kadın önceki konumunu yitirmiştir. Jean-Jacques Rousseau erkek ile kadın arasındaki cinsiyet farklılıklarının cinsellik veya aşk ile açıklanamayacağını, avcı-toplayıcı olan insanların yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte yozlaştığı ve avcı özelliklerini

kaybettiklerini bunun bir sonucu olarak kadınların evde çocuklarla oyalandığını, erkeklerin ise ava çıktıklarını ifade etmiştir. Yani insanların yaşam şekillerinin değişmesi sonucu ortaya çıkan iş bölümünün cinsiyet farklılıklarına ve insan doğasının yozlaşmasına neden olduğunu ifade etmiştir (Direk, 2011).

Sınıflı bir toplum yapısına sahip Eski Yunan'da kadın, değersiz bir ev eşyası ve çocuk doğurma nesnesi olarak görülmüştür (Engels, 1998). Kadının eski konumunu yitirmesiyle birlikte Yunan Uygarlığında eşcinsellik de toplumsal bir özellik kazanmaya başlamıştır. Eşcinselliğin ilk olarak Eski Yunan Medeniyetinde ortaya çıkması rastlantısal değildir. Özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte köleciliğin doğması, sınıfsal farklılıklar ve gelişmiş ekonomi bu durumun başlıca nedenleri olarak gösterilebilir (Oksaçan, 2012).

Eski Yunan'da komutan-asker, öğretmen-öğrenci (Büyük İskender ve hocası Aristoteles, Platon ve Aristoteles) ilişkisinin arkasına gizlenen eşcinsel ilişkinin, Roma'da köleliğin bir sonucu olarak köle-efendi ilişkisi de yine bu hiyerarşiye bağlanmıştır (Oksaçan, 2012). Yani bu dönemlerde sınıflaşmanın ve köleliğin bir sonucu olarak eşcinselliğin; kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sona ermesi ve insanın köleleştirilmesi sonucu ortaya çıktığı; kurumsal, toplumsal, sınıfsal ve kültürel bir olgu olduğu söylenebilir.

İnsanlık tarihi boyunca nasıl cinsellik veya cinsel ilişki biçimleri tüm çeşitlilikleriyle mevcutsa; homoseksüel cinsel ilişkilerin de buna paralel olarak tuhaf, sağlıklı olmayan ve anormal olarak kabul edildiği zannedilir. Hâlbuki heteroseksüel olmayan cinsellik veya eşcinselliğin ruhsal bir hastalık olarak kabul edilmesinin tarihi iki yüzyıldan daha azdır. Eşcinsellik hastalık olarak değerlendirilmeden önce; günah ve suç olarak görülmüştür. Fakat aktarılanlara göre eşcinselliğin günah, suç veya hastalık olarak görülmediği zamanlar da olmuştur. Bu durumun yaşanılan dönemin ve o dönemdeki üretim ilişkisinin biçimine bağlı olarak şekillendiğini bu nedenle cinsellik ve cinsel ilişki biçimlerinin kesin kurallara bağlanamamasıyla açıklanabilir (Candansayar, 2011).

17.yy'da eşcinsellik sapkınlık olarak görülürken, 18.yy'da hızla yayılan zührevi hastalıklar nedeniyle toplumsal özelliğini kaybetmiştir. 19.yy'a gelindiğinde İngiltere'de eşcinsellik ve zoofilin cezası ölüm iken, 19.yy'ın ikinci yarısında eşcinsellik; hukuk, tıp ve bilimin içerisinde "hastalık" olarak değerlendirilmiştir (Segal, 1992). 20. yüzyıl 2. Dünya Savaşı'nın hüküm sürdüğü yıllara denk gelmesi nedeniyle Nazi Almanya'sının toplama kampları, Amerika'nın zulümleri ve Sovyet Rusya'nın gulag sistemi ile homofobinin en zorlu olduğu çağlardan biri olmuştur (Tın, 2018). Günümüzde ise eşcinsellik, bazı kesimler tarafından hala ötekileştirilip, aşağılanırken; bazılarının ise bu olguya sosyal adalet ve insan hakları penceresinden bakarak daha insancıl yaklaşıtları görülmektedir.

Yukarıda verilen tarihsel bilgilerden hareketle, Eski Yunan döneminden günümüze kadarki süreçte eşcinsellik olgusunun dönemden döneme zamanın ruhuna ve toplumsal yapısına bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür. 21.yy'a gelindiğinde ise toplumlarda eşcinsel bireylere yönelik farklı yaklaşıtların ve tepkilerin varlığından söz edilebilir. Bazı toplumlarda farklı cinsel yönelimlere sahip bireylere karşı hoşgörü ve anlayış hâkimken, bazı toplumlarda ise bu bireyler baskıcı ve ayırıcı tutumlarla karşılaşmakta ve toplum tarafından "hasta" olarak etiketlenmektedir (Kalaycı, 2018). Bu nedenle çoğu toplumda eşcinsel bireylere karşı ayırıcılık ve önyargı önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunların en tipik örneğinin homofobi olduğu söylenebilir. Homofobinin yerine çoğu zaman heteroseksizm ve/veya heteronormatiflik terimleri de kullanılmaktadır. Heteroseksizm; heteroseksüel ilişkileri onaylarken, homoseksüel ilişkileri yadsıyan, ötekileştiren, karalayan inanç ve değerler olarak ifade edilmiştir (Herek, Kimmel, Amaro ve Melton, 1991; Akt., Şah, 2012). Daha çok feminist ve eşcinsel aktivistler tarafından kullanılan heteronormatiflik terimi ise heteroseksizm ve homofobiden farklı bir şekilde daha çok olgunun sosyal, politik ve kültürel taraflarına değinmek için kullanılmıştır (Herdt ve van der Meer, 2003; Akt., Şah, 2012).

Çoğu insan, heteroseksüel olmayan cinsel yönelim ve kimlikleri geleneksel kadın ve erkek rollerine karşı bir tehlike olarak algılamakta ve bu rollerden başka rollerin varlığı onlar için geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ve kimliklerine bir

saldırı olarak görülmektedir. Bunun sonucu olarak eşcinsel bireyler toplumdan ötekileştirilmektedir (Selek, 2011). Bu ötekileştirilmenin temelinde heteronormatif kuralların heteroseksüel olmayan cinsel yönelim ve kimlikleri “sapkınlık” olarak algılaması yatmaktadır. Böylece heteroseksist uygulamalar homofobik tutumları tetiklemekte ve eşcinsel bireylere karşı önyargı ve tutumların oluşmasına zemin hazırlayarak nefret, korku, sözel, duygusal, fiziksel şiddet, tehdit ve hatta nefret cinayetlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Sakallı-Uğurlu ve Uğurlu, 2004).

Eşcinsel bireyler bu homofobik tutumlara okulda, evde, arkadaş grubunda kısaca tüm topluluklarda maruz kalabilmektedir (Göregenli, 2006; Sakallı-Uğurlu ve Uğurlu, 2004). ILGA'nın (Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği) 2020 yılında yayınladığı rapora göre, Youtube, Instagram, Facebook ve Twitter gibi internet platformlarında insanları hedef alan çevrimiçi yasadışı nefret söylemleri içerisinde cinsel yönelimi hedef alan nefret söylemi, %15,6 ile ikinci sırada yer almaktadır. Nefret söylemiyle mücadele etmek ve mevcut mevzuatı güçlendirmek için Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, Lüksemburg, İsveç ve İsviçre gibi ülkeler bazı adımlar atmıştır. Ancak, toplumdaki yansımaları göz önüne alındığında diğer ülkelerin proaktif önlemler almaması şaşırtıcıdır. Trans Cinayetlerini İzleme Projesi'nin (Trans Murder Monitoring) 2018 yılındaki verilerine göre, dünya genelinde Ekim 2016 ve Eylül 2017 yılları arasında 325 trans ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip birey nefret cinayetleri sonucunda yaşamlarını kaybetmişlerdir (Hines, 2019). Yaşama hakları ellerinden alınan bireylere karşı işlenen nefret suçlarına dikkat çekmek için her yıl 20 Kasım'da “Trans Bireyleri Anma Günü” düzenlenmektedir.

Dünyada eşcinsel bireylere yönelik bakış açıları farklılık göstermektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika'da yapılan son yasal düzenlemelerle eşcinsel evlilikler bütünüyle tanınırken (Québec, Hollanda, Danimarka, Vermont, Fransa, Belçika, Almanya, İsveç, İsviçre, İngiltere, Finlandiya...) yaklaşık olarak 80 ülkede homoseksüel ilişkisi olan bireyler hapis cezasına çarptırılmakta (Senegal, Etiyopya, Cezayir, Lübnan, Kamerun, Ermenistan, Porto Riko, Ürdün, Kuveyt, Bosna Hersek, Nikaragua...) çoğu ülkede hapis cezası 10 yılı aşmaktayken (Suriye, Hindistan, Nijerya, Libya, Jamaika, Malezya, Küba...) çoğunda ise

müebbet hapis cezası verilmekte (Uganda, Guyana) ve birçok ülkede (İran, Suudi Arabistan, Afganistan...) eşcinsel ilişkiler ölüm ile cezalandırılmaktadır (Tın, 2018).

Eşcinsel ilişkilere bakış açısını ülkelerin demokratikleşme düzeylerinin yanında din faktörü de etkilemektedir. Bu iki faktör çoğu zaman senkronik değildir. Günümüz dünyasında eşcinsel bireylere en ağır hukuki yaptırımları şeriatın geçerli olduğu İslam ülkeleri (Suudi Arabistan, İran, Afganistan, Katar, Yemen, Sudan, Kuveyt, Moritanya) ve otoriter ülkeler (Ürdün, Fas, Küba...) uygulasa da Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan eyaletlerin çoğunda da kanunlarda Sodomiler Kitabı'nda olduğu gibi "doğaya karşı işlenmiş suç" ifadesiyle hoş karşılanmamaktadır (Tın, 2018).

Eski Türk topluluklarından günümüz Türkiye'sine kadar eşcinsel ilişkilere yönelik legal bir engel veya kısıtlılık bulunmamasına rağmen toplumda eşcinsel bireylere yönelik zaman zaman olumsuz tutumlar, baskı ve ayrımcılık görülebilmektedir. Inglehart ve arkadaşlarının 2014 yılında yapmış oldukları Dünya Değerler Araştırması'na göre Türkiye'deki 1605 katılımcıdan %85,4'ü heteroseksüel olmayan biriyle komşu olmak istemediklerini belirtirken, %78,4'ü eşcinsel ilişkileri doğru bulmadıklarını ifade etmiştir (Tuna, 2019). Türkiye'de yapılmış olan akademik çalışmalara bakıldığında da eşcinsel ilişkilere yönelik toplumun bakış açısının çoğunlukla olumsuz, olağandışı ve yadsıyıcı olduğu ifade edilmiştir (Sakallı ve Uğurlu, 2001; Gelbal ve Duyan, 2006). Bu homofobik tutumların, cinsel yönelim ve kimlik çeşitliliğine sahip bireylere karşı ayrımcı ve baskıcı davranışlara sebep olduğu söylenebilir. KAOS GL Derneği'nin 2017 yılında yayınladığı nefret suçu raporuna göre, LGBTİ bireylere yönelik kamusal yerlerde nefret suçları işlenmesine rağmen, failere herhangi bir cezai yaptırım uygulanmamaktadır (KAOS GL, 2017). Avrupa Trans Ağı'nın (TGEU) 2015 yılında yayınladığı rapora göre ise Trans nefret cinayetlerinde Türkiye Avrupa'da 1. sırada yer alırken, dünyada 9.sıradadır (TGEU, 2015). Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 yılında yayınlamış olduğu "*Ne Bir Hastalık Ne De Suç: Türkiye'de Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor*" isimli raporda; LGBTİ bireylerin cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle yaşamış oldukları tüm sorunları (LGBTİ bireylere karşı ayrımcılığın yasal olarak

önlenmemesi, hükümetin heteroseksist uygulamaları, polis şiddeti, barınma sorunları, temel haklara erişimin önündeki engeller, taciz, tehdit ve nefret cinayetleri...) ele alınmaktadır. Bu araştırmaların raporlarından hareketle, Türkiye’de heteroseksüel olmayan bireylere yönelik ayırıcı, baskıcı ve nefret suçlarının çok önemli bir sorun haline geldiği söylenebilir.

Ruh sağlığı alanında eşcinsellik olgusunun seyrine baktığımızda uzun yıllar boyunca Freud, Adler ve Jung’ın görüşlerinin de etkisiyle eşcinsellik; çocuğun erken dönem yaşantıları, aşığılık kompleksi, kadın korkusu gibi nedenlere bağlanmış ve tedavi edilmesi gereken ruhsal bir hastalık olarak görülmüştür. Amerikan Psikiyatri Derneği’nin 1973 yılında yayınlamış olduğu DSM’de (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı) eşcinsellik, tedavi edilmesi gereken ruhsal bozukluklar kategorisinden çıkarılmıştır. Bu kararlar birlikte tedavi için uygulanan tiksindirme terapisi, elektroşok, onarım terapisi gibi bireye zarar veren tedavilerin yerini daha insancıl terapiler almıştır (Johnson, 2012). Günümüzde homoseksüellik, ruhsal bir hastalık olarak kabul edilmemekle birlikte yapılan çoğu çalışmada psikolojik sorunların heteroseksüel bireylere kıyasla homoseksüel bireylerde daha çok rastlandığı görülmüştür. Bu çalışmalardan bir tanesi İngiltere’de yapılmış ve homoseksüellik ile kendine zarar verme, öz kırım, madde ve alkol kullanımı ve diğer pek çok psikolojik sorun arasında ilişkinin varlığı bulunmuştur. Aynı çalışmada ruh sağlığı hizmetlerinin homoseksüel bireyler tarafından, heteroseksüel bireylere oranla iki kat daha fazla kullandığı bulgulanmıştır (Chakraborty, McManus, Brugha, Bebbington ve King, 2011). Psikopatoloji ve homoseksüellik arasındaki ilişkileri inceleyen çalışma sonuçlarından hareketle homoseksüel bireylerin, heteroseksüel bireylere göre daha sık psikolojik sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Ancak Meyer (2003), homoseksüellik ile psikopatoloji arasında doğrudan bir ilişkinin bulunmadığını, homoseksüel bireylerin daha fazla ruhsal sorun yaşamalarını toplumda yaşamış oldukları baskı ve ayırıcılıkla, toplumdaki “öteki” konumlarından kaynaklı travmatik yaşantılarla açıklamaktadır.

Homoseksüel bireylerin heteroseksüel bireylere oranla ruh sağlığı hizmetlerini daha fazla kullanması ile toplumun eşcinsel bireylere yönelik kalıp yargıları birlikte değerlendirildiğinde, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlarla ilgili bilgi, beceri ve tutumları ile bu danışanlara yönelik muhtemel olumsuz tutumların danışanı nasıl etkilediği oldukça önemlidir.

Alanyazın tarandığında yurtdışında ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarını konu alan birçok çalışmanın yapıldığını ve çalışmaya katılan çoğu uzmanın homofobik tutumlara sahip olduğu; ancak bu tutumların ilerleyen zamanlarda pozitif yönde değiştiği ifade edilmiştir (Steffens, 2005). Pozitif yöndeki bu değişimin nedeni cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlarla yürütülen psikolojik danışma yardımlarına son zamanlarda önem vermeye başlanmasıyla açıklanabilir. Örneğin; 2000 yılında Amerikan Psikologlar Derneği “Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Danışanlarla Psikoterapi Kılavuzu” isimli bölümü, 2011 yılında güncelleyerek “Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Danışanlar için Psikolojik Uygulamalar Kılavuzu” şeklinde değiştirmiştir. Kılavuz incelendiğinde a) Aileler ve ilişkiler (örneğin; “Ruh sağlığı uzmanları eşcinsel bireylerin ebeveynlerinin yaşantılarını ve karşılaştıkları güçlükleri anlamaya çalışır”, b) Kültürel konular (örneğin; “Ruh sağlığı uzmanları manevi ve dini konuların eşcinsel bireylerin hayatlarına olan etkilerini önemsemeleri için teşvik edilir”, c) Eşcinsel bireylere yönelik tutumlar (örneğin; “Ruh sağlığı uzmanları eşcinsel bireylere yönelik bilgi ve tutumlarını değerlendirme, konsültasyon, tedavi ve uygun yerlere refere etme ile ilgili farkındalık kazanmaları için teşvik edilir”, d) Eğitim (örneğin; “Ruh sağlığı uzmanları özellikle eşcinsel bireylerle ilgili konularda eğitim almaya çaba harcarlar” ve e) İş yeri ve ekonomi ile ilgili konular (örneğin; “Ruh sağlığı uzmanları işyerlerinde özellikle eşcinsel bireylerin karşılaştıkları iş ile ilgili mevzuları anlamak için çaba harcarlar.”) şeklinde 5 ana konu altında toplam 21 madde bulunmaktadır (APA, 2012. Akt; Kağnıcı, 2015). Bu bilgilerden hareketle ruh sağlığı uzmanlarının cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlarla çalışırken başka yeterliliklerinin de bulunması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de ruh sağlığı uzmanlarının cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlar için APA tarafından oluşturulan kılavuzda belirlenmiş olan ölçütlere uygun, sahip olunması gereken bilgi ve becerilerle donatılmadığını ve eşcinsel danışanlara ruh sağlığı hizmeti sunmak için ihtiyaç duyulan yeterliliklerin henüz belirlenmemiş olduğunu söylemek mümkündür (Kağnıcı, 2015). Ayrıca, izlendiği kadarıyla Türkiye’de ruh sağlığı alanında cinsel yönelim olgusu çok fazla araştırmalara konu olmamıştır. Var olan çalışmalara bakıldığında ise; araştırmaların daha çok üniversite öğrencilerinin eşcinsel ilişkilere karşı tutumlarını ölçmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu araştırmalar incelendiğinde, eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tutumların olduğu, dini ve tinsel yönden güçlü inançlara sahip kişilerin eşcinsel bireylere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğu ve kadınların erkeklere göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu bulunmuştur (Gelbal ve Duyan, 2006; Sakallı, 2002; Bekiroğulları, 2012).

Türkiye’de eşcinsel bireylere yönelik ruh sağlığı uzmanlarının tutumlarının incelendiği sadece 3 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan ilki, Çabuk (2010) tarafından 21 eşcinsel ve 147 psikiyatrist ile yapılmış olan bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın bulgularına bakıldığında; çalışmaya katılan çoğu psikiyatristin eşcinselliği hastalık olarak gördüğü ve iyileştirmeye yönelik tedaviler uyguladıkları görülürken, aynı çalışmada ruh sağlığı hizmeti almış eşcinsel bireyle de görüşülmüş, eşcinsel danışanların cinsel yönelimleri nedeniyle ruh sağlığı uzmanları tarafından kaba ve anlayışsız olarak karşılandıkları için danışma oturumlarında kendilerini güvende hissetmedikleri ve paylaşımda bulunmadıkları ifade edilmiştir. İkinci çalışma, Yüksek (2016) tarafından 214 psikologun eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarını inceleyen bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın bulguları incelendiğinde çalışmaya katılan psikologların eşcinsel danışanlara yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu; fakat dini inancı güçlü, bu konuda eğitim almamış ve erkek bazı psikologların olumsuz tutumlara sahip olduğu ifade edilmiştir. Üçüncü çalışma, Tuna (2019) tarafından yapılan 119 psikolog ve 21 psikolojik danışmanın eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarını inceleyen makale çalışmasıdır. Bu çalışmanın bulguları incelendiğinde, psikologların ve psikolojik danışmanların eşcinsel danışanlara

yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu, uzmanların manevi yönü ve yaşları arttıkça eşcinsel danışanlara yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğu bulunmuştur.

Türkiye’de ruh sağlığı alanındaki alanyazın tarandığında ruh sağlığı uzmanlarının eşcinselliğe ilişkin algılarını ölçen bir ölçeğin bulunmadığı görülmektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinselliğe ilişkin algılarını ölçmede kullanılabilecek güvenilir ve geçerli bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma ile Türkiye’de çok az çalışılan cinsel yönelim olgusu ile ilgili literatüre katkıda bulunulması ve bu konuda ilerleyen zamanlarda yapılacak olan çalışmalarda, araştırmacıların kullanabileceği bir ölçme aracının geliştirilmesi böylece cinsel yönelim konusunda daha fazla araştırmanın yapılmasına teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların (psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman) eşcinsel bireylere yönelik algılarını ölçebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesidir. Bu çerçevede araştırmanın alt amaçları şunlardır:

- 1) Eşcinsellik algı ölçeği geçerli bir ölçek midir?
- 2) Eşcinsellik algı ölçeği güvenilir bir ölçek midir?
- 3) Eşcinsellik algı ölçeğinin nasıl bir faktör yapısı vardır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Türkiye’deki alanyazın incelendiğinde, cinsel yönelimi farklı olan bireylere yönelik çalışma sayısının az olduğu dikkat çekmekte ve var olan çalışmaların ise daha çok kuramsal çalışmalar olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmacıların bu yönde yapacakları çalışmalarda kullanabilecekleri güvenilir ve geçerli ölçme araçlarının sınırlılığı, yeni ölçme araçlarının geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Yapılan çalışmanın bu yöndeki ihtiyacı giderebileceği, böylelikle ruh sağlığı alanında cinsel yönelim olgusunun araştırmalara daha fazla konu olabileceği ve bu konuya olan ilginin artacağı öngörülmektedir.

Ayrıca ruh sağlığı uzmanlarının cinsel yönelim algıları ölçeğini kullanarak bu konudaki bilgi, beceri ve tutumlarını değerlendirebilmeleri açısından önemlidir.

Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmaya katılan ruh sağlığı uzmanlarının araştırma konusuyla ilgili değişkenler bakımından kendilerini değerlendirebilecek yeterlilikte bilgi, beceri ve tutuma sahip oldukları varsayılmıştır.

Tanımlar

Biyolojik cinsiyet (Sex). Biyolojik cinsiyet, kadını erkekten kesin olarak ayırdığı iddia edilen hormonal, anatomik, fizyolojik ve kromozomal farklılıklar olarak ifade edilmektedir (Hines, 2019). Bu tanıma göre kadın ve erkek olmak üzere 2 tür biyolojik cinsiyet vardır. 46 kromozoma sahip bir insanın, cinsiyeti belirleyen kromozom çiftinin XX olması durumunda biyolojik cinsiyeti kadın, XY olması durumunda ise biyolojik cinsiyeti erkek olarak sınıflandırılmaktadır. Geleneksel kadın ve erkek sınıflandırılması dışında farklı kromozom dizilimine sahip bireylerin varlığı göz ardı edilmektedir. Cinsiyeti belirleyen kromozom çiftlerinden XX ve XY dışında X0, XXY, XYY, XXX gibi kromozom farklılıkları da vardır. Bu kromozom çeşitliliğine sahip olan bireyler “interseks” olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet (Gender). İngilizce ‘de “gender” olarak ifade edilen toplumsal cinsiyet kavramı; toplum tarafından erkeğe ve kadına yüklenen rol, davranış ve beklentilerin bir bütünü olarak sosyal kuralların ifadesidir (Hines, 2019).

Cinsel yönelim (Sexual orientation). Cinsel yönelim kavramı bireyin diğer bireylere karşı romantik, duygusal ve fiziksel çekimini ifade eder. Bireylerin çoğunun kimliklerinin bir parçası olarak cinsel yönelimleri bulunmaktadır. Homoseksüel (eşcinsel) bireyler, kendi hemcinslerine romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duyarken, heteroseksüel bireyler karşı cinse yönelik romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duymaktadır.

Her iki cinse romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duyanlar biseksüel olarak tanımlanırken, bireyin hiçbir cinse romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duymaması ise aseksüel olarak ifade edilmektedir.

Homoseksüel (eşcinsel) erkeklere gey, kadın homoseksüellere ise lezbiyen denilmektedir (KAOS GL, 2020).

Bölüm 2

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu kısımda eşcinsellik konusunda alanyazında yer alan çalışmalara ve konuyla ilgili bazı kavramlara yer verilmiştir. Ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların eşcinselliğe ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarını doğrudan ölçen bir ölçme aracına rastlanmasa da buna benzer çalışmalardan söz edilmiştir.

Biyolojik Cinsiyet (Sex)

İngilizce 'de "sex" olarak ifade edilen biyolojik cinsiyet kavramı Türkçe 'de cinsiyet olarak kullanılmaktadır. Son zamanlarda toplumsal cinsiyet (gender) kavramının önem kazanmasıyla birlikte, biyolojik cinsiyetin ifadesi olarak cinsiyet kavramının kullanılması da sorgulanmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler göz önünde bulundurularak, bu çalışmada cinsiyet yerine "biyolojik cinsiyet" kavramı kullanılmıştır.

Biyolojik cinsiyet, kadını erkekten kesin olarak ayırdığı iddia edilen hormonal, anatomik, fizyolojik ve kromozomal farklılıklar olarak ifade edilmektedir (Hines, 2019). Bu tanıma göre kadın ve erkek olmak üzere 2 tür biyolojik cinsiyet vardır. 46 kromozoma sahip bir insanın, cinsiyeti belirleyen kromozom çiftinin XX olması durumunda biyolojik cinsiyeti kadın, XY olması durumunda ise biyolojik cinsiyeti erkek olarak sınıflandırılmaktadır. Geleneksel kadın ve erkek sınıflandırılması dışında farklı kromozom dizilimine sahip bireylerin varlığı göz ardı edilmektedir. Cinsiyeti belirleyen kromozom çiftlerinden XX ve XY dışında X0, XXY, XYY, XXX gibi kromozom farklılıkları da vardır. Bu kromozom çeşitliliğine sahip olan bireyler "interseks" olarak tanımlanmaktadır.

"İnterseks" terimi, doğuştan üreme organlarında gelişim farklılığı bulunan bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu gelişimsel farklılıklar yalnızca dış veya iç genital bölgelerde görülebileceği gibi her iki genital bölgede de görülebilir. Bu açıklamadan hareketle dış genital bölgeleri normal olarak görünen bireylerin de interseks olması olasıdır. Çoğu interseks birey, interseks olduğunu ergenlik veya evlilik çağında fark etmektedir. Bu bireyler çoğunlukla hastaneye farklı yakınmalarla gittiklerinde yapılan muayene sonucunda interseks olduklarını öğrenmektedir (Bayraktar, 2020).

Üreme organlarının hangi görevlerinin kültürel hangi görevlerinin biyolojik olduğunu ayırt etmek zor; “normal” olarak görülen üreme organlarının neyi gerçekleştirebildiği veya “anormal” olarak görülen organların neyi gerçekleştiremediğini belirlemek de aynı derecede zordur. Dış genital bölgesi eril olan; fakat iç genital bölgesi dişil olan interseks bir birey doğurgan olabilir. Hâlbuki cinsel olarak hassas ve fonksiyonel, normal görümlü ve doğurgan üreme organları yapmak pek olası görünmemektedir. Sadece “normal” görümlü üreme organlarına odaklanmış cerrahi operasyonlar doğurganlığı veya seksüel haz alma fonksiyonunu göz ardı etmektedir. Üreme organlarının işlevlerini bozup sadece görüntüsünü normalleştiren uygulamalar destekleyici ve onarıcı birer tedavi olmaktan ziyade kültürel şartlarla estetik kaygıların birbiriyle sıkıca ilişkili olduğunu göstermektedir (Holmes, 2011).

Erkek ile kadın arasındaki fiziksel ve biyolojik ayrımlar, toplumsal normlar aracılığıyla toplumsal hakikatler olana dek toplum tarafından bir önem taşımaz (Lorber, 1998). Bu nedenle toplumun kaderini aslında biyolojiden ziyade kültür belirlemektedir (Butler, 1990).

Toplumsal Cinsiyet (Gender)

İngilizce ‘de “gender” olarak ifade edilen toplumsal cinsiyet kavramı; toplum tarafından erkeğe ve kadına yüklenen rol, davranış ve beklentilerin bir bütünü olarak sosyal kuralların ifadesidir (Hines, 2019). Bu roller kültürden kültüre, zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Kadınlara ve erkeklere yüklenen rol ve sorumluluklar dışında, aynı zamanda onlara yüklediğimiz özellikler, sahip olabilecekleri beceriler ve onlardan beklenen davranış biçimleri onlar daha anne karnındayken başlar ve aile, arkadaş, eğitim sistemi, din, spor, çalışma hayatı, inanç sistemleri ve politik sistemler kısacası tüm toplumsal kurumlar tarafından bu beklentiler bizlere iletilir. Dolayısıyla toplum içinde hangi rolleri alacağımızı, toplumdaki konumumuzu, ekonomik ve politik gücümüzü belirler.

Toplumsal cinsiyet, toplumsal bağlamda ele alındığında bellekte dalgalanmalar meydana gelir. Zihnimizde toplumsal beklentiler ve kalıp yargılar daha önemli olmaya başlar ve kendimizi toplumun şekillendirdiği roller üzerinden düşünmeye başlarız. Bu durum, becerilerimizi geliştirebileceği gibi köreltebilir, ilgi duyduğumuz konuları değiştirebilir, benlik algımızı şekillendirebilir, farkında olmadan ayırıcılığı harekete geçirebilir. Başka bir ifadeyle, kim olduğumuzu, ne yaptığımızı ve nasıl düşündüğümüzü toplumsal bağlam etkilemektedir. Bu tutum, davranış ve düşüncelerimiz zamanla toplumsal bağlamın ayrılmaz bir parçası olur (Fine, 2020).

Ursula K. Le Guin’ın “Karanlığın Sol Eli” isimli yapıtında cinsiyetler olmasaydı diğer bir deyişle kadın, erkek ayrımının olmadığı bir gezegende yaşasaydık ne olurdu? sorusunu cevaplamaya çalışır. Böyle bir gezegende kadın ve erkeklere toplumsal roller yükleyip aynı cinsten veya zıt cinsten olan bireylere sergilemeleri gereken davranış örüntülerine ilişkin bir beklenti içine girmememiz gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü bu gezegende toplumsal cinsiyetin insanlara dayattığı hiçbir kural geçerli değildir, burada yaşayan insanlardan “kadın” gibi ya da “erkek” gibi davranmalarını bekleyemezsiniz (Guin, 2020). Şuan yaşadığımız gezegende böyle bir şey söz konusu dahi olamaz. Birinin bebeği doğduğunda sorduğumuz ilk soru bebeğin cinsiyetinin ne olduğudur. Bizim gezegenimizde kişi doğar doğmaz edindiği ilk kimliği cinsiyet kimliğidir. Cinsiyetsiz bir yaşamın siyasal, toplumsal vb. etkilerinin bireyin hayata bakışını nasıl etkilediğini Guin’in gezegeni ve yaşadığımız gezegeni karşılaştırdığımızda görebiliyoruz.

Toplumsal cinsiyete yönelik ötekileştirmeyi anlayabilmek için sadece kadınların değil, var olan 2’li toplumsal cinsiyet kategorisinin dışında yer alan tüm insanların sisteme dâhil edilmesi gerekir. Eşcinsel hareket, transgender, feminist ve queer yaklaşımlar, sadece erkek ve kadın kimliklerini eleştirmeyip aynı zamanda toplumsal cinsiyetin ikili olarak sınıflandırılmasına da itiraz etmektedir. Şuan toplumsal cinsiyet tartışmaları; kimlik, rol, ırk, cinsel yönelim, beden gibi faktörleri de kapsayarak “çeşitliliklerle” bir arada “eşitliğin” olabilirliğini araştırmaktadır (Berghan, 2007).

Rubin'e göre eşcinsellik için kimlik ve kültürel davranış olanakları sağlandığında heteroseksüellik zorunlu olmayacağı için toplumsal cinsiyet kavramı da kendiliğinden yok olacaktır (Akt: Butler, 2020).

Cinsel Yönelim (Sexual Orientation)

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin 2019 yılında yayınlamış olduğu "HERKES ÖZGÜR ve EŞİT DOĞAR / Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve Cinsiyet Özellikleri" isimli rapordaki tanıma göre; cinsel yönelim kavramı bireyin diğer bireylere karşı romantik, duygusal ve fiziksel çekimini ifade eder. Bireylerin çoğunun kimliklerinin bir parçası olarak cinsel yönelimleri bulunmaktadır. Homoseksüel (eşcinsel) bireyler, kendi hemcinslerine romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duyarken, heteroseksüel bireyler karşı cinse yönelik romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duymaktadır. Her iki cinse romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duyanlar biseksüel olarak tanımlanırken, bireyin hiçbir cinse romantik, duygusal, fiziksel ve cinsel çekim duymaması ise aseksüel olarak ifade edilmektedir. Homoseksüel (eşcinsel) erkeklere gey, kadın homoseksüellere ise lezbiyen denilmektedir (KAOS GL, 2020).

Eşcinsellik (Homosexualitat) kavramı ilk olarak 1869 yılında Prusya Kanun taslağında yer alan "sodomi ilişkileri cezalandırma" kararına karşı çıkmak için Karl Maria Kertbeny tarafından yazılan 2 eleştiri makalesinde kullanılmıştır. O zamandan bu zamana kadar; aynı biyolojik cinsiyetten bireyler arasındaki duygusal ve cinsel çekimi ifade ederek anlamını değiştirmemiştir (Tın, 2018).

Eşcinsellik, transseksüellik ve travestilik kavramları birbirinden farklı tanımlanmalarına ve heteroseksisizm ile farklı şekilde "mücadele" etmelerine rağmen, çoğu zaman karıştırılmaktadır. Doğru bilinenin aksine lezbiyenler "erkeksi" ve geyler "kadınsı" olmalı diye bir kural yoktur. Travestiler ve eşcinsel bireyler biyolojik cinsiyetlerinden memnundurlar ve travestiler cerrahi operasyon geçirmemiş transseksüeller değil, çoğunlukla karşı cinsin giysilerini giymekten hoşlanan heteroseksüel erkekler olarak bilinirken (Berghan, 2007), transseksüel bireyler, biyolojik cinsiyetinden memnun olmayıp kendini zıt cinsten bireyler gibi hissedenleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, cinsiyet özellikleri farklı kavramlardır. Her bir tanım bireyin farklı fakat keşişen faktörleridir. Kişinin kendisini tanımlamak için kullandığı isim, zamir ve terim tercihin e saygı duyulmalıdır (BM, 2019).

Cinsel Yönelimi Genetik mi Çevre mi belirler?

Eşcinselliğın genetik bir bozukluk olduğu görüşünü ortaya atan ilk kişilerden biri Krafft-Ebing olmuştur. Eşcinsellikle kalıtım arasındaki bağlantıyı görebilmek için Amerika'da 1940'lı yıllardan başlayarak tek yumurta ve çift yumurta ikizleri üzerine yapılan çalışmalar sonucu, eşcinselliğın nesilden nesile geçişinin olabirirliği ifade edilmiş ve bu durumun engellenmesi için Amerika'da eşcinsel bireyler zorla kısırlaştırılmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde Amerika'daki eşcinsel bireyler tarafından eşcinsel geninin var olduğuna ilişkin çıkan tartışmalar, Amerika'daki muhafazakâr kesim ile mücadele anlamında eşcinselliğın doğal olduğ u ispatlanmaya çalışılmıştır (Tın, 2018).

Genetiğın eşcinsellik üzerindeki etkisinin daha iyi görülebilmesi için yapılan ikiz çalışmalarında farklı bulgulara ulaşılsa da tek yumurta ikizlerinin, çift yumurta ikizlerine göre eşcinsel olma ihtimali daha yüksek olarak bulunmuştur (Tek yumurta ikizlerinin lezbiyen/gey olma ihtimali %22-%52 iken, çift yumurta ikizlerinin lezbiyen/gey olma ihtimali %16-%48) (Bailey ve Pillard, 1991).

Eşcinselliğın çevresel faktörlerden kaynaklandığını ifade eden bireylere göre eşcinselliğın şekillenmesinde sosyal faktörler ve çocukluk deneyimleri belirleyici olmaktadır (Moe, Reicherzer, ve Dupuy, 2011).

Cinsel yönelimin heteroseksüel mi yoksa homoseksüel mi olacağını tek başına ne genetik faktörler ne de çevresel faktörler belirlemektedir. Cinsel yönelimin şekillenmesinde neyin belirleyici olduğundan ziyade, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlar ruh sağlığı hizmeti almak istediklerinde onlara nasıl daha yararlı psikolojik destek sağlanabileceğini tartışmak ve bunun üzerinde kafa yormak daha faydalı olacaktır.

Cinsel Yönelim ve Semavi Dinler

Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık olarak bilinen semavi dinlerin, eşcinselliğe bakış açıları birbirine benzerdir ve bu dinlere inananların büyük çoğunluğunun bu olguya yaklaşımlarını etkilemektedir. Yahudilikte sodomi ilişkiler, Lut kavminin helak edilmesi örnek gösterilerek Tanrı katında lanetlenmiştir. Hıristiyanlık inancında eşcinsellik, tiksindirici ve günah olarak görülürken, Müslümanlıkta şeriat kurallarının geçerli olduğu yerlerde eşcinsellik ölüm ile cezalandırılabilir (Tın, 2018).

Şüphesiz, tek tanrılı dinlerin eşcinselliği yasaklaması ve “günah” olarak değerlendirmesi, dünyanın birçok yerinde çeşitli kültürlere mensup toplulukların eşcinselliğe karşı bakışını şekillendirmede rol oynamıştır. Fakat bu toplulukların eşcinselliğe karşı tutumu, dinsel öğretiler tarafından şekillense bile ahlaki değerleri, gelenek ve görenekleri ve kültürel değerlerinin yanında yüzeysel kalmaktadır (Oksaçan, 2012). Nitekim günümüzdeki uygulamalara bakıldığında semavi dinlerin bakış açılarının farklılık gösterdiği ortadadır. Bir yandan Yahudilik ve Vatikan’ın eşcinsellik karşısındaki sert tutumu değişmezken, diğer yandan çoğu kilisenin eşcinsel evlilikleri tanıdığı ve eşcinsel papazların kilisede çalıştırılmasına müsaade edildiği görülmektedir. 2008 yılında Endonezya’nın ev sahipliğini yaptığı Dinler ve Barış Konferansı’nda “Eşcinselliğin caiz olduğu, dinler tarafından kabul edilmeyen şeyin ‘fuhuş’ olduğu” ifade edilirken, 2009 yılında 4. Din Toplantısı’nda Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı’nın eşcinsellik olgusunu “kabul edilemez” bulunduğunu ifade etmiştir (Nil, 2013).

Cinsel Yönelim ve Psikoloji

Ruh sağlığı alanında eşcinsellik olgusuna ünlü ruh sağlığı uzmanları farklı bakış açıları getirmişlerdir. Kimi uzmanlar bu olguyu sapkınlık ve ruhsal bir hastalık olarak değerlendirirken, kimileri insan cinselliğinin doğal bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Sigmund Freud sanılanın aksine hiçbir zaman eşcinselliği ruhsal bir hastalık olarak değerlendirmemiştir. O, insanların biseksüel olarak dünyaya geldiğini ve seksüel gelişim evrelerinde heteroseksüel veya homoseksüel cinsel kimliklerin oluştuğunu ifade etmiştir (Candansayar, 2011).

1935 yılında Amerikalı bir anne çocuğunun eşcinsel olduğunu ve onu iyileştirmek istediğini yazdığı mektuba Freud şu yanıtı verir: "Eşcinselliğin bir avantaj olduğu söylenemez ancak onda utanmayı gerektirecek bir şey yoktur; bu ne bir ahlaksızlık ne aşağılık bir durumdur ve onu hastalık olarak da sınıflandıramayız..." (Tın, 2018). Alfred Adler eşcinselliği erkeğin kadın korkusuna bağlamış ve bir sapkınlık olarak değerlendirmiştir (Adler, 2017). Carl Gustav Jung eşcinselliği, kişinin psikoseksüel olarak olgunlaşamamasına ve yetişkin rolünü gerçekleştirememesine bağlamıştır (Bayraktar, 2020). Lacan'a göre eşcinsellik; karşı cinse yönelik olumsuz deneyimlerden kaynaklanmaktadır (Butler, 2020). Krafft-Ebing eşcinselliği sapkınlık ile ilişkilendirip ruhsal bir hastalık olarak değerlendirirken (Tın, 2018), Sullivan'a göre ise eşcinselliği sorun olarak görenlerin, insanlığı da sorun olarak gördüklerini ifade ederek homoseksüel sevginin insanlığın zorunlu ve göz ardı edilemez bir yönü olduğunu altını çizmiştir (Engindeniz, 2013).

Cinsel Yönelim ve Geçmişten Günümüze Uygulanan Tedaviler

1935 yılında Nazi Almanyası'nda "baştan çıkarılmış " erkekleri orduya yeniden adapte etmek için toplama kampları eğitim yuvaları olarak görülmüş ve burada "tıbbi "deneyler ve kısırlaştırma tedavileri uygulanmıştır. 1950-1970 yılları arasında eşcinsel bireyleri zorla tedavi etmenin en sık olduğu yıllardır. Bu yıllarda eşcinseller psikiyatri hastanelerine zorla kapatılarak Apomorfinle kusturma, elektrik şokuyla kaçınma, Elektrokonvulzif tedavi gibi insanlık dışı yöntemlerle tedavi edilmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın ardından 1950'li yıllarda eşcinsel bireyler en fazla dışlanan gruplar içerisinde ilk sıralarda yer almıştır. Bu dönemde yaşayan çoğu eşcinsel birey "toplum tarafından dışlanmaktan" kurtulmak için kendi istekleriyle bu tür tedavileri almak zorunda kalmıştır (Candansayar, 2011). Ünlü matematikçi ve yapay zekâ uzmanı Turing Alan eşcinsel yönelimi sebebiyle homofobinin hedef gösterdiği ünlü isimlerden sadece biridir. Alan, cinsel yönelimi nedeniyle ilaç tedavisine zorlanır. Cinsel içgüdüsünü ortadan kaldırmak için östrojen hormonu verilip bunun sonucunda kadınsı özellikler kazanan Alan bu baskılara dayanamayarak 1954 yılında zehirli elma ile yaşamına son verir (Tın, 2018).

1970'li yıllarda eşcinsel bireyler arasında dini inançları ile cinsel yönelimleri uyuşmayanlar kilisede toplanıp istedikleri heteroseksüel yönelime kavuşmak için "kendine destek" grupları oluşturmaya başladılar. Bu gruplar kilisedeki bazı cemaatlerle de ilişki kurdular. Kilisedeki bu cemaatlerin ana etkinlikleri dini ritüellerle psikolojik desteği ilişkilendirerek "onarım terapisi" adı altında teşkilatlanmaktadır. Uygulanan terapilere bakıldığında İncil okuma çalışmaları, papaz-psikologların psikolojik destek izlemeleri, birlikte dua ayinleri ve kendine destek grupları şeklindedir. Bazı guruplar "bağımlılıkla" ilgili kendine yardım guruplarından esinlenerek "Anonim Eşcinseller" grubunu oluşturmuşlardır. Bu gruplar eşcinselliği sapkınlık olarak değerlendirip lezbiyen üyeleri kadınsılaştırmak için makyaj atölyeleri, gey üyeleri erkeksileştirmek için tamir ve basketbol atölyeleri tavsiye etmişlerdir. En radikal guruplar ise elektroşok ile tiksindirme terapisi ve şeytan çıkarma ritüelleri uygulamışlardır (Tın, 2018).

1997 yılına gelindiğinde Amerikan Psikanaliz Birliği "Eşcinsel Hastaların Tedavisi Üzerine Konum Bildirgesi" isimli metinde şunları ifade etmiştir:

- 1) Eşcinsel bireylerin benlik gelişiminde bir kusur veya bir ruhsal bozukluk olduğu kabul edilemez.
- 2) Diğer toplumsal kalıp yargılar gibi, eşcinsel bireylere yönelik toplumsal ön yargılar da, eşcinsellerin bu ön yargılı tutumları içselleştirmesine, sürekli bir dışlanmışlık duygusuna ve kişiliğinden utanmaya neden olup bireyin psikolojik iyi oluşunu kötü etkileyebilmektedir.
- 3) Psikanalizde; diğer danışanların analizinde olduğu gibi, eşcinsel danışanların analizinde de temel hedef bireyi "anlamak"tır. Kullanılan Psikanalitik yöntemlerde bireyin cinsel yönelimini onarmak veya değiştirmek gibi çalışmalar yapılmaz. Bu tür çalışmalar, Psikanalizin ana kurallarına ters düşmektedir ve eşcinsel danışanların içselleştirilmiş homofobi düzeylerini arttırarak, ruhsal ıstıraba sebep olur (Minutes, 1999; Akt; Engindeniz, 2013).

Etik ilkeleri ihlal eden onarım terapisi hiçbir işe yaramamasına rağmen hala Türkiye'de çoğu ruh sağlığı uzmanı tarafından eşcinsel danışanlara uygulanmaktadır (Berghan, 2007).

Günümüzde ruh sağlığı uzmanlarına başvuran eşcinsel danışanlar ve heteroseksüel danışanlara aynı etik ilkelere bağlı kalınarak aynı tedaviler uygulanmaktadır. Fakat eşcinsel olmanın getirdiği güçlüklerle ilişkili olarak yaşanan psikolojik problemler ortaya çıktığında tedavi ve danışmanlıkta farklı nitelikler söz konusu olmaktadır (Yüksel, 2013).

Danışanlar farklı yakınmalarla ruh sağlığı uzmanlarına başvurabilirler. Danışan hangi sorunla psikolojik destek almak isterse istesin bu sorun ve nitelikleri değerlendirildikten sonra, etik ilkeler çerçevesinde ve getirilen sorunda etkili olduğu belirlenmiş tedaviler danışana açıklanarak tavsiye edilir. Danışan tavsiye edilen tedavi yaklaşımına müsaade ederse süreç başlar. Danışanın getirdiği sorunlar gündelik hayatta sıkça karşılaşılan evlilik ve meslek ile ilgili problemler olabileceği gibi cinsel yönelimine ilişkin memnuniyetsizliği bildiren bir problem de olabilir (Yüksel, 2013).

Eşcinsel danışanların benliklerini kabul ettikleri, kendilerini daha olumlu görmelerini sağlayacak bir tedavi yaklaşımı "gay affirmative tedaviler" (GAT)'tır. Dilimizde tam olarak karşılığı olmayan bu yaklaşım; destekleyici, kabul edici, onaylayıcı olarak kullanılabilir. GAT'ta bireyin içselleştirdiği homofobisi varsa bunun üstesinden gelmesini, bireyin kendini tanıyıp olduğu gibi sevmesini vb. konularda güçlendirmeye çalışır.

Gat'ta genel olarak; grup çalışmaları, eşcinselliğe yönelik doğru bilinen yanıtlara ilişkin psikolojik bilgilendirmeler yapılarak danışanın toplumda karşılaştığı güçlükleri ortadan kaldırmak için destek verilmektedir (Yüksel, 2013).

Cinsel Yönelim ve Ruh Sağlığı Uzmanlarının Dikkat Etmesi Gereken Noktalar

Toplumun genel olarak etiketlediği ve ötekileştirdiği bir grubun üyesi olmak ve tüm hayatı boyunca dâhil olduğu birçok çevre tarafından homofobik tutumlara ve saldırılara uğramak, danışanın iyi oluşunu ve benlik algısını oldukça kötü etkilemektedir. Dezavantajlı gruplarla çalışan diğer ruh sağlığı uzmanları gibi, eşcinsel danışanlarla çalışan ruh sağlığı uzmanlarının da buna benzer etiketleyici ve aşağılayıcı tutumların danışanı nasıl etkilediğini, üstesinden gelme becerilerini ve bunların nelere yol açtığını tespit etmeleri önemlidir.

Aynı zamanda bu tutumların danışanların sosyal destek mekanizmaları üzerindeki etkilerini doğru bir şekilde anlamaları gerekir.

Ruh sağlığı uzmanı, danışanın gizlediği ya da çekindiği niteliklerini (eşcinsel yönelimini) içtenlikle kabul edip empatik bir şekilde yaklaştığında bu yaklaşımı başlı başına terapötik bir öneme sahip olur (Kaptan, 2013).

Birçok eşcinsel danışan, cinsel yönelimini ruh sağlığı uzmanının olumsuz tepkisinden çekindiği için ön görüşmede paylaşmayabilir. Böyle bir durumun önüne geçmek için ruh sağlığı uzmanlarının cinsel yönelim algısına ilişkin tutumlarını yansıtan ve eşcinselliğe hoşgörüyle yaklaşan yazı ve kitapçıkları bekleme odasına bırakabilecekleri önerilmektedir (Flanagan ve Flanagan, 2018).

Ruh sağlığı uzmanlarının sosyal ilişkilerinde eşcinsel tanıdıklarının olması, eşcinsel bireylere karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine katkı sağlayacağı vurgulanmıştır (Schafer, 1995; Drescher, 1997; Stein, Cabaj, 1996; Isay, 1997; Akt; Kaptan, 2013). Ayrıca ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlarla çalışırken, bireysel görüşmenin yanında bireyin yalnız olmadığı duygusunu yaşamaları için eşcinsel üyelerden oluşan grupla psikolojik danışma oturumları da düzenleyebilecekleri belirtilmiştir (Cornett, 1995; Akt; Kaptan, 2013).

Lambdaistanbul'un 2006 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, 178 eşcinsel danışanın %67'si gittiği psikiyatrist/ psikoloğun hoş olmayan tutumlarıyla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Bu psikiyatrist/ psikologların %29'unun eşcinsel danışanların seansta anlattıkları her şeyi eşcinsel yönelim ile açıkladıkları, %29'unun danışanların cinsel yönelimini değiştirmeye zorladıkları, %57'sinin farklı cinsel yönelimler konusunda bilgilerinin sınırlı olduğu, %22'sinin ilaç ile tedaviye zorladığı ve %30'unun ise eşcinselliği hâlâ bir ruhsal hastalık olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir (Yüksel ve Yetkin, 2013). Eşcinsel danışanlarla karşılaştıran bazı ruh sağlığı uzmanları kendi homofobileriyle yüzleşebilir. Böyle bir durumda danışanı anlayabilecek, homofobik tutumlara sahip olmayan başka bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmeleri daha doğru olacaktır.

Cinsel Yönelim ve Doğru Bilinen Yanlışlar

1) “Bir insanın davranışlarına bakılarak eşcinsel olduğu belirlenebilir.”

Bir bireyin konuşma biçimi, giyim tarzı, diğer bireylerle olan ilişki tarzı ve bir topluluk içerisindeki tavırları, diğer insanlar tarafından “erkeksi” ya da “kadınsı” şeklinde görülebilir. Bireyin bu nitelikleri toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olup cinsel yönelime dair bir ipucu taşımamaktadır.

2) “Eşcinsellik tedavi edilmesi gereken ruhsal bir hastalıktır.”

Eşcinsellik, APA (Amerikan Psikiyatri Birliği) tarafından 1973 yılında ruhsal bozukluklar kategorisinden çıkarılmıştır. İnsan cinselliği geniş bir repertuara sahiptir ve eşcinsellik bu repertuardan sadece birini temsil etmektedir. Eşcinsellik bir hastalık değil, bir çeşitlilik, dolayısıyla tedavi edilmesine de gerek yoktur.

3) “Eşcinsellik, kişinin kendi tercihidir.”

Kişi, duygusal, fiziksel ve cinsel anlamda hangi cinse yöneleceğini tercih edemez. Kişinin tercih ettiği şey eşcinsellik değil, cinsel yönelimine paralel olarak ne tür ilişkiler kurmak istediği, kendini nasıl ve ne kadar ifade edebileceğidir. Yani eşcinsellik bir tercih değil, cinsel bir yönelimdir.

4) “Eşcinselliğin ruhsal bir hastalık olmadığını ifade edip normalleştirmek ve medyada eşcinsellerin varlığı, diğer bireyleri eşcinselliğe teşvik etmektedir.”

Cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylerin kendilerini açık bir şekilde ifade etmeleri 2’li toplumsal cinsiyet kurallarını benimsemiş olan toplum tarafından engellenmektedir. Aslında eşcinsel bireylerin medyada yer almaları, eşcinselliği arttırıp azaltmaktan ziyade görünürlüklerini arttırmaktadır. Eşcinsellik kasıtlı bir tercih olmadığı için özenilecek bir durum olması da söz konusu değildir.

5) “Eşcinsellik doğaya aykırıdır.”

Farklı disiplinlerden araştırmacıların yaptıkları çalışmalara göre; penguen, orangutan, bonobo şempanzesi, yaban tavşanı, denizati, köpek, sırtlan, kedi, martı gibi birçok hayvan türünde eşcinsel davranışlar ve ilişkiler görülmüştür. Dolayısıyla doğada birçok türde eşcinsel davranışlar söz konusudur.

Eşcinselliğin “doğaya aykırı” olduğu savını ortaya atanlar, cinselliğin sadece “üreme” amaçlı yapılan bir etkinlik olarak görmesinden ileri gelmektedir. Bu görüşün ise günümüzde geçerliliği bulunmamaktadır.

6) “Eşcinsel yönelime sahip olanlar, gelişigüzel cinsellik yaşar.”

Homofobik toplumlarda eşcinsel bireylere yönelik yaygın mitlerden biri de eşcinsel bireylerin rastgele ve uzun soluklu olmayan beraberliler yaşadığı ile ilgilidir. Bir kişinin başka birine ilgi duyması, sevmesi, ilişkiye başlaması ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi cinsel yönelim ile değil, bireyin kişilik özellikleriyle açıklanabilir. Nasıl heteroseksüel bireyler tek tip duygusal ve cinsel ilişkiler yaşamıyorsa, eşcinsel bireyler de tek tip ilişkiler yaşamamaktadır.

7) “Eşcinsel birliktelikler cinsel yolla bulaşan hastalıkların artmasında etkilidir.”

Cinsel yolla bulaşan hastalıkların artmasında belirleyici olan eşcinsel birliktelikler değil, korunmasız cinsel ilişkidir. Yani bulaş riskini cinsel yönelimden ziyade güvenli cinsel ilişki uygulamalarını sergileyip sergilememekle ilgilidir. Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan biri olan AIDS hastalığının ilk olarak eşcinsel bireylerde görülmesi, homofobik ve muhafazakâr çevrelerce bu hastalığın eşcinsellik ile ilişkilendirilmesine ve “gey kanseri” olarak tanımlanmasına yol açtıysa da sonraki vakalarda heteroseksüel bireylerde HIV enfeksiyonunun daha fazla görülmesi, bulaş riskinin enjektör, anneden bebeğe geçiş ve cinsel ilişki yoluyla geçtiğinin öğrenilmesi bu algıyı az da olsa kırmıştır (Başar ve Kaptan, 2013).

8) “Eşcinsellik öğrenilen bir davranıştır.”

Eşcinselliğin öğrenilen bir davranış olduğunu ileri sürenler; eşcinsel yaşantılara eşlik eden doyumun, bu davranışın tekrarına ve sürekliliğine neden olduğunu ileri sürmüş; eşcinsel hayallerle istenmeyen ve iğrenilen izlenimleri şartlayarak eşcinsel yönelimi değiştirmeyi amaçlamışlardır. Amaçlarına ulaşmak için kusturma tedavisi ve elektrik şoku gibi teknikler kullanmışlardır (McConaghy, 1969; Bancroft, 1969; Tanner, 1973; Akt., Başar ve Kaptan, 2013).

Homofobi

Homofobi terimini ilk olarak George Weinberg “eşcinsel biriyle aynı yerde olmaktan duyulan korku” şeklinde tanımlamıştır (Baird, 2004). Bu korkunun nedenlerini ise; din faktörü, örtük kıskançlık, eşcinselliğin benimsenen değer yargılarıyla çatışması, bireyin eşcinsel olmasından duyduğu şüphe ve cinselliği sadece üreme amaçlı gören geleneksel anlayış olarak sıralamıştır (Segal, 1992).

Homofobi, şiddetine göre derecelere ayrılmaktadır (Şahin, 2018);

Acımak. Homofobinin en az hasar veren, en “saf” durumu olan acıma davranışı ile kişi, eşcinsel bireylerle sözde duygudaşlık kurarak onlara tedavi olmalarını söyleyen, onlara acıyan ve merhamet gösteren davranışları göstermektedir.

Eşcinsellik ile ilgili şakalar yapmak. En sık karşılaşılan homofobi türü, eşcinselliğin mizah ve alay yolu ile eşcinsellerin küçümsendiği, alay edildiği ve komik bir durummuş gibi mizah ve espiri konusu yapılmasıdır.

Aşağılayıcı, alaycı, yargılayıcı tutumlar ve konuşmalar. Homofobinin ilk iki türüne göre eşcinsel yönelime ilişkin olumsuz tutumlar daha açık gösterilmektedir. Eşcinselliği çağırıştıran tüm olumsuz kelimeler hakaret ve küfür anlamında kullanılarak eşcinselliğin kötü ve istenmeyen bir şey olduğu algısı yaratılmaktadır.

Eşcinsellik korkusu (Eşcinsel paniği). Eşcinsel paniği olan kişiler, genellikle eşcinsel nitelikleri harekete geçtiğinde kendilerinden şüphe duydukları için paniğe kapılmaktadır. Freud’a göre biseksüel eğilimler herkeste bulunur. Ama eşcinsel paniği olan kişilerde bu eğilim biraz daha fazla olabilmektedir ve buradaki problem, kişinin rahatsız olduğu düşünce ve arzularını savunma mekanizmaları ile dengeleyememesidir (Şahin, 2018).

Eşcinsellere karşı kızgınlık ve nefret söylemleri. Bu aşamada kişi, eşcinsel bireylere karşı kızgınlık duymakta ve bu duygusunu hakaret ve nefret söylemleri ile ifade etmektedir.

Fiziksel şiddet ve cinayet. Homofobinin en ağır türü eşcinsel bireylere yönelik yapılan fiziksel şiddet, yaralama ve cinayetlerdir.

Popülasyonları farklı olan LGBTİ bireyler, cinsiyet özellikleri, cinsel yönelim veya cinsel kimlik esasında gördükleri insan hakları ihlalleri ile savaşmalarının yanında etnik köken, renk, engellilik, yaş, cinsiyet, din, göçmenlik, sosyo-ekonomik durum gibi başka nedenlerden kaynaklı kesişen ve çoklu şiddete ve ayrımcılığa uğramaktadır. Bu tür faktörlerin bir arada bulunduğu durumlarda ayrımcılık ve şiddet daha şiddetli olabilmektedir (BM, 2019). Örnek vermek gerekirse; bir birey gey olduğu için toplum tarafından şiddete ve ayrımcılığa maruz kalabilir, toplum bu bireyin gey yönelimi dışında Suriyeli ve alevi olduğunu öğrendiğinde toplumsal baskı ve ayrımcılık daha da şiddetli bir şekilde kendini gösterecektir.

Bir toplumda “normal” olarak nitelendirilen insanlarla “farklı” olarak nitelendirilen insanlar veya gruplar o toplumun yasalarından eşit bir biçimde faydalanmıyorsa, normal insanların ötekilere karşı yasaya uygun bir şekilde davranmaları beklenemez. Cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylere karşı homofobi ve ötekileştirici tutumlar, yalnızca cinsel yönelim çeşitliliğine yönelik damgalama ve ötekiler yaratma olarak faaliyete geçmiyor; aynı zamanda cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylerin birçok insan hakkının da yadsınmasına neden oluyor. Günlük hayatı idame ettirebilmek için gerekli olan barınma, eğitim, sağlık gibi temel hakları kullanmak için bile yıllarca çabalamak gerekiyor. Bu yüzden cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylere yönelik homofobik ayrımcılığa bağlı haksızlıklara karşı yapılan hak mücadeleleri sadece eşcinsel bireylerin problemi olarak değil, tüm insanların hayatlarını nasıl sürdürmek istediğiyle ilişkilidir (Göregenli, 2011).

Homofobi ve Psikolojik Yansımaları

Dildeki simgeler, olağan espriler ve yapılan hakaretler temelde yetkiyi simgeleyenlerin pasifliği ve destekleyici olmayan tavrı karşısında tek başına kalan bir bireyi sarsıp travmatize edebilmektedir (Tın, 2018).

Toplumda homofobik saldırılara maruz kalan eşcinsel bireyler depresyon, umutsuzluk, anksiyete ve intihar gibi birçok psikolojik sorunla karşılaşabilmektedir. Eşcinsel bireyleri bu tür psikolojik sorunlardan korumak için cinsel yönelim ile ilgili toplum baskısı ve ahlaki ayıplamaların önüne geçmek gerekmektedir. Günümüzde özellikle okullarda mola aralarında öğrenciler arasında cinsel yönelimle ilgili çok sık kullanılan aşağılayıcı, utandırıcı ve dışlayıcı sözler cinsel yönelim çeşitliliğine sahip öğrencilerin erken yaşlarda dışlanmayla karşılaşmalarına neden olmaktadır (Tın, 2018). Amerika, toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireylerin en çok dışlandığı ülkeler arasında yer almaktadır. ABD’de 11 yaşındaki Carl’ın, 2009 yılında okuldaki sınıf arkadaşları tarafından gey karşıtı zorbalığa maruz kaldığı için intihar ettiği belirtilmiştir. Carl’ın kendini asmadan önce annesinin bu zorbalığın çözülmesi için okul yönetimine başvurduğu ancak, okulun çözüm için adım atmadığı bildirilmiştir (Chung ve Bemak, 2012).

Martin Weinberg ve Alan Bell isimli araştırmacılar, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylerin öz kıyım davranışlarının heteroseksüel bireylere göre daha fazla olduğunu ortaya koyan ilk araştırmacılarıdır. Weinberg ve Bell bu konuda yazdıkları kitapta, heteroseksüel erkeklere göre eşcinsel erkeklerin daha depresif, daha endişeli ve özkıyımına daha yatkın olduklarını ifade etmişlerdir. Başka araştırmacıların çalışmaları da bu bulguları destekler niteliktedir. Vickie Mays ve Susan Cochran’ın Amerika’da 17-39 yaşları arasında olan bireyler üzerinde yürüttükleri bir çalışmada intihar girişiminde bulunan heteroseksüel erkeklerin %4 olduğunu bulgularken bu oran eşcinsel erkeklerde %20 olarak bulunmuştur. Gary Remafendi’nin Amerika’da 12-19 yaşları arasında olan gençler üzerinde yürüttüğü başka bir çalışmada intihar girişiminde bulunan heteroseksüel kızların oranı %15 iken, bu oran eşcinsel kızlarda %21 dir.

Cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylerin intihar girişimleri arasındaki bu farklar dikkat çekicidir ve cinsel yönelim, yaş, yaşanılan bölge gibi değişkenlere göre de farklılık göstermektedir (Akt; Tın, 2018).

Homofobi ve Stonewall Inn İsyanı

Tarih 17 Haziran 1969'u gösterdiğinde New York'ta Greenwich Mahallesi'nin Christopher Caddesi'nde bulan Stonewall Inn barında yaşananlar, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip bireylerin özgürleşme sürecine girişlerinin sembolü olması açısından önemlidir. O gece barda olanlar, heteroseksizmin dayattığı geçerli tek cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğu anlayışına ve bu anlayışın eşcinseller ile farklı cinsel kimliklere sahip bireyler üzerindeki baskısına yönelik düzenlenen mücadelenin seyrini bozmuştur. Bu bir dönüm noktasıydı. O gün orada yaşananlar sadece o caddeyle, o mahalleyle, o ülkeyle sınırlı kalmayıp etkisi gittikçe büyüyerek, diğer ülkelerdeki eşcinsel bireyleri de cesaretlendirmiştir (Bayramoğlu, 2011).

Eşcinseller gittikleri birçok barda polise rüşvet vermek zorunda kaldıkları için Stonewall Inn barında da rüşvet vermek zorundaydı. O zamanlarda cinsel yönelim ve cinsel kimlik çeşitliliğine sahip bireylerin barlarda toplanması yasal değildi; ama rüşvet karşılığında bu durum görmezden geliniyordu. Çoğu zaman polis, bu barlara baskın düzenleyerek keyfi gözaltılar yapabiliyordu. Yine bir gece polislerin bu keyfi gözaltına alma ve küçümseyici tutumuna karşı bardaki eşcinsel bireyler karşı çıktı. Polisler barı basıp kapıları kapatarak içerdekileri aramış, çoğunu serbest bırakmıştı. Serbest kalanlar evlerine gitmek yerine gözaltına alınan arkadaşlarını sokakta beklediler. Bardaki çoğu eşcinsel tutuklanıp götürüldü. Serbest kalanlar içerde yalnızca polislerin kaldığını görünce bara bozuk paralar ve bir süre sonra da taşlar atmaya başladılar. Barda mahsur kalan polisler panikleyince, dışarıdakiler daha da hırçınlaşarak barı ateşe verdiler. Bir süre sonra olaylar yatışsa da eşcinsel bireylerin mücadelesi o günle sınırlı kalmadı, sonraki gün olaylar büyüdü ve yüzlerce kişi polisleri protesto etmek amacıyla "onur yürüyüşü" yaptı. Bu yürüyüş tarihte bilinen ilk onur yürüyüşüydü ve bu yürüyüşle eşcinsel bireyler tarihte ilk defa yıllardır devam eden ötekileştirmeye karşı durdu. Bu duruş yalnızca New York'ta değil, çoğu ülkede yıllık onur yürüyüşlerinin düzenlenmesine ön ayak oldu.

Stonewall İsyanından sonra eşcinseller ayırıcılık karşıtı yasaların çıkmasını sağladı. Yine homofobik yasalar, keyfi tutuklamalar ve medyanın ötekileştirici tutumuna karşı sağlam planlar yapmayı başardılar. Stonewall isyanının en büyük getirilerinden biri de 1973 yılında APA'nın (Amerikan Psikiyatri Derneği) eşcinselliği ruhsal hastalıklar sınıflandırmasından çıkarmasında önemli rol oynaması olmuştur (Bayramoğlu, 2011). Bu yaşananlardan yola çıkılarak eşcinsel bireylerin, var olan siyaset, dil ve hukuk kalıpları içerisinde cinsel azınlık konumunu kabul ettirmesi güç olsa bile, hayatlarını sürdürmeleri için zorunluluk teşkil etmektedir (Butler, 2020).

Homofobi ve Devletlerin Eşcinsel Bireylere Karşı Yasal Sorumlulukları

Eşcinsel bireylerin insan haklarını korumak amacıyla devletlerin yasal sorumlulukları; Uluslararası İnsan Hakları Hukuku, Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirlenmiştir. Cinsiyet özellikleri, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği fark etmeksizin tüm insanların yaşam hakkı, özel hayatın korunması hakkı, keyfi olarak gözaltına alınmama, tutuklanmama ve işkenceye uğramama hakkı, ayırıcılığa uğramayıp yasalar karşısında eşit olma hakkı, örgütlenme, barışçıl toplanma ve düşünce özgürlüğü hakkı gibi haklardan Uluslararası insan hakları hukukundan faydalanma hakkı vardır (BM, 2019).

Devletlerin Eşcinsel bireylerin insan haklarını korumak ve insan haklarına saygı duymak için yerine getirmesi gereken 5 ana sorumluluk vardır. Bunlar:

Eşcinsel bireylerin şiddetten korunması. Eşcinsel bireylere karşı şiddet; aileler, çeşitli gruplar, polis gibi farklı kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kişiler tarafından uygulanan şiddetin cezalandırılmaması İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3. ve 14. Maddesinin, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6. ve 9. maddesinin, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19. maddesinin, İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 3. maddesinin, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'nin 33. maddesinin, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'nin 4. maddesinin ve Uluslararası İnsan Hakları Norm ve Standartlarınca garanti altına alınan kişi özgürlüğü, yaşama hakkı ve güvenlik hakkını koruma sorumluluklarının ihlalidir (BM, 2019).

Eşcinsel bireylere yönelik şiddet vakaları arasında küçümsenen, kaçırılan, dövülen ve maruz kaldıkları şiddetin görüntüleri sosyal medya aracılığıyla yayılan gey bireyler; dövülen, cinsel şiddete maruz kalan trans bireyler; fiziksel şiddet ve cinsel şiddete maruz kalan lezbiyen bireyler yer almaktadır (BM, 2019). Din, gelenek ve kültür kurallarına uymadığı söylenen genç eşcinsel bireylerin okulda, ailede ve çeşitli topluluklarda şiddet görmesi daha olasıdır. UNESCO, eşcinsel öğrencilerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime bağlı olarak uğradıkları psikolojik, fiziksel, cinsel şiddet, fiziksel ve siber zorbalık vakalarının oldukça yüksek olduğunu ifade etmiştir. Çocuk Hakları Komitesi eşcinsel çocukları korumak için devletlerin önlem alması gerektiği önerisinde bulunmuştur. Devletler, eşcinsel bireylere karşı kalıp yargılara sahip kolluk görevlerine şiddete karşı farkındalıklarının artması için eğitim programları düzenlemelidir (BM, 2019).

İşkence ve zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele veya cezanın önlenmesi. İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı İşkence ya da Cezanın Engellenmesi Komitesi'ne göre, tutuklanan trans bireylerin "fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ve diğer tutukluların yanında seks yapmaya zorlandıklarını, bu onur kırıcı sahnelere seyirci kalan tutuklulardan ücret alındığı ve gardiyanlar tarafından düzenlendiği" ifade edilmiştir. Trans tutukluların zıt cinsiyetten olan bireylerin karşısında yıkanmak mecburiyetinde bırakıldıkları, zıt cinsiyetten bireylerce vücut aramalarının yapıldığı ve hangi cinsel organa sahip olduklarını öğrenmek için elle taciz edildikleri ifade edilmiştir. Trans bireylerin gözaltındayken bu onur kırıcı olaylar sırasında yaşamlarını kaybettikleri bildirilmiştir (BM, 2019).

Eşcinsel bireylerin bireysel ve fiziksel bütünlüğüne saygı duyulmasını garanti altına almak amacıyla Devletlerin; idari, yasal ve diğer önlemleri alması, eşcinsel bireylere uygulanan "onarım terapisi" ve diğer insanlık dışı / istismar edici uygulamaları yasaklamalıdır (BM, 2019).

Ötekileştirici yasaların iptal edilmesi. Birkaç yıl önce 69 ülkede eşcinsel bireyler arasındaki ilişkileri suç olarak tanımlayan yasalar geçerliydi. Bu yasalar sadece eşcinsel bireyler arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda trans bireyleri cezalandırmak amacıyla da kullanılmıştır. Yasa metinlerinde ifade edilen “ahlak”, “serserilik”, “sefahat düşkünlüğü” veya “doğanın düzenine karşı suçlar” gibi tanımlanmamış ve belirsiz ifadeler yer almıştır. Eşcinsel bireyler arasındaki gönüllü duygusal ve cinsel ilişkilerin suç olarak tanımlanması Uluslararası Hukuk gereğince Devletlerin, ayrımcılığa maruz kalmama, özel yaşam hakkı ve eşitlik gibi hakları ihlal ettiğini göstermektedir (BM, 2019).

Birleşmiş Milletler keyfi, yargıya dayanmayan ve hukuksuz cezalara ilişkin “cinsel yönelim ile ilgili konuların” suç olarak görülmesinin sosyal dışlanmaya teşvik ettiğini, eşcinsel bireylerin nefret cinayetleri sebebiyle yaşama haklarının ellerinden alınmasına ve şiddete daha açık hale gelmelerine sebep olduğunu ifade etmiştir (BM, 2019).

Ötekileştirilmenin yasaklanması. Cinsiyet özellikleri, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik ayrımcılık; eğitim, sağlık, barınma, adalet, siyasi katılım, istihdam gibi alanlarda kendini göstermektedir. Ayrımcılık; depresyon, düşük benlik saygısı, devamsızlık, okuldan kaçma, okul terki hatta intihara neden olabilmektedir. Yeni Zelanda’da 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre eşcinsel öğrenciler, heteroseksüel arkadaşlarına göre 3 kat daha fazla zorbalığa maruz kalmıştır (BM, 2019).

Cinsel yönelim çeşitliliğine bakılmaksızın Devletlerin tüm bireylerin insan haklarını kullanabilmeleri için ayrımcılığa karşı yasal tedbirler almaları gerekmektedir. Devletlerin özel ve kamusal yerlerde cinsiyet özellikleri, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik her türlü ayrımcılığı yasaklayan etkili önlemler alması gerekmektedir (BM, 2019).

Barışçıl toplanma, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü haklarına saygı duyulması. Bireylerin cinsiyet özellikleri, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği fark etmeksizin Devletlerin, herkesin düşünce, örgütlenme ve barışçıl toplanma haklarını garanti altına alması ve bu hakların kullanımının sınırlandırılması gerektiği durumlarda bunu yasada belirtilen şartlara göre ve ayırıştırılmadan yapması gerekmektedir. Devletler, bu hakların kullanımına yönelik legal kısıtlamaları kaldırmak, bu tür hakların kullanılmasına mani olan tehdit, korkutma ve şiddet olaylarının engellenmesi veya proaktif bir şekilde araştırılıp gerekli yaptırımları uygulayarak bu hakları koruması gerekmektedir (BM, 2019).

Querr Kuram

1980'lerin sonlarında geyleri küçümsemek için kullanılan ve garip, tuhaf gibi anlamları içeren queer kavramı,1990'lara gelindiğinde lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel ve interseksüel bireyler yani "cinsiyet kurallarının dışında" kalan kişiler tarafından aşağılayıcı anlamıyla birlikte benimsenmiş, heteroseksizmin dayattığı ikili kimlik kategorisi dışındaki "ötekileri" ve onların mücadelesini simgelemeye başlamıştır. Queer mücadele ile aynı zamanda gelişen queer kuram; cinsiyet kavramının durağan olmadığını, kavramın geçmişten günümüze şartlara ve zamanın ruhuna göre değiştiğini vurgularken; toplumun tamamını etkisi altına alan heteroseksüel bakış açısını yıkmak için uğraş vermektedir. Heteroseksüel mantığa karşı queer düşünmek ve queer olmak, yalnızca bu anlayışın dışladığı bireyler için değil, aynı zamanda bu anlayışa sahip heteroseksüel bireyler için de önemli bir düşünce yoludur; çünkü sorun sadece eşcinsel bireyler için hak mücadelesi değil, toplumun her alanına yerleşmiş olan eril ve heteroseksist düzenin varlığıdır (Öztürk, 2011).

İlgili Araştırmalar

Bu kısımda eşcinsellik konusunda alanyazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir. Ruh sağlığı alanında ruh sağlığı uzmanlarının eşcinselliğe ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarını doğrudan ölçen bir ölçeğe rastlanmasa da buna benzer çalışmalardan söz edilmiştir.

Hudson ve Ricketts homofobi ölçeği (HRHÖ). Homoseksüellere yönelik tutumları ölçmek için kullanılan Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği (HRHÖ), 1980 yılında Hudson ve Ricketts tarafından geliştirilmiş olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipine göre derecelendirilmektedir. (1=hiç katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum). Bu ölçme aracından alınan yüksek puanlar homoseksüel bireylere yönelik olumsuz tutumları gösterirken, düşük puanlar olumlu tutumlara işaret etmektedir. Hudson ve Ricketts ölçeğin iç tutarlılık katsayısını cronbachalpha=.90 olarak bulmuşlardır (Hudson ve Ricketts, 1980).

Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Sakallı ve Uğurlu tarafından 2001 yılında yapılmış olup, Türkiye kültürüne uymayan 2 madde ölçekten çıkarılarak Türkçe formu 23 madde olarak belirlenmiştir. Sakallı ve Uğurlu (2001) tarafından ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı cronbachalpha=.94 olarak bulunmuştur.

Riddle homofobi ölçeği (Riddle, 1985). Eşcinsel bireylere yönelik olumlu ve olumsuz tutumları ölçen Riddle Homofobi Ölçeği 1985 yılında psikolog Dorothy Riddle tarafından geliştirilmiş olup dördü olumlu, dördü olumsuz olmak üzere 8 maddeden oluşmaktadır.

Lezbiyen ve geylere yönelik tutum ölçeği (Herek, 1998). Eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçen bir diğer ölçek Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeğidir (LGYT). Bu ölçek 1998 yılında Herek tarafından geliştirilmiş olup 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipine göre derecelendirilmekte (1=hiç katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) ve 2 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu ölçme aracından alınan yüksek puanlar eşcinsel bireylere yönelik olumlu tutumları gösterirken, düşük puanlar olumsuz tutumları ifade etmektedir.

Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Duyan ve Gelbal tarafından 2004 yılında yapılmış ve iç tutarlılık katsayısı cronbachalpha=.91 olarak bulunmuştur.

Eşcinsellik tutum ölçeği (Doğan, Doğan, Beştepe, Eker, 2008).

Türkiye’de eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçen ilk ölçek Eşcinsellik Tutum Ölçeği’dir. Bu ölçek 2008 yılında Psikiyatrist Sultan Doğan ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup 56 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipi (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı cronbachalpha=.95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bilgi ve tutum maddelerinden oluştuğu fakat bilgi ve tutum alt faktörlerine ayrılmadığı görülmektedir. Ayrıca Eşcinsellik Tutum Ölçeği incelendiğinde çalışmanın bir ön çalışma niteliğinde olduğu ve doğrulayıcı faktör analizlerinin yapılmadığı dikkat çekmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, madde yazım süreci ve ölçeğin oluşturulması, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Türkiye kültürüne uygun bir ölçme aracı geliştirme çalışmasıdır. Bu çalışma ile ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların eşcinselliğe ilişkin algılarının ölçülmesinde kullanılabilecek bir ölçme aracı geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji ve psikiyatri bölümlerinden mezun; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi/özel okullarda okul psikolojik danışmanı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde psikolojik danışman/psikolog, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde psikolog/psikiyatrist veya özel danışma merkezlerinde çalışan psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatristlerden oluşmaktadır. Pilot çalışma için 239, ana çalışma için 403 ruh sağlığı uzmanına ulaşılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem büyüklüğü ölçekteki madde sayısının en az 10 katı olması gerekmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Bunun yanı sıra ölçek geliştirme çalışmalarında toplanan verilerin örneklem sayısının yeterli olup olmadığını belirlemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi de kullanılmaktadır (Tavşancıl, 2018). Bu çalışmada hem ölçekteki madde sayısının en az 10 katı katılımcıya ulaşma koşulu sağlanmış hem de KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi ile örneklemin yeterli olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin pilot çalışması için 46 maddeden oluşan deneme formu kullanılırken, ölçeğin ana çalışması için 29 maddeden oluşan form kullanılmıştır. Bu formlar, internet aracılığıyla facebook, telegram, instagram, whatsapp ve gmail üzerinden Türkiye'nin 7 bölgesinde çalışan ruh sağlığı uzmanlarına gönderilmiştir.

Çalışmaya katılan ruh sağlığı uzmanlarının kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilen demografik bilgilerine pilot çalışma için Tablo 1’de ve ana çalışma için Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5’te yer verilmiştir.

Demografik Özellikler

Araştırmanın veri toplama formunun ilk bölümünde pilot çalışma sonucu elde edilen 239 katılımcının demografik özelliklerine ait bulguları aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Pilot Araştırmaya Dâhil Olan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	144	60.3
Erkek	95	39.7
Yaş	n	%
20-25	72	30.1
26-30	95	39.7
31-35	25	10.5
36 veya üzeri	47	19.7
Medeni Durum	n	%
Bekâr	162	67.8
Evli	73	30.5
Boşanmış	4	1.7
Çocuk Sahibi Olma Durumu	n	%
Evet	49	20.5
Hayır	190	79.5
Meslek	n	%
Psikolojik danışman	124	51.9
Psikolog	90	37.7
Psikiyatrist	25	10.5
Mezuniyet Düzeyi	n	%
Lisans	140	58.6
Yüksek lisans	63	26.4

Doktora	36	15.1
Mesleki Deneyim	n	%
0-4 yıl	130	54.4
5-9 yıl	57	23.8
10-14yıl	28	11.7
15 yıl ve üstü	24	10
Toplam	239	100

Araştırma kapsamındaki pilot çalışma katılımcılarının büyük çoğunluğunun %60,3'ünün kadın, %39,7 ile 26-30 yaş aralığında oldukları, %67,8 ile bekâr oldukları, %79,5 ile çocuk sahibi olmadıkları, %51,9 ile psikolojik danışman oldukları, %58,6 ile lisans mezunu ve %54,4 oranı ile 0-4 yıl arası mesleki deneyime sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 2

Ana Çalışma Sonucu Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	223	55.3
Erkek	180	44.7
Yaş	n	%
20-25	53	13.2
26-30	158	39.2
31-35	67	16.6
36-40	59	14.6
41 yaş veya üzeri	66	16.4
Medeni Durum	n	%
Bekâr	228	56.6
Evli	164	40.7
Boşanmış	11	2.7
Çocuk Sahibi Olma Durumu	n	%
Hayır	282	70.0
Evet	121	30.0

Meslek	n	%
Psikolojik danışman	149	37.0
Psikolog	154	38.2
Psikiyatrist	100	24.8
Mezuniyet Düzeyi	n	%
Lisans	192	47.6
Yüksek lisans	99	24.6
Doktora	112	27.8
Mesleki Deneyim	n	%
0-4 yıl	144	35.7
5-9 yıl	129	32.0
10-14yıl	72	17.9
15 yıl ve üstü	58	14.4
Toplam	403	100

Araştırmanın ana çalışması kapsamındaki katılımcılarının demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %55,3'ünün kadın, %44,7'sinin erkek olduğu, %13,2'sinin 20-25 yaş aralığında, %39,2'sinin 26-30 yaş aralığında, %16,6'sının 31-35, %14,6'sının 36-40, %16,4'ünün ise 41 yaş veya üzerinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %56,6'sının bekar, %40,7'sinin evli ve %2,7'sinin boşandığı, %70'inin çocuk sahibi olmadığı belirlenirken %30'unun çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %37'sinin psikolojik danışman, %38,2'sinin psikolog, %24,8'inin ise psikiyatrist oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların %47,6'sının lisans mezunu, %24,6'sının yüksek lisans ve %27,8'inin doktora mezunu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3

Ana Çalışma Sonucu Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Mesleki Deneyim	N	%
0-4 yıl	144	35.7
5-9 yıl	129	32
10-14yıl	72	17.9
15 yıl ve üstü	58	14.4
Çalıştığı Kurum	N	%
MEB	172	92.3
Diğer	231	7.7
Çalıştığı Bölge	N	%
Ege	41	10.2
Güneydoğu Anadolu	61	15.1
İç Anadolu	48	11.9
Doğu Anadolu	76	18.9
Marmara	117	29.0
Akdeniz	42	10.4
Karadeniz	18	4.5
Toplam	403	100

Katılımcıların %35,7'sinin 1 yıl veya altında mesleki tecrübesi olduğu, %32'sinin 5-9 yıllık tecrübesi olduğu, %17,9'unun 10-14 yıllık tecrübesinin olduğu ve %14,4'ünün 15 yıl veya üzerinde bir tecrübesi olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %92,3'ü meb'de çalışırken, %7,7'sinin diğer kurumlarda çalıştığı belirlenmiş ve katılımcıların büyük çoğunluğu %29 oranı ile Marmara bölgesinde çalıştığı belirlenmiştir.

Tablo 4

Ana Çalışma Sonucu Katılımcıların Etnik Köken ve Dini İnanışlarına Göre Dağılımları

Etkin Köken	N	%
Türk	228	56.6
Kürt	125	31.0
Diğer	50	12.4
Dinin İnanış	N	%
İslamiyet	253	62.8
Ateizm	83	20.6
Deizm	38	9.4
Diğer	29	7.2
Toplam	403	100

Katılımcıların %56,6'sının Türk, %31'inin Kürt ve %12,4'ünün diğer etnik kökenlerde olduğu belirlenirken katılımcıların %62,8'inin dini inanışlarının İslamiyet olduğu, %20,6'sının ateizm, %9,4'ünün deizm ve %7,2'sinin diğer bir dini inanışa sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 5

Ana Çalışma Sonucu Katılımcıların Cinsel Yönelim ve Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Cinsel Yönelim	n	%
Heteroseksüel	362	89.8
Aseksüel	12	3.0
Biseksüel	21	5.2
Homoseksüel (Gey/Lezbiyen)	8	2.0
Toplam	n	%
Cinsel Yönelim İle İlgili Eğitim Alma Durumu	n	%
Hayır	149	37.0
Evet	254	63.0
Toplam	403	100

Eğitimi Aldıkları Öğrenim Düzeyi	n	%
Lisans	211	83.1
Yüksek lisans	23	9.1
Doktora	20	7.9
Toplam	254	100

Katılımcıların %89,8'inin heteroseksüel, %3'ünün aoseksüel, %5,2'sinin biseksüel, %2'sinin homoseksüel olduğu, %37'sinin cinsel yönelimle ilgili bir eğitim almadığı, %63'ünün ise bir eğitim aldıkları belirlenmiştir. Cinsel yönelim ile ilgili eğitim alan katılımcıların %83,1'inin lisans düzeyinde, %9,1'inin yüksek lisans ve %7,9'unun doktora düzeyindeyken eğitim aldıkları belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu. Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, katılımcıların demografik bilgilerini edinmek için kullanılmış olup, geliştirilen Eşcinsellik Algı Ölçeği ile birlikte uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcılardan; biyolojik cinsiyet, yaş, medeni durum, meslek (psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatrist) mezuniyet düzeyi, mesleki deneyim, hangi kurumda çalıştığı, çalıştığı bölge, dini inanış, etnik köken, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet ile ilgili ders alıp almadığı, ders aldığı öğrenim düzeyi, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlarla çalışma deneyimi olup olmadığı, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlarla çalıştıysa karşılaştığı zorluklar gibi sorular sorulmuştur. Kişisel bilgi formuna ekler kısmında yer verilmiştir.

Eşcinsellik algı ölçeği. Eşcinsellik Algı Ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiş, Çok kültürlü Psikolojik Danışma ve Meslek Etiği Standartları (Bond, 2013) göz önünde bulundurularak oluşturulmuş, 29 maddeden oluşan bir formudur. Ölçeğin bu formu hiç katılmıyorum (1)_ tamamen katılıyorum (5) şeklinde 5'li likert tipinde oluşturulmuştur. Ölçeğin 46 maddeden oluşan deneme formu 239 ruh sağlığı uzmanından ve ölçeğin 29 maddeden oluşan asıl formu 403 ruh sağlığı uzmanından veri toplamak için uygulanmıştır. Ölçeğin deneme formu ve asıl formuna ekler kısmında yer verilmiştir.

Madde yazım süreci ve ölçeğin oluşturulması. Bir konu hakkında ölçek geliştirmeye karar veren araştırmacının o konu hakkında belli bir birikime sahip olması gerekmektedir (DeVellis, 2017). Bu ilkeyi göz önünde bulundurarak araştırmacı tarafından madde yazımına geçmeden önce toplumsal cinsiyet ve eşcinsellik olgusu ile ilgili literatür incelenmesi yapıldı, konuya ilişkin okumalar yapıp notlar alındı, bu konuda daha önce yapılmış ikisi yabancı (Riddle Homofobi Ölçeği, Hudson ve Ricketts Tutum Ölçeği) biri yerli (Eşcinsellik Tutum Ölçeği) olmak üzere 3 ölçek incelenmiştir. Madde havuzunu oluşturmak için ayrıca ruh sağlığı uzmanlarından seçilen 20 kişiye konuya ilişkin açık uçlu soru sorularak (Eşcinsellik hakkında ne düşünüyorsunuz?) bir kompozisyon yazmaları istenmiştir.

Literatür incelenmesi, ölçeklerin incelenmesi ve kompozisyon okumaları sonrasında 50 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddeler kültüre duyarlılık, cinsel yönelim ve ölçme konularında araştırmaları olan 10 uzmana gönderilmiştir. Bu uzmanlardan 7'si görüş bildirirken, 3'ü görüş bildirmemiştir. Uzman görüşleri dikkate alınarak araştırmacı tarafından 4 maddenin uygun olmadığına karar verilip ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin pilot uygulaması 46 maddelik bir ölçek ile yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında madde analizi, madde ölçek toplam korelasyonu, madde ayırt edicilik analizi ve açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda ölçeğin madde sayısı 29 olarak belirlenmiştir ve asıl çalışma 29 maddelik 5'li likert (1- hiç katılmıyorum, 5- tamamen katılıyorum) tipinde uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması pandemi nedeniyle yüz yüze gerçekleştirilemeyip sadece online olarak toplanmıştır. Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu ve eşcinsellik algı ölçeği çevrimiçi anket olarak Google drivedan hazırlanıp, internet aracılığıyla facebook, telegram, instagram, whatsapp ve gmail üzerinden Türkiye'nin 7 bölgesinde çalışan ruh sağlığı uzmanlarına gönderilmiştir. Çalışmaya katılan ruh sağlığı uzmanlarına bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur ve araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük ilkesine göre olduğunu, katılımcıların çalışmayı istedikleri zaman yarıda bırakıp

ayrılacakları onam formunda yazılı olarak ifade edilmiştir. Böylece pilot çalışma için ölçeğin deneme formu 46 madde ile 239 katılımcı ile gerçekleştirilirken, asıl çalışma için ise ölçeğin 29 maddesi ile 403 katılımcıdan veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçek geliştirme çalışmalarında toplanan verilerin örneklem sayısının yeterli olup olmadığını belirlemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi ve verinin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Bartlett Küresellik testi kullanılmaktadır (Tavşancıl, 2018). Bu çalışmada da faktör analizinin uygunluğunu sınavan Bartlett ve örneklem sayısının yeterliliğini sınamak için KMO testi kullanılmıştır. Ayrıca Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), Açıklayıcı Faktör Analizinin bir uzantısı olarak görülmektedir (Lee, 2007. Akt; Çelik ve Yılmaz, 2016). Açıklayıcı Faktör Analizi, değişkenler arasındaki ilişkilere bakarak faktör bulmaya yönelikken, Doğrulayıcı Faktör Analizi ise değişkenler arasında daha önce tespit edilen hipotezlerin sınavması için kullanılır (Büyüköztürk, 2019). Bu bilgilerden hareketle bu çalışmanın kaç faktörden oluştuğunu belirlemek için faktör öz değerlerinin 1'den büyük olması koşulu (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) ve scree plot (yamaç grafiği) grafiği göz önünde bulundurulmuştur. Açıklayıcı faktör analizi sonucu elde edilen bilgilerin doğruluğunu sınamak için Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılmıştır. Ölçeğin ve ölçeğin alt boyutlarının güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır.

Bölüm 4

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Eşcinsellik Algı Ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde uygulanan güvenilirlik ve geçerlilik analizlerine yer verilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliği için uygulanan analizler: Açımlayıcı faktör analizi (AFA), madde analizi, madde ölçek toplam korelasyonu, madde ayırt edicilik analizi ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) dir.

Eşcinsellik Algı Ölçeğine (EAÖ) Ait Geçerlilik Güvenirlik Sonuçları

Ölçek geliştirme çalışmalarında geliştirilen ölçeğin geçerliliğini sınamak için yapı geçerliliği, kapsam geçerliliği ve ölçüt geçerliliğine bakılmaktadır. Eşcinsellik Algı Ölçeğinin (EAÖ) geliştirilmesi sürecinde ölçeğin geçerliliğini sınamak için yapı geçerliliği ve kapsam geçerliliği kullanılmıştır. Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik bilgi, beceri ve tutumlarını ölçen benzer bir ölçek olmadığı için ölçeğin ölçüt geçerliliğine bakılmamıştır.

Kapsam geçerliliği. Büyüköztürk'e göre (2008), kapsam geçerliliğini sınamak için kullanılacak yöntemlerden biri uzman görüşünün alınmasıdır. Bu bilgiden hareketle geliştirilen ölçeğin 50 maddelik ilk formu, kültüre duyarlılık, ölçek geliştirme ve cinsel yönelim konularında araştırmaları olan Amerika'dan 1, Türkiye'den 8 ve Kıbrıs'tan 1 uzmanın görüşüne başvurulmuş ve ölçeğin maddelerinin farklı cinsel yönelime duyarlı psikolojik danışma becerilerine uygunluğunu 1 (uygun), 2(kısmen uygun), 3(uygun değil) şeklinde değerlendirmeleri, maddelerin açık ve anlaşılır olup olmadığı ve uygun olmayan maddeler hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Türkiye'deki uzmanların 5'i, Amerika ve Kıbrıs'taki uzmanlardan biri toplam 7 uzman görüş bildirmiştir. Uzmanlardan en az 2'sinin uygun bulmadığı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Alınan uzman görüşlerinden hareketle maddelere son halleri verilerek, ölçeğin deneme formu 46 madde ile son şeklini almıştır.

Yapı geçerliliği. Büyüköztürk'e göre (2008), yapı geçerliliğini sınamak için hipotez testi, faktör analizi ve iç tutarlılık analizi gibi yöntemler kullanılmaktadır. Eşcinsellik Algı Ölçeğinin yapı geçerliliğini sınamak için Açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizi (AFA). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği için yapılan pilot çalışma sonucu elde edilen verilere ait sonuçları aşağıda verilmiştir. Eşcinsellik Algı ölçeğine ilişkin madde geçerlilik analizi için açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Açıklayıcı Faktör analizinin ön koşulları olan değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı ve veri yapısının faktör analizi yapılabilmesi için örneklem yeterliliğine karar vermek amacıyla aşağıda yer alan Tablo 6'de KMO, Barlett Küresellik testleri incelenmiştir (Tabachnick ve Fidel, 2014). Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu belirlemek için kullanılan KMO değerinin. 60'dan küçük olmaması gerekmektedir.

Tablo 6

Eşcinsellik Algı Ölçeği 'ne Ait KMO ve Barlett Analizi Sonucu

KMO		0,932
	Ki-kareDeğeri (χ^2)	5633,781
Bartlett	SerbestlikDerecesi (df)	406
	Anlamlılık Değeri (p)	0,000

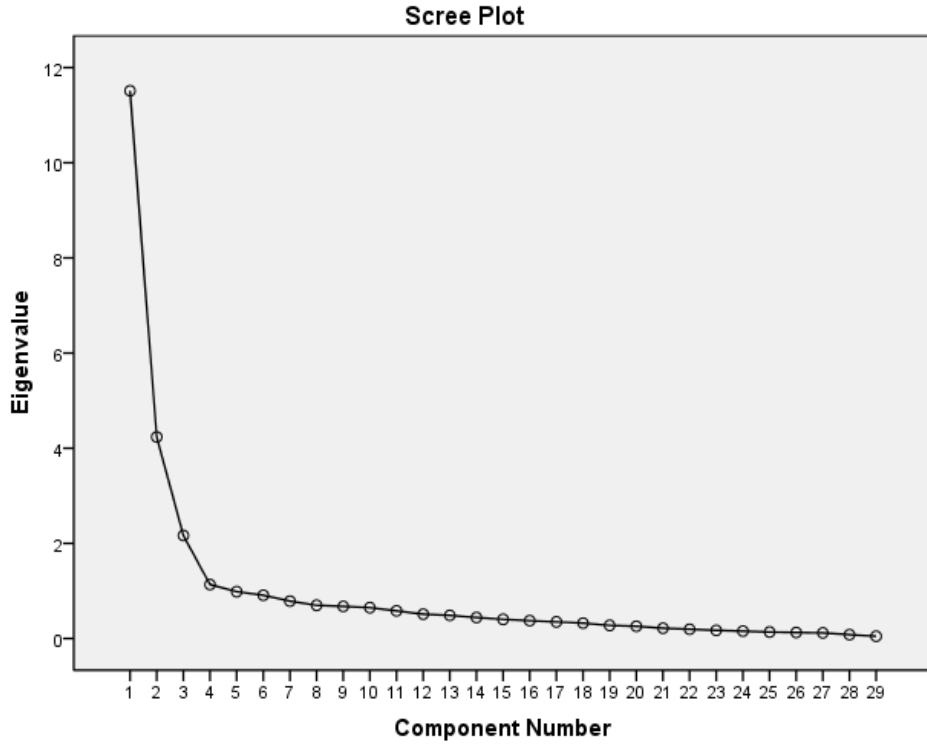
Tablo 6'da KMO değerinin, 60'tan büyük ve Barlett küresellik testi istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı bulunduğundan ($p < 0.01$), pilot araştırma sonucu elde edilen örneklem sayısının faktör analizine uygunluğunun yeterli olduğu ve elde edilen veriler incelendiğinde, verilerin istatistiki olarak çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir (Kan ve Akbaş, 2005). Ölçeğe ait açıklayıcı faktör analizi sonucu Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Eşcinsellik Algı Ölçeğinin Öz Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Düzeyleri

Faktörler	Başlangıç Öz değerleri			Varimax (Döndürme) Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	Varyans%	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	11,512	39,697	39,697	7,681	26,485	26,485
2	4,237	14,609	54,305	5,779	19,929	46,413
3	2,166	7,468	61,773	4,454	15,360	61,773

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi için temel bileşenler analizlerinden Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır. Tablo 7 incelendiğinde Eşcinsellik Algı ölçeğinin öz değerleri 1'in üzerinde üç faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Birinci faktör tek başına ölçeğin %26,485'ini, ikinci faktör tek başına ölçeğin %19,929'unu ve üçüncü faktör tek başına ölçeğin %15,360'ını açıklamaktadır, Bu 3 faktörün tamamı ise ölçeğin %61,773'ünü açıklamaktadır. Açıklanan varyansın değerinin %40-%60 arasında olması yeterli görülmektedir (Scherer vd.,1988). Faktör yapısına daha doğru karar verebilmek nedeniyle çizgi yamaç (Screeplot test grafiği) grafiği incelenmiş ve Şekil 1'de çizgi yamaç grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 1. Eşcinsellik Algı Ölçeğine Ait Yamaç Grafiği

Yukarıdaki grafikte kırılmanın üçüncü boyuttan sonra gerçekleştiği bu nedenle üçüncü boyuttan sonra eğimin diğer faktörler için durağanlaştığı belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda Eşcinsellik Algı Ölçeği maddelerine ait faktör yük değerlerine aşağıda yer alan Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8

Eşcinsellik Algı Ölçeği Maddelerine Ait Faktör Yük Değerleri

Madde No	Faktörler		
	1	2	3
M21	0,504		
M4	0,551		
M8	0,572		
M20	0,586		
M1	0,605		
M14	0,633		
M9	0,676		
M6	0,685		
M34	0,866		
M2	0,891		
M28	0,907		
M19	0,913		
M46	0,914		
M17		0,638	
M36		0,794	
M37		0,817	
M43		0,819	
M7		0,828	
M10		0,839	
M5		0,849	
M15		0,913	
M24			0,462
M42			0,513
M44			0,555
M38			0,562
M35			0,616
M33			0,687
M40			0,754
M32			0,764

Ölçekten bir maddenin kalmasına karar vermek için faktör yükünün 0,45'in üzerinde bir değer olması ölçütü kullanılmış ve maddenin kararsız kalma durumunu incelemek için maddelerin faktörler arasındaki uzaklığın 0,10'dan büyük olması incelenmiştir (Büyüköztürk, 2009). Ölçekte 3, 11, 18, 22, 25, 26, 27, 29, 39, 41 ve 45 numaralı maddelerin faktör yükü 0,45'in altında olduğundan, 12, 13, 16, 23, 30 ve 31 numaralı maddeler ise kararsız kaldıkları için (binişik madde) ölçekten çıkarılmıştır.

Yukarıdaki Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'de ölçekten madde çıkarımı yapıldıktan sonraki değerler verilmiştir. Tablo 8'e göre, faktör 1, faktör 2 ve faktör 3 altında toplanan maddeler incelendiğinde faktörlere sırasıyla, "**Tutum**", "**Bilgi**" ve "**Beceri**" adı verilmiştir. Ölçekte kalan maddelere ait madde analizleri ve güvenilirlik analizleri ise tablo 9'de verilmiştir.

Tablo 9

Eşçinsellik Algı Ölçeği 'ne İlişkin Madde İstatistikleri

Madde No	Madde Ortalaması	Silme Ölçek Varyansı	Madde Silme Ölçek İlişkisi	Madde-Ölçek İlişkisi	Madde Güvenirlilik Değeri	Silme Değeri
M1	114,630	413,764	0,575	0,941		
M2	115,070	394,386	0,730	0,938		
M4	116,120	390,376	0,629	0,939		
M5	115,420	393,329	0,648	0,939		
M6	115,040	394,070	0,731	0,938		
M7	115,390	402,945	0,477	0,941		
M8	115,400	394,022	0,649	0,939		
M9	114,970	395,159	0,725	0,938		
M10	115,410	396,260	0,609	0,940		
M14	115,870	383,850	0,754	0,938		
M15	115,530	402,662	0,512	0,941		
M17	115,060	410,862	0,455	0,941		
M19	114,830	398,084	0,691	0,939		
M20	115,440	396,105	0,598	0,940		
M21	115,020	403,764	0,573	0,940		
M24	115,490	409,469	0,402	0,942		
M28	114,830	397,092	0,706	0,939		
M32	115,030	409,066	0,474	0,941		
M33	114,890	409,445	0,492	0,941		
M34	115,040	400,507	0,649	0,939		
M35	115,080	399,825	0,631	0,939		
M36	115,810	403,868	0,561	0,940		
M37	115,820	406,395	0,494	0,941		
M38	115,240	408,703	0,387	0,942		
M40	114,720	409,318	0,588	0,940		
M42	115,380	404,236	0,565	0,940		
M43	115,560	395,836	0,607	0,940		
M44	114,850	415,932	0,308	0,942		
M46	114,900	395,595	0,706	0,938		

Tablo 9 incelendiğinde, ölçekteki her bir maddenin diğer maddelerle olan ilişki değerinin 0,30'un altında olmadığı tespit edildiğinden, ölçekten bu aşamada madde çıkarılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.

Tablo 10

Faktörlere Ait Güvenirlik Sonuçları

Faktörler	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Tutum	0,944	13
Bilgi	0,937	8
Beceri	0,823	8
Genel Ölçek	0,942	29

Ölçeğin ve faktörlerin iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach's Alpha güvenirlilik analizi yapılmış ve ölçek ile alt boyutlarının güvenirlilik düzeyinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir (C.Alpha>0,70). Pilot çalışma sonucu elde edilen veriler doğrultusunda ölçek toplam korelasyonu değerleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Eşcinsellik Algı Ölçeğinin Maddeleri İle Ölçek Toplam Korelasyonu Değerleri

Madde No	r	P
M1	0,596	0,000**
M2	0,756	0,000**
M4	0,671	0,000**
M5	0,684	0,000**
M6	0,757	0,000**
M7	0,525	0,000**
M8	0,685	0,000**
M9	0,751	0,000**
M10	0,648	0,000**
M14	0,783	0,000**
M15	0,555	0,000**
M17	0,491	0,000**
M19	0,718	0,000**
M20	0,638	0,000**
M21	0,607	0,000**
M24	0,448	0,000**
M28	0,733	0,000**
M32	0,511	0,000**
M33	0,527	0,000**
M34	0,678	0,000**
M35	0,664	0,000**
M36	0,597	0,000**
M37	0,533	0,000**
M38	0,437	0,000**
M40	0,613	0,000**
M42	0,600	0,000**
M43	0,646	0,000**
M44	0,351	0,000**
M46	0,734	0,000**

Madde-toplam ilişki değeri tüm maddeler için 0,30'un üzerinde olduğu için, maddelerin lme gücünün yeterli seviyede olduğu belirlenmiş olup Tablo 11 incelendiğinde, ölçek maddeleri ile ölçekten elde edilen toplam puan arasındaki ilişkilerin 0,351-0,784 arasında değişmekte olduğu ve ilişkilerin istatistiki açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$). Bu sonuca göre maddelerin birbirleri ile tutarlılığında herhangi bir problem olmadığı belirlenmiştir.

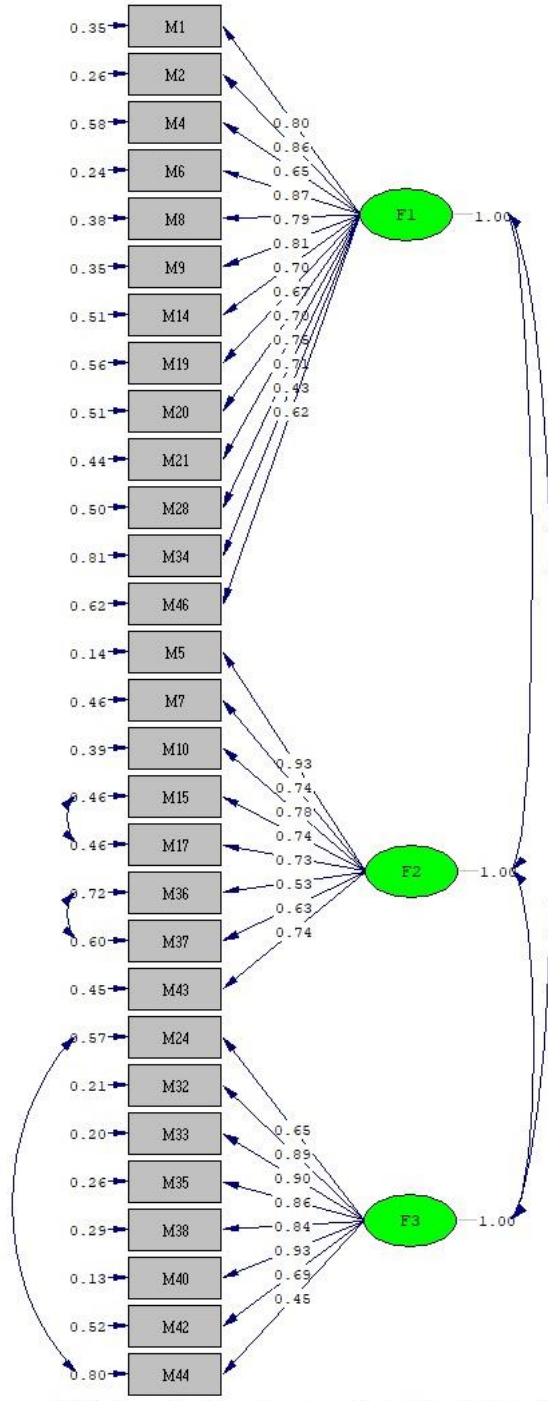
Tablo 12

Maddelerin ayırt ediciliğinin %27'lik alt ve üst gruplara göre test edilmesi

Madde No	t	P
M1	-5,723	0,000**
M2	-10,853	0,000**
M4	-14,295	0,000**
M5	-13,990	0,000**
M6	-10,496	0,000**
M7	-9,691	0,000**
M8	-12,286	0,000**
M9	-10,026	0,000**
M10	-12,315	0,000**
M14	-20,015	0,000**
M15	-9,237	0,000**
M17	-7,785	0,000**
M19	-8,253	0,000**
M20	-10,505	0,000**
M21	-9,375	0,000**
M24	-6,855	0,000**
M28	-8,253	0,000**
M32	-9,405	0,000**
M33	-6,618	0,000**
M34	-9,339	0,000**
M35	-10,837	0,000**
M36	-12,951	0,000**
M37	-10,333	0,000**
M38	-7,498	0,000**
M40	-7,376	0,000**
M42	-9,311	0,000**
M43	-13,042	0,000**
M44	-5,264	0,000**
M46	-8,836	0,000**

Katılımcıların %27'lik alt ve üst gruplarının belirlenmesi için Eşcinsellik Algı düzeyleri küçükten büyüğe sıralanmıştır. Sıralanan örgütsel bağlılık düzeylerinin %27'lik kısmına gelen en düşük ilk 65 ve en yüksek ilk 65 kişinin değeri incelenmiştir. Maddelerin ayırt ediciliğinin kararının verilmesinde kullanılan %27 alt ve üst değerlerinin tüm maddeler için anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$).

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA). Ölçek geliştirme çalışmalarında pilot çalışmada açıklanan faktör yapısını doğrulamak için farklı bir örneklemden veri toplayarak doğrulayıcı faktör analizi kullanılır (Schumacker ve Lomax, 2010. Akt; Orçan, 2018). Pilot çalışmada AFA için kullanılacak olan örneklem ile asıl çalışmada DFA için kullanılacak olan örneklemin toplanmasında 2 yol tavsiye edilmektedir. Birinci yol, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi için gerekli olan örneklem sayısı tek bir adımda toplanıp bir kısmı gelişigüzel bir şekilde AFA için, geriye kalanı ise DFA için ayrılabilir. İkinci yol ise, AFA için farklı bir zamanda DFA için farklı bir zamanda veri toplanmasıdır (Orçan, 2018). Eşcinsellik Algı Ölçeği için açıklanan faktör yapısını doğrulamak için farklı bir örnekleme 2. yol kullanılarak veri toplanmıştır. Bu nedenle farklı örnekleme toplamda 403 kişiye ulaşılmıştır. Bu örneklem grubuna LISREL 8.7 programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan DFA analizine ait standardize edilmiş beta kat sayıları Şekil 2'de verilmiştir.

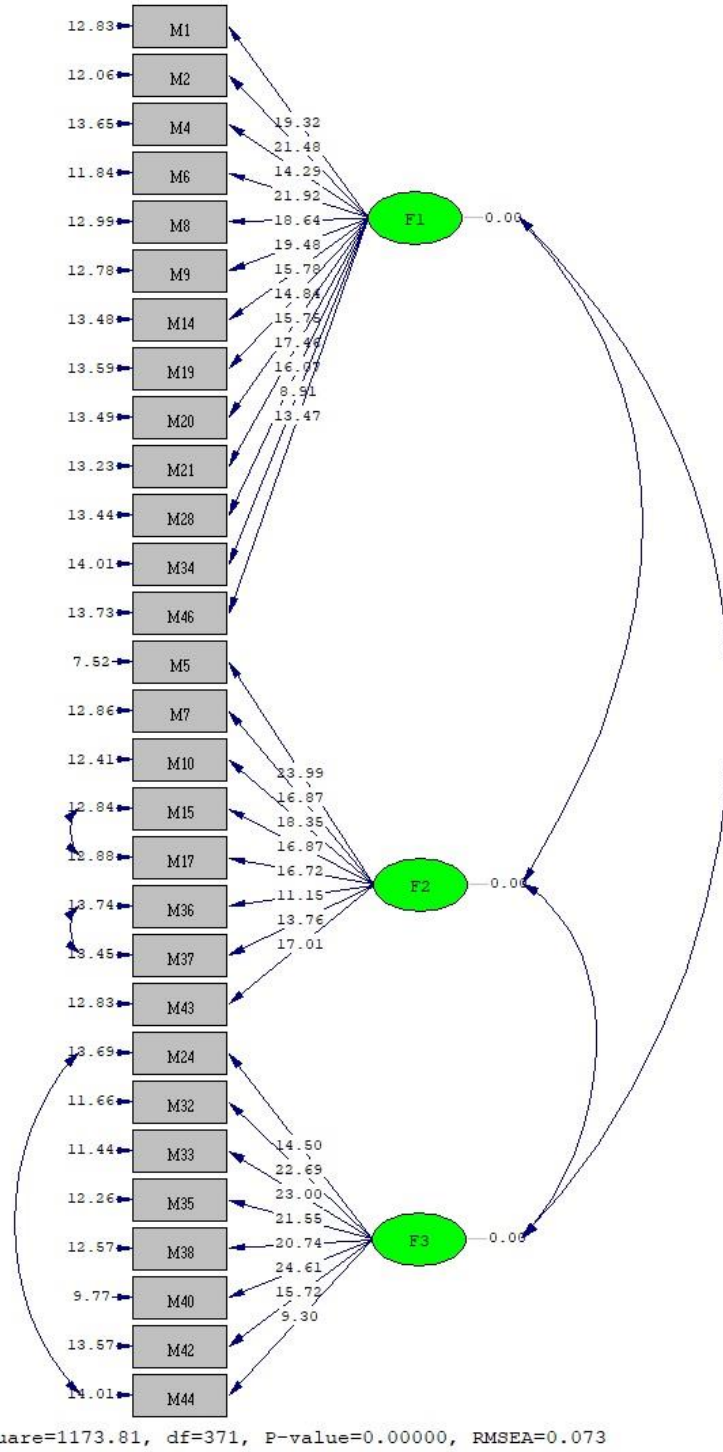
Chi-Square=1173.81, df=371, P-value=0.00000, RMSEA=0.073

F1= Tutum, F2= Bilgi, F3= Beceri

Şekil 2. Eşinsellik Algı Ölçeğinin DFA Sonucuna Ait Path Diyagramı

Şekil 2 incelendiğinde, Eşcinsellik Algı Ölçeğinin DFA sonuçlarına göre, maddelerin faktör yüklerinin 0,43–0,93 arasında olduğu belirlendiğinden bu değerler kabul edilebilir değerlerdir. Path diyagramı incelendiğinde, uyum kriterlerinin ilk aşamada istenilen düzeyin biraz üzerinde çıktığından maddeler M15-M17, M36-M37 ve M24-M44 maddeleri arasında modifikasyon yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. DFA modeline ait t değerleri Şekil 3’de verilmiştir.

F1= Tutum, F2= Bilgi, F3= Beceri

Şekil 3. Eşçinsellik Algı Ölçeğinin DFA Sonucuna Ait t Değerleri

Maddeler ile örtük değişkenler arasındaki ilişkilerden söz edebilmek için t değerleri incelendiğinde, tüm maddeler ile örtük değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiki açıdan %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t > 2,58$). Yapısal eşitlik modellerinde kurulan modellerin kabul edilme durumuna karar verebilmek için uyum kriterlerine bakılmaktadır. Schermelleh-Engel ve Moosbrugger göre kabul edilebilir ve mükemmel uyum kriterleri aşağıdaki Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Araştırma Kapsamında İncelenen Uyum Kriterleri Sınırlılıkları

Uyum Kriterleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/sd	≤ 3	≤ 5
RMSEA	$0 < RMSEA < 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.10$
RMR	$0 \leq SRMR < 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$
SRMR	$0 \leq SRMR < 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$
NNFI	$0.95 \leq NNFI \leq 1$	$0.90 \leq NNFI \leq 0.95$
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1$	$0.90 \leq CFI \leq 0.95$
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$

Eşcinsellik Algı Ölçeğinin DFA sonucunda elde edilen uyum indeksi kriterleri Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Eşcinsellik Algı Ölçeği Uyum Kriterleri Bulguları

Modifikasyon	X^2/df	RMSEA	CFI	GFI	AGFI	NNFI	NFI	RMR	SRMR
Öncesi	5,53	0,106	0,93	0,74	0,70	0,93	0,92	0,120	0,082
Sonrası	3,163	0,073	0,97	0,93	0,90	0,97	0,97	0,071	0,060

Ölçeğin kabul görmesi için elde edilen uyum iyiliği kriterlerinin en az kabul edilebilir sınırlar arasında olması gerekmektedir. DFA sonucu elde edilen uyum kriterleri değerleri incelendiğinde, en önemli uyum değeri olan X^2 değerinin sd değerine olan oranının 3,163 ile kabul edilebilir uyum düzeyinde, RMSEA değerinin ise 0,073 ile yine kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu ve diğer uyum değerlerinin de mükemmel ve kabul edilebilir uyum değerleri içerisine düştüğü belirlenmiştir. Bu bulgularla Eşcinsellik Algı Ölçeği için açıklanan faktör yapısının doğrulandığı belirlenmiştir.

Eşcinsellik Algı Ölçeği için AVE ve CR değerleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Eşcinsellik Algı Ölçeğine İlişkin AVE ve CR Değerleri Tablosu

Boyutlar	AVE	CR
Tutum	0,53	0,93
Bilgi	0,54	0,90
Beceri	0,72	0,94

Hair vd., (1998); yapı güvenilirliği için 0,70 ve açıklanan varyans için ise 0,50 değerlerinin üstündeki katsayıların uygun olduğunu söylemektedir. Fornell ve Larcker (1981), açıklanan varyansın 0,5 değerinin üzerinde olması halinde ölçekler için yakınsama geçerliliğinin sağlandığını belirtmektedir. Bu kapsamda Tablo 15'teki verilere göre boyutların CR değerleri 0,70'ten, AVE değerleri ise 0,5'ten yüksek çıktığı için Eşcinsellik Algı Ölçeği, elde edilen verilerle uygundur.

Eşcinsellik Algı Ölçeğinin Puanlanması

Eşcinsellik Algı Ölçeği, güvenilirlik ve geçerlik analizi sonucunda son şeklini almıştır. Ölçek; tutum, bilgi ve beceri olmak üzere 3 faktörden oluşmaktadır. Tutum faktöründe 21, 4, 8, 20, 1, 14, 9, 6, 34, 2, 28, 19, 46 olmak üzere 13 madde, bilgi faktöründe 17, 36, 37, 43, 7, 10, 5, 15 olmak üzere 8 madde ve beceri faktöründe 24, 42, 44, 38, 35, 33, 40 ve 32 olmak üzere 8 madde olmak üzere ölçeğin tamamı toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Eşcinsellik Algı Ölçeği maddelerinin puanlanması 5'li likert tipine göre hazırlanmıştır. 'Hiç katılmıyorum' yanıtı için 1, 'katılmıyorum' yanıtı için 2, 'kararsızım' yanıtı için 3, 'katılıyorum' yanıtı için 4 ve 'tamamen katılıyorum' yanıtı için 5 puan verilerek ölçeğin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde 14, 15, 17, 24, 34, 36, 37 ve 44 olmak üzere toplam 8 madde ters kodlanmaktadır. Bu bağlamda tutum faktörü altındaki 14 ve 34. Maddeler, bilgi faktörü altındaki 17, 36, 37 ve 15. Maddeler ve beceri faktörü altındaki 24 ve 44. Maddeler puanlanırken 'hiç katılmıyorum' yanıtı için 5, 'katılmıyorum' yanıtı için 4, 'kararsızım' yanıtı için 3, 'katılıyorum' yanıtı için 2 ve 'tamamen katılıyorum' yanıtı için 1 puan verilmelidir. Bu ölçekten alınabilecek puanlar 29-145 aralığında değişebilmektedir. Ölçekten alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bu bölümünde, bu çalışma kapsamında geliştirilmiş olan ölçek yardımıyla kişisel bilgi formunda elde edilen bilgiler kullanılarak ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının; yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi, meslek tecrübesi, etnik köken, dini inanış, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi gibi değişkenlere göre farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmiştir.

Katılımcıların Eşcinsellik Algı Ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16

Katılımcıların Ölçekten Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçüm	İstatistik	sd	p	\bar{X}	Medyan	Basıklık	Çarpıklık
Tutum	0,178	403	0,000	2,09	1,85	1,14	0,68
Bilgi	0,100	403	0,000	2,92	2,88	0,03	1,29
Beceri	0,116	403	0,000	2,36	2,25	0,63	0,30
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	0,117	403	0,000	2,39	2,28	0,88	0,85

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin hangi dağılımdan geldiğini belirlemek için merkezi eğilim ölçümlerinden yararlanılmıştır. İncelenen merkezi eğilim ölçümleri sonucunda ortalama-medyanın birbirine yakınlığı ve basıklık ile çarpıklığın ± 2 arasında olması nedeniyle verilerin dağılımın normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir (George ve Mallery, 2010).

Aşağıda yer alan Tablo 17'de katılımcıların eşcinselliğe yönelik algı düzeyine ait tanımlayıcı bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 17

Eşcinselliğe Yönelik Algılara Ait Tanımlayıcı Bulgular

Ölçümler	n	\bar{X}	Ss	Düzye
Tutum	403	2,09	0,60	Düşük
Bilgi	403	2,92	0,59	Orta
Beceri	403	2,36	0,56	Düşük
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	403	2,39	0,50	Düşük

Likert formatında oluşturulan ölçeklerde elde edilen puanlar sonucu katılımcıların yanıtlarının düzeylerinin hesaplanmasında 0,8 puan aralığı ($4/5=0,80$) kullanılmıştır. Bu durumda Likert yapıdaki ölçeğin başlangıç puanı olan 1 puanın üzerine 0,8'lik puan aralığı eklenerek her ölçüm düzeyine denk gelen aralık hesaplanmaktadır.

Bu durumda 1-1,8 aralığı “çok düşük”, 1,81-2,6 aralığı “düşük”, 2,61-3,4 aralığı “orta”, 3,41-4,2 aralığı “yüksek” ve 4,21-5,0 aralığı “çok yüksek” düzeyi temsil etmektedir. Bu bilgiler ışığında katılımcıların eşcinselliğe yönelik algı düzeylerinin ($\bar{x}=2,39$) düşük düzeyde, tutum düzeylerinin ($\bar{x}=2,09$) düşük düzeyde, bilgi düzeylerinin ($\bar{x}=2,92$) orta düzeyde, beceri düzeylerinin ($\bar{x}=2,36$) düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın bu kısmında, katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının katılımcıların demografik özelliklerine ait farklılıklarının belirlenmesine ait oluşturulan hipotezler incelenmiştir. Katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının demografik özelliklerine ait farklılıkları incelenirken verilerin normal dağılım özelliği göstermesinden dolayı ikili gruplar arasındaki farkların karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem T testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farkların karşılaştırılmasında Tek Yönlü ANOVA testinden yararlanılmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 18’de, katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının cinsiyet grupları için farklılıklarının incelenmesine ait bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 18

Katılımcıların Eşcinselliğe Yönelik Algılarının Cinsiyet Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait t Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	sd	p
Tutum	Kadın	223	2,02	0,57	-2,554	401	0,011*
	Erkek	180	2,18	0,61			
Bilgi	Kadın	223	2,85	0,57	-2,448	401	0,015*
	Erkek	180	3,00	0,60			
Beceri	Kadın	223	2,31	0,54	-1,919	401	0,056
	Erkek	180	2,42	0,58			
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	Kadın	223	2,33	0,48	-2,754	401	0,006*
	Erkek	180	2,47	0,51			

**p<0.05

H1:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 18'de görüldüğü üzere, katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının cinsiyet gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t= -2.754$; $sd=401$; $p=0.006$; $p<0.05$). Erkek katılımcıların ($\bar{X}= 2.47$) eşcinselliğe yönelik algı puanları kadın katılımcılara ($\bar{X}= 2.33$) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinden alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle erkek ruh sağlığı uzmanlarının eşcinselliğe yönelik algılarının, kadın ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların tutum boyutu düzeylerinin cinsiyet gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t= -2.448$; $sd=401$; $p=0.011$; $p<0.05$). Erkek katılımcıların ($\bar{X}= 2.18$) tutum düzeyi puanlarının kadın katılımcılara ($\bar{X}= 2.02$) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erkek ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik tutumları, kadın ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Katılımcıların bilgi boyutu düzeylerinin cinsiyet gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t= -2.448$; $sd=401$; $p=0.015$; $p<0.05$). Erkek katılımcıların ($\bar{X}= 3.00$) bilgi düzeyi puanlarının kadın katılımcılara ($\bar{X}= 2.85$) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erkek ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik bilgileri, kadın ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmmanın 1. hipotezinin ölçeğin geneli ve tutum ile bilgi boyutları için doğrulandığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 19'da katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının yaş grupları için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 19

Katılımcıların Eşcinselliğe Yönelik Algılarının Yaş Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Yaş	n	\bar{X}	ss	F	p
Tutum	20-25	53	2,09	0,65	1,231	0,297
	26-30	158	2,17	0,63		
	31-35	67	2,08	0,65		
	36-40	59	2,01	0,51		
	41 yaş veya üzeri	66	2,01	0,45		
Bilgi	20-25	53	2,93	0,76	1,105	0,354
	26-30	158	2,96	0,66		
	31-35	67	2,93	0,53		
	36-40	59	2,77	0,46		
	41 yaş veya üzeri	66	2,91	0,38		
Beceri	20-25	53	2,35	0,56	0,300	0,878
	26-30	158	2,39	0,57		
	31-35	67	2,35	0,60		
	36-40	59	2,34	0,55		
	41 yaş veya üzeri	66	2,31	0,50		
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	20-25	53	2,39	0,54	1,044	0,384
	26-30	158	2,45	0,54		
	31-35	67	2,39	0,54		
	36-40	59	2,31	0,41		
	41 yaş veya üzeri	66	2,34	0,38		

H₂:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının yaş gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 2. Hipotezi desteklenmemiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 20’de katılımcıların eşcinsel danışanlara yönelik algılarının meslek grupları için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 20

Katılımcıların Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Meslek Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Meslek	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe
Tutum	Psikolojik Danışman	149	2,27	0,68	11,174	0,001*	1-3
	Psikolog	154	2,00	0,56			
	Psikiyatrist	100	1,97	0,44			
Bilgi	Psikolojik Danışman	149	3,01	0,66	3,793	0,023*	1-2
	Psikolog	154	2,82	0,64			
	Psikiyatrist	100	2,93	0,31			
Beceri	Psikolojik Danışman	149	2,51	0,64	11,474	0,001*	1-2
	Psikolog	154	2,21	0,47			
	Psikiyatrist	100	2,36	0,48			
Eşcinselliğe Algı Düzeyi	Yönelik Psikolojik Danışman	149	2,54	0,58	11,116	0,001*	1-2
	Yönelik Psikolog	154	2,28	0,46			
	Yönelik Psikiyatrist	100	2,34	0,35			

*p<0.05

H₃:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi meslek gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin meslek gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (F= 11.116; p=0.001; p<0.05). Psikolojik danışman olanların (\bar{X} = 2.54) eşcinselliğe yönelik algı puanlarının psikologlara (\bar{X} = 2.28) ve psikiyatrlistlere (\bar{X} = 2.34) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinden alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir.

Bu bilgilerden hareketle psikolojik danışmanların eşcinselliğe yönelik algılarının, psikolog ve psikiyatristlere göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi en olumlu olan meslek grubu psikologlar iken, bunu 2. sıra ile psikiyatristler takip etmektedir.

Katılımcıların tutum boyutu düzey puanlarının meslek gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F= 11.174$; $p=0.001$; $p<0.05$). Psikolojik danışman olanların ($\bar{X}= 2.27$) tutum boyutu düzey puanlarının psikiyatristlere ($\bar{X}=1.97$) ve psikologlara göre ($\bar{X}= 2.00$) daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle psikolojik danışmanların eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarının, psikolog ve psikiyatristlere göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik tutum düzeyi en olumlu olan meslek grubu psikiyatristler iken, bunu 2. sıra ile psikologlar takip etmektedir.

Katılımcıların bilgi boyutu puan düzeylerinin meslek gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F= 3.793$; $p=0.023$; $p<0.05$). Psikolojik danışman olanların ($\bar{X}= 3.01$) bilgi düzeyi puanlarının psikologlara ($\bar{X}= 2.82$) ve psikiyatristlere ($\bar{X}= 2.93$) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle psikolojik danışmanların eşcinsel danışanlara yönelik bilgi düzeylerinin, psikolog ve psikiyatristlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik bilgi düzeyi en olumlu olan meslek grubu psikologlar iken, bunu 2. sıra ile psikiyatristler takip etmektedir.

Katılımcıların beceri boyutu puan düzeylerinin meslek gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F= 11.474$; $p=0.001$; $p<0.05$). Psikolojik danışman olanların ($\bar{X}= 2.51$) beceri boyutu puan düzeylerinin psikologlara ($\bar{X}= 2.21$) ve psikiyatristlere ($\bar{X}= 2.36$) göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle psikolojik danışmanların eşcinsel danışanlara yönelik beceri düzeylerinin, psikolog ve psikiyatristlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik beceri düzeyi en olumlu olan meslek grubu psikologlar iken, bunu 2. sıra ile psikiyatristler takip etmektedir.

Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesi için post-hoc testlerinde scheffe testi yapılmıştır. Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 3. Hipotezi doğrulanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 21'de katılımcıların eşcinselliğe yönelik algılarının eğitim düzeyleri için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 21

Katılımcıların Eşcinselliğe Yönelik Algılarının Eğitim Düzeyi Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe	
Tutum	Lisans	192	2,13	0,64	4,150	0,016*	2-3	
	Yüksek lisans	99	2,17	0,65				
	Doktora	112	1,96	0,43				
Bilgi	Lisans	192	2,93	0,64	0,215	0,807		
	Yüksek lisans	99	2,89	0,68				
	Doktora	112	2,91	0,39				
Beceri	Lisans	192	2,38	0,56	0,211	0,810		
	Yüksek lisans	99	2,34	0,64				
	Doktora	112	2,35	0,48				
Eşcinselliğe Algı Düzeyi	Yönelik	Lisans	192	2,42	0,53	1,353	0,260	
		Yüksek lisans	99	2,41	0,57			
		Doktora	112	2,33	0,36			

*p<0.05

H4:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi eğitim düzeyi gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Katılımcıların tutum boyutu puan düzeylerinin eğitim düzeyi gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (F= 4.150; p=0.016; p<0.05). Yüksek lisans mezunlarının (\bar{X} = 2.17) tutum boyutları puanlarının doktora mezunlarına (\bar{X} = 1.96) ve lisans mezunlarına göre (\bar{X} = 2.13) daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle yüksek lisans mezunlarının eşcinsel danışanlara yönelik tutum düzeylerinin, lisans ve doktora mezunlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik tutum düzeyi en olumlu olan eğitim düzeyi grubu doktora mezunları iken, bunu 2. sıra ile lisans mezunları takip etmektedir.

Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesi için post-hoc testlerinde scheffe testi yapılmıştır. Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 4. Hipotezi tutum boyutu için doğrulanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 22’de katılımcıların eşcinsel danışanlara yönelik algılarının mesleki tecrübeleri için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 22

Katılımcıların Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Mesleki Tecrübe Grupları için Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Mesleki Tecrübe	n	\bar{X}	ss	F	P
Tutum	0-4 yıl	144	2,12	0,67	1,103	0,348
	5-9 yıl	129	2,13	0,60		
	10-14yıl	72	2,05	0,54		
	15 yıl ve st	58	1,98	0,44		
Bilgi	0-4 yıl	144	2,95	0,69	0,375	0,771
	5-9 yıl	129	2,92	0,58		
	10-14yıl	72	2,88	0,48		
	15 yıl ve st	58	2,86	0,44		
Beceri	0-4 yıl	144	2,37	0,60	0,708	0,547
	5-9 yıl	129	2,39	0,54		
	10-14yıl	72	2,38	0,55		
	15 yıl ve st	58	2,26	0,51		
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	0-4 yıl	144	2,42	0,57	0,930	0,426
	5-9 yıl	129	2,42	0,49		
	10-14yıl	72	2,37	0,44		
	15 yıl ve st	58	2,30	0,38		

H₅:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi meslek tecrübesi gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin mesleki tecrübe gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 5. Hipotezi doğrulanmamıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 23’de katılımcıların eşcinsel danışanlara yönelik algılarının etnik kökenleri için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 23

Katılımcıların Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Etnik Köken Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Etnik Köken	n	\bar{X}	Ss	F	p
Tutum	Türk	228	2,10	0,60	0,441	0,644
	Kürt	125	2,10	0,60		
	Diğer	50	2,02	0,54		
Bilgi	Türk	228	2,89	0,61	0,703	0,496
	Kürt	125	2,97	0,60		
	Diğer	50	2,92	0,48		
Beceri	Türk	228	2,40	0,58	1,656	0,192
	Kürt	125	2,34	0,52		
	Diğer	50	2,25	0,52		
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	Türk	228	2,40	0,52	0,470	0,626
	Kürt	125	2,40	0,49		
	Diğer	50	2,33	0,44		

H₆:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi etnik köken gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin etnik köken gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 6. Hipotezi doğrulanmamıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 24’de katılımcıların eşcinsel danışanlara yönelik algılarının dini inanışları için farklılıklarının incelenmesine ait tek yönlü ANOVA Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 24

Katılımcıların Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Dini İnanış Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Dini İnanış	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe
Tutum	İslamiyet	253	2,29	0,64	31,275	0,001*	1-2
	Ateizm	83	1,74	0,26			
	Deizm	38	1,72	0,18			
	Diğer	29	1,85	0,43			
Bilgi	İslamiyet	253	3,00	0,62	5,175	0,002*	1-2
	Ateizm	83	2,74	0,57			
	Deizm	38	2,78	0,45			
	Diğer	29	2,86	0,32			
Beceri	İslamiyet	253	2,52	0,60	24,182	0,001*	1-2
	Ateizm	83	2,01	0,32			
	Deizm	38	2,14	0,27			
	Diğer	29	2,24	0,39			
Eşcinselliğe Algı Düzeyi	Yönelik İslamiyet	253	2,55	0,54	27,558	0,001*	1-2
	Ateizm	83	2,09	0,28			
	Deizm	38	2,13	0,19			
	Diğer	29	2,23	0,30			

H7:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyi dini inanış gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının dini inanışlarına g6re farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=27.558$; $p=0.001$; $p<0.05$). Dini inanışı İslamiyet olanların ($\bar{X}=2.55$) eşcinsel danışanlara y6nelik algı puanlarının dini inanışları ateizm ($\bar{X}=2.09$), deizm ($\bar{X}=2.13$) ve diğer dini inanışlara ($\bar{X}=2.23$) sahip ruh sağlığı uzmanlarına g6re daha y6ksek d6zeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı 6lçeğinde alınabilecek d6şuk puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının olumlu olduğunu g6sterirken, alınabilecek y6ksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının olumsuz olduğunu g6stermektedir. Bu bilgilerden hareketle İslamiyet'e inanan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algı d6zeylerinin, deizm, ateizm ve diğer dini inanışlara mensup ruh sağlığı uzmanlarına g6re daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara y6nelik algı d6zeyi en olumlu olan dini inanış grubu ateizm iken, bunu 2. sıra ile deizm ve 3. sıra ile diğer dini inanışlara sahip ruh sağlığı uzmanları takip etmektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının tutum boyutu puan d6zeylerinin dini inanışlarına g6re farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=31.275$; $p=0.001$; $p<0.05$). Dini inanışı İslamiyet olanların ($\bar{X}=2.29$) tutum boyutu puanları dini inanışları ateizm ($\bar{X}=1.74$), deizm ($\bar{X}=1.72$) ve diğer ($\bar{X}=1.85$) olan ruh sağlığı uzmanlarına g6re daha y6ksek d6zeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı 6lçeğinde alınabilecek d6şuk puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının olumlu olduğunu g6sterirken, alınabilecek y6ksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik algılarının olumsuz olduğunu g6stermektedir. Bu bilgilerden hareketle İslamiyet'e inanan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara y6nelik tutum d6zeylerinin, deizm, ateizm ve diğer dini inanışlara mensup ruh sağlığı uzmanlarına g6re daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara y6nelik tutum d6zeyi en olumlu olan dini inanış grubu deizm iken, bunu 2. sıra ile ateizm ve 3. sıra ile diğer dini inanışlara sahip ruh sağlığı uzmanları takip etmektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının bilgi boyutu puan düzeylerinin dini inanışlarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F= 5.175$; $p=0.002$; $p<0.05$). Dini inanışı İslamiyet olanların ($\bar{X}= 3.00$) bilgi boyutu puanları dini inanışları ateizm ($\bar{X}= 2.74$), deizm ($\bar{X}= 2.78$) ve diğer ($\bar{X}=2.86$) olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı lçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle İslamiyet'e inanan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik bilgi düzeylerinin, deizm, ateizm ve diğer dini inanışlara mensup ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik bilgi düzeyi en olumlu olan dini inanış grubu ateizm iken, bunu 2. sıra ile deizm ve 3. sıra ile diğer dini inanışlara sahip ruh sağlığı uzmanları takip etmektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının beceri boyutu puan düzeylerinin dini inanışlarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F= 24.182$; $p=0.001$; $p<0.05$). Dini inanışı İslamiyet olanların ($\bar{X}= 2.52$) beceri boyutu puanları dini inanışları ateizm ($\bar{X}= 2.01$), deizm ($\bar{X}= 2.14$) ve diğer ($\bar{X}= 2.24$) olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı lçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle İslamiyet'e inanan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik beceri düzeylerinin, deizm, ateizm ve diğer dini inanışlara mensup ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ruh sağlığı uzmanları içerisinde eşcinsel danışanlara yönelik beceri düzeyi en olumlu olan dini inanış grubu ateizm iken, bunu 2. sıra ile deizm ve 3. sıra ile diğer dini inanışlara sahip ruh sağlığı uzmanları takip etmektedir.

Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesi için post-hoc testlerinde scheffe testi yapılmıştır. Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 7. Hipotezi doğrulanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 25’de katılımcıların eşcinsel danışanlara yönelik algılarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olma durumları için farklılıklarının incelenmesine ait bağımsız örneklem t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 25

Katılımcıların Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Farklı Cinsel Yönelime Sahip Danışanlarla Çalışma Deneyimi Olma Grupları İçin Farklılıklarının İncelenmesine Ait Analiz Sonuçları

Ölçek	Farklı Cinsel Yönelime Sahip Danışanlarla Çalışma Deneyimi Olma	n	\bar{X}	ss	t	s	P
Tutum	Hayır	254	2,20	0,64	4,679	401	0,001*
	Evet	149	1,92	0,46			
Bilgi	Hayır	254	2,94	0,60	1,148	401	0,252
	Evet	149	2,87	0,57			
Beceri	Hayır	254	2,47	0,58	5,564	401	0,001*
	Evet	149	2,16	0,45			
Eşcinselliğe Yönelik Algı Düzeyi	Hayır	254	2,48	0,53	4,567	401	0,001*
	Evet	149	2,25	0,40			

*p<0.05

H₈:Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyinin farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olması durumuna göre farklılık göstermektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olması durumuna göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (t= 4.567; p=0.001; p<0.05). Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olmayanların (\bar{X} = 2.48) eşcinsel danışanlara yönelik algı puanları farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi (\bar{X} = 2.25) olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olmayan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olan ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Ruh sağlığı uzmanlarının tutum boyutlarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olması durumuna göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t= 4.679$; $p=0.001$; $p<0.05$). Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olmayanların ($\bar{X}= 2.20$) tutum boyutu puan düzeylerinin farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olanlara göre ($\bar{X}= 1.92$) daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olmayan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarının, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olan ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Ruh sağlığı uzmanlarının beceri boyutlarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olması durumuna göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t= 5.564$; $p=0.001$; $p<0.05$). Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olmayanların ($\bar{X}= 2.47$) beceri boyutu puan düzeylerinin farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminin olanlara göre ($\bar{X}= 2.16$) olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinde alınabilecek düşük puanlar, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumlu olduğunu gösterirken, alınabilecek yüksek puanlar ise, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının olumsuz olduğunu göstermektedir.

Bu bilgilerden hareketle Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olmayan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik becerilerinin, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olan ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Tüm sonuçlar incelendiğinde araştırmanın 8. Hipotezinin tutum, beceri ve ölçek geneli için desteklendiği görülmüştür.

Bölüm 5

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ölçeğin Geliştirilmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmanın hedefi, ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların (psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman) eşcinsel danışanlara yönelik algılarını ölçebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesidir. Ölçek geliştirme sürecinin ilk aşamasında toplumsal cinsiyet ve eşcinsellik olgusunu konu edinen okumalar yapıp notlar alındı, bu konuda daha önce geliştirilmiş benzer ikisi yabancı (Riddle Homofobi Ölçeği, Hudson ve Ricketts Tutum Ölçeği), biri yerli (Eşcinsellik Tutum Ölçeği) olmak üzere 3 ölçek incelenmiştir. Madde havuzunu oluşturmak için ayrıca hedef kitleden seçilen 20 kişiye konuya ilişkin açık uçlu soru sorularak (Eşcinsellik hakkında ne düşünüyorsunuz?) bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Literatür incelemesi, ölçeklerin incelenmesi ve kompozisyon okumaları sonrasında 50 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. 50 maddelik madde havuzu uzman görüşleri sonrasında 46 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin pilot uygulaması 46 madde ile 239 ruh sağlığı uzmanına uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrasında madde analizi, madde ölçek toplam korelasyonu, madde ayırt edicilik analizi ve açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda ölçeğin madde sayısı 29 olarak belirlenmiştir ve asıl çalışma 29 madde ile 5'li likert (1- hiç katılmıyorum, 5- tamamen katılıyorum) tipinde 403 ruh sağlığı uzmanına uygulanmıştır. Pilot çalışma ve asıl çalışmanın veri setlerine uygulanan açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçek toplam varyansın %61, 773'ünü açıklayarak 29 maddeden oluşan 3 faktörlü bir form halini almıştır. Ölçeğin psikometrik niteliklerine bakıldığında maddelerin faktör yüklerinin (>.45), güvenilirlik katsayısının (cronbach alpha: .94) ve DFA sonucu uyum kriterlerinin (X^2 / Sd : 3, 163; RMSEA: .73; CFI: .97; GFI: .93; AGFI: .90; NNFI: .97; NFI: .97; RMR: .71; SRMR: .60) uygun olduğu bulunmuştur.

Eşcinsellik Algı Ölçeği tutum, bilgi ve beceri olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu konuda daha önce geliştirilen bir ölçek yoktur, fakat benzer çalışmalar incelendiğinde Hudson ve Ricketts tarafından 1980 yılında geliştirilen Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeğinin sadece tutum maddelerinden oluştuğu görülmektedir (Hudson ve Ricketts, 1980), Dorothy Riddle tarafından 1985 yılında geliştirilen Riddle Homofobi Ölçeğinin de aynı şekilde sadece tutumları ölçtüğü görülmektedir (Riddle, 1985). Türkiye’de eşcinsel bireylere yönelik ilk ölçek 2008 yılında Sultan Doğan ve arkadaşları tarafından geliştirilen Eşcinsellik Tutum Ölçeğidir. Bu ölçek incelendiğinde maddelerin bilgi ve tutum maddelerinden oluştuğu fakat bu maddelerin bilgi ve tutum alt faktörlerine ayrılmadığı görülmektedir (Doğan ve ark., 2008). Eşcinsellik Algı Ölçeği bu 3 ölçek ile karşılaştırıldığında tutum faktörlerinin ortak olduğu, bilgi ve beceri faktörlerinin ise sadece Eşcinsellik Algı Ölçeğinde olduğu görülmektedir. Ölçeğin tutum faktörünün yanı sıra bilgi ve beceri faktörlerine yönelik maddelerden oluşması ölçmek istenilen konuya ilişkin daha kapsamlı veri elde etmesi açısından önemlidir ve bu özellik ölçeğin güçlü tarafı olarak yorumlanabilir.

Ölçek geliştirme çalışmalarında açımlayıcı faktör analizi (AFA) yardımıyla açıklanan yapının geçerliliği farklı bir örneklem kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yoluyla belirlenmiş olur (Orçan, 2018). Pilot çalışmada AFA için kullanılacak olan örneklem ile asıl çalışmada DFA için kullanılacak olan örneklemin toplanmasında 2 yol tavsiye edilmektedir. Birinci yol, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi için gerekli olan örneklem sayısı tek bir adımda toplanıp bir kısmı AFA için, geriye kalan kısmı ise DFA için ayrılabilir. İkinci yol ise, AFA için farklı bir zamanda, DFA için farklı bir zamanda veri toplanmasıdır (Orçan, 2018). Eşcinsellik Algı Ölçeği için açıklanan faktör yapısını doğrulamak için farklı bir örnekleme, farklı bir zamanda ve DFA için aynı şekilde farklı bir örnekleme ve farklı bir zamanda veri toplanmıştır. Büyüköztürk’e (2008) göre, ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için cronbach alpha değerinin. 70 ve üzerinde olması gerekmektedir. Eşcinsellik Algı Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için cronbach alpha değeri incelenmiş ve .94 olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkarak araştırmacıların geçerliliği ve güvenilirliği farklı veri setleri ile doğrulanmış Eşcinsellik Algı Ölçeğini araştırmalarında kullanabilecekleri sonucuna varılmıştır.

Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulguların Tartışılması

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının kişisel bilgi formunda yer alan demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucu elde edilen bulguların tartışılması bu başlık altında yer almaktadır. Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algıları; cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi, meslek tecrübesi, etnik köken, dini inanış ve farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi gibi değişkenler açısından ele alınmıştır.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının cinsiyetlerine göre tartışılması. Araştırmanın hipotezlerinden biri, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan analizler sonucunda, kadın ruh sağlığı uzmanlarının erkek ruh sağlığı uzmanlarına göre eşcinsel danışanlara yönelik algılarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, eşcinsel bireylere karşı erkeklerin kadınlara göre daha olumsuz tutumlara sahip olduğunu ifade eden Herek'in (1986) çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Alan yazında bu konuda yapılan birçok çalışma da Herek'in düşüncelerini doğrular niteliktedir (Anderssen, 2002; Kite ve Whitley, 1996; Güney ve ark., 2004; Sakallı ve Uğurlu, 2001; Şah, 2012)

Alan yazında, kadınlara göre erkeklerin eşcinsel bireylere karşı daha olumsuz tutumlara sahip olmalarının altında yatan neden; zıt cinsel (heteroseksüel) olan erkeklerin, heteroseksüel olmayan cinsel yönelim ve kimlikleri geleneksel kadın ve erkek rollerine karşı bir tehlike olarak algılaması ve bu rollerden başka rollerin varlığının onlar için geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ve kimliklerine bir saldırı olarak algılanması yatmaktadır. Bunun sonucu olarak da eşcinsel bireyler toplumdan ötekileştirilmektedir (Lock ve Kleis, 1995; Selek, 2001). Bu olguya ilişkin heteroseksüel erkekler ile heteroseksüel kadınlar arasındaki algı farklılığının heteroseksist toplumun kadına ve erkeğe dayattığı

toplumsal rollerin farklı olması, kadın ve erkeğin cinsel gelişimleri sırasında karşı karşıya kaldıkları ve yaşadıkları deneyimlerin aynı olmamasından ileri gelmektedir. Bunun dışında heteroseksist düzenin kadını “ötekileştirici” tutumları da kadının kendisi gibi ötekileştirilen bir gruba karşı daha anlayışlı ve kabul edici bir tutum sergilemesine neden olmuş olabilir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının yaşlarına göre tartışılması. Araştırmanın 2. hipotezi, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının yaş gruplarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu literatürde yapılan diğer çalışmaların bulgularıyla çelişmektedir. Yapılan kimi çalışmalarda katılımcıların yaşları arttıkça eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı bulunurken (Whitley, 1987; Göregenli ve Erel, 2005), kimi çalışmalarda ise genç katılımcıların eşcinsel bireylere yönelik daha ılımlı tutumlara sahip oldukları bulunmuştur (Anderssen, 2002; Wills ve Crowford, 1999; Tuna, 2018). Bu çalışmadaki bulgu ile daha önce yapılan çalışmaların bulguları arasındaki tutarsızlığın nedeni, araştırmaya katılan ruh sağlığı uzmanlarının bu olguya ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarının yaş faktöründen ziyade mesleki yeterlilik, meslek etiği standartlarını içselleştirmelerinin yanı sıra farklılıklara ve kültürel zenginliklere açık olma düzeyleri ile açıklanabilir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının meslek gruplarına göre tartışılması. Araştırmanın 3. hipotezi, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin meslek gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, psikolojik danışmanların psikolog ve psikiyatristlere göre eşcinsel danışanlara yönelik algılarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Bu konuda daha önce yapılmış olan çalışmalarda meslek grupları olarak sadece psikolog ve psikolojik danışman ya da sadece psikiyatristler ve psikologlar ile çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar incelendiğinde farklı bulguların elde edilmiş olduğu göze çarpmaktadır.

Bazı çalışmalarda psikiyatristler ve psikologların eşcinsel danışanlara yönelik olumsuz tutumlara sahip olduğu bulunurken (Çubuk, 2010; Yüksel ve Yetkin, 2013), bazı çalışmalarda ise psikologlar ve psikolojik danışmanların eşcinsel danışanlara yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir (Tuna, 2018; Yüksek, 2016). Bu çalışmada psikolojik danışmanların psikolog ve psikiyatristlere göre eşcinsel danışanlara yönelik algılarının daha olumsuz olmasının bir sebebi; CETAD gibi cinsel terapi konusunda eğitim veren kuruluşların eğitimlere psikiyatrist ve psikologları alırken, psikolojik danışmanları klinik psikoloji alanında yüksek lisans yapmış olma şartı ile alması bu konuda eğitim almak isteyen psikolojik danışmanların eğitim alamamasına neden olmaktadır. Ruh sağlığı uzmanlarından biri olan psikolojik danışmanların da istedikleri eğitimlere diğer ruh sağlığı uzmanları gibi erişebilir olması, eşcinsellik gibi önemli konularda daha esnek ve daha bilimsel yaklaşımlarına katkı sağlayacaktır. Ülkemizde psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde okutulan lisans ve lisansüstü derslerde cinsel yönelim, kültüre duyarlı psikolojik danışma ve sosyal adalet psikolojik danışmanlığı gibi önemli derslerin birkaç üniversite dışında okutulmuyor olması da psikolojik danışmanların bu konuda bilgi ve beceri eksikliğinin yanında çeşitli kültürel özelliklere sahip danışanlara karşı önceden edindiği olumsuz tutumları ve kalıp yargıları sürdürmesine neden olabilir. Psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının kültürel çeşitliliğe sahip danışanları içtenlikle ve koşulsuz bir şekilde kabul etmeleri için buna yönelik derslerin ve stajların önceden verilmesi bu danışanlarla karşılaştıklarında daha empatik ve daha kabul edici bir tutum sergilemelerine yardımcı olabilir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının eğitim düzeylerine göre tartışılması. Araştırmanın hipotezlerinden biri, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının eğitim düzeyine göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna göre, doktora yapan/ yapmış ruh sağlığı uzmanlarının lisans ve yüksek lisans derecesine sahip ruh sağlığı uzmanlarına göre eşcinsel danışanlara karşı daha olumlu bir algıya sahip olduğu bulunmuştur.

Bu bulgu, eğitim seviyesi arttıkça eşcinsel bireylere karşı tutumların daha kabul edilebilir olduğunu ifade eden çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Herek, 1984; Göregenli ve Erel, 2005). Alan yazın incelendiğinde eğitim seviyesi ile eşcinsel bireylere karşı tutumlar arasında anlamlı bir farkın olmadığını ifade eden çalışmalar da mevcuttur (Tuna, 2018).

Lisans, yüksek lisans ve doktora derecesine sahip ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algıları arasındaki bu farklılığın nedeni; ülkemizde, ruh sağlığı alanında eğitim gören öğrencilerin lisans ve yüksek lisansta kültüre duyarlılık, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, sosyal adalet ve hak savunuculuğu gibi derslerin programlarında çok nadir yer alması, doktora döneminde ise bu tür derslerin seçmeli de olsa programlarda yer alıyor oluşu ile açıklanabilir. Üniversiteler, ders programlarına genelde kültüre duyarlı psikolojik danışma ve sosyal adalet psikolojik danışmanlığı özelde ise cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve hak savunuculuğu gibi derslere hem teorik hem de uygulamalı olarak yer verirse ruh sağlığı uzmanlarının bu konulardaki farkındalıklarına katkı sağlayacağı gibi, bu tür danışanlarla karşılaştıklarında daha yetkin ve daha önyargısız yaklaşımlarına da katkı sağlayacaktır.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının meslek tecrübesine göre tartışılması. Araştırmanın bu hipotezi, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının meslek tecrübesine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Araştırmanın bulgularına göre, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının meslek tecrübesine göre farkının anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde ruh sağlığı uzmanlarının meslek tecrübelerinin eşcinsel danışanlara yönelik algılarını etkileyen bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Ruh sağlığı uzmanlarının mesleki tecrübesi arttıkça cinsel yönelim ve kültürel çeşitliliğe sahip danışanlara karşı algılarının daha olumlu ve bu konudaki yeterliliklerinin daha fazla olması beklenir. Fakat bu çalışmada mesleki tecrübe ile ruh sağlığı uzmanlarının algıları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmanın bulgusuyla mesleki tecrübeye yönelik beklenti arasındaki tutarsızlık, ruh sağlığı uzmanlarının mesleki tecrübelerinin dışında farklı faktörlerin cinsel yönelim ve kültürel çeşitlilik algılarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Türkiye’de ruh sağlığı uzmanları sahada danışan görürken, çok kültürlü psikolojik danışma, cinsel yönelim gibi önemli konularda eğitim alabilme imkânlarının kısıtlı olması, mesleki tecrübeleri fazla olduğunda bile bu konularda kendilerini yeterli görmediklerini düşündürmektedir. Kültüre duyarlılık, sosyal adalet, cinsel yönelim gibi konularda aktif olarak danışan gören ruh sağlığı uzmanlarına sunulacak eğitimlerin, ruh sağlığı uzmanlarının bu konulara olan yabancılıklarını giderecek, bu konularla ilişkili problemlere karşı daha duyarlı, daha esnek ve daha yetkin olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının etnik kökenlerine göre tartışılması. Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algıları ile etnik kökenleri arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan istatistiksel analizler sonucunda ruh sağlığı uzmanlarının etnik kökenleri ile eşcinsel danışanlara yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yurtiçinde ve yurtdışında kültürel çalışmaları konu edinen çalışmalar incelendiğinde “etnik köken” değişkeninin çalışmalara çok fazla konu olmadığı dikkat çekmektedir. Hâlbuki farklı etnik gruplara mensup bireyler, toplumda en fazla dışlanan gruplar arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler’in 2019 yılında yayınladığı rapora göre, eşcinsel bireyler; cinsiyet özellikleri, cinsel yönelim veya cinsel kimlik esasında gördükleri insan hakları ihlalleri ile savaşmalarının yanında etnik köken, renk, yaş, din, göçmenlik gibi başka nedenlerden kaynaklı kesişen ve çoklu şiddete ve ayrımcılığa uğramaktadır. Farklı etnik gruplara mensup ruh sağlığı uzmanlarının, kendileri gibi toplumda azınlıkta olan bir gruba karşı daha anlayışlı ve onlara karşı algılarının daha olumlu olması beklenir. Fakat bu çalışmada etnik köken ile ruh sağlığı uzmanlarının algıları arasında bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın bulgusuyla, etnik kökene yönelik beklenti arasındaki tutarsızlık, ruh sağlığı uzmanlarının etnik kökenleri dışında farklı değişkenlerin eşcinsellik olgusuna yönelik algılarını şekillendirdiğini akla getirmektedir.

Farklı kültürel gruplara mensup ruh sağlığı uzmanlarının mensup oldukları kültürel grubun farkında olmaları, kendileri gibi kültürel çeşitlilikten gelen danışanlara karşı daha esnek ve daha empatik bir tavır sergilemelerinde etkili olacaktır. Kendi kültürel özelliklerinin farkında olan ruh sağlığı uzmanı, farklı bir kültürden gelen danışanın ihtiyaçlarını anlama konusunda da daha duyarlı olacaktır. Ruh sağlığı uzmanının lisans ve lisansüstü eğitimlerinde kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitimi almasının yanı sıra kendisinden farklı kültürlere mensup danışanlarla karşılaştığında onların kültürlerine özgü bilgi, beceri ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik okumalar ve araştırmalar yapması ve bu araştırmaları yayınlaması, bu konuda bilgi ve beceri eksikliği olan diğer ruh sağlığı uzmanlarının da bu konularda eksikliklerini gidermelerinde faydalı olacaktır.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının dini inanışlarına göre tartışılması. Araştırmanın önemli hipotezlerinden biri de, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının dini inanışa göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının dini inanışlarına göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna göre, İslamiyet'e inanan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeylerinin deizm, ateizm ve diğer dini inanışlara mensup ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmalarda dindarlık ve tutuculuk arttıkça eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tutumların da arttığını ifade eden çalışmalarla paralellik göstermektedir (Heaven ve Oxmen, 1999; Herek, 1988; Larsen ve ark., 1980; Gelbal ve Duyan, 2006; Tuna, 2018).

Bu konuda yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, dini inanış değişkeninin eşcinsel bireylere yönelik algıları anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (Altemeyer ve Hunsberger, 1992; Heaven ve Oxman, 1999; Herek, 1988; Gelbal ve Duyan, 2006; Tuna, 2018). Üç büyük semavi dinin (Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık) eşcinselliğe bakış açıları birbirine benzerdir ve bu dinlere inananların büyük çoğunluğunun bu olguya yaklaşımlarını etkilemektedir.

“Allah’ın yarattığı cinsiyete göre davranmayan ve Allah tarafından oluşturulan düzene karşı gelen bireyler” olarak nitelendirilen eşcinsel bireyler, bu dinlere inanan kişilerce olumsuz önyargılarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmanın bulgularına göre İslamiyet’e inanan ruh sağlığı uzmanlarının deist, ateist ve diğer dinlere inanan ruh sağlığı uzmanlarına göre eşcinsel danışanları daha olumsuz algılama eğilimindedir. İslamiyet’e inanan ruh sağlığı uzmanlarının bu dinin önemli değerlerinden olan sevgi, hoşgörü ve “yaratılanı yaratandan ötürü sevip kabul etmeyi” öğütleyen öğretilerini ile ruh sağlığı alanının “koşulsuz kabul” ilkesini bağdaştırarak eşcinsel danışanlara karşı daha olumlu ve esnek bir yaklaşım kazanmalarında etkili olacağı düşünülmektedir.

Ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimine göre tartışılması. Bu araştırmanın son hipotezi, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyinin farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarının farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimine göre farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna göre, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olmayan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algı düzeyleri, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olan ruh sağlığı uzmanlarına göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanların cinsel yönelim ve kimliklerinden ötürü yaşadıkları homofobi ve cinsel ırkçılığı danışanlarından dinledikleri, bu durumlara yabancı olmadıkları ve danışanların iyi oluşları üzerindeki etkilerine tanık oldukları için bu olguya daha yapıcı yaklaşımları ile açıklanabilir. Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyimi olmayan ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarını olumlu bir yöne çekmek için; uzmanların cinsel ırkçılığa maruz kalan danışanların cinsel yönelimleri, cinsel kimlikleri ve yaşam biçimlerinden ötürü karşılaştıkları güçlükleri ve homofobiyi anlamaları, bu yaşantıların danışanın psikolojisi üzerindeki yıkıcı etkilerini görmeleri ve eşcinsel danışanların cinsel yönelimlerine saygı duymaları

önemlidir. Bu da farklı cinsel yönelimlere ilişkin kendi kalıp yargılarımızın ve bu kalıp yargıların sonuçlarının insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinin farkında olmakla ve bu olguya ilişkin bilgi ve beceri eksikliklerini gidermekle mümkün olabilir. Toplumsal zenginleşmenin ana temelini çeşitlilik olduğunu, kültürel ve kimlik çeşitliliğimizin toplum için bir zenginlik olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Yaşamımızı tüm canlıların varoluşuna saygı gösterme üzerine inşa edersek, daha anlamlı olabilir.

Sonuç

Bu araştırma kapsamında ruh sağlığı uzmanlarının, eşcinsel danışanlara yönelik algılarını ölçmek amacıyla Eşcinsellik Algı Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinin sonucunda 3 faktörlü, 29 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin birinci faktörü f1: tutum olarak adlandırılmıştır. Tutum faktöründe 13 madde yer almaktadır. İkinci faktör f2: bilgi olarak adlandırılmıştır ve bilgi faktöründe 8 madde yer almaktadır. Üçüncü faktör f3 ise beceri olarak adlandırılmıştır ve beceri faktöründe 8 madde yer almaktadır.

Ölçeğin kapsam geçerliliği uzman görüşleri ile, yapı geçerliliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile ve güvenilirliği cronbach alpha iç tutarlılık analizi ile belirlenmiştir. Bu analizler sonucu Eşcinsellik Algı Ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Bu çalışma; pilot çalışmada 239, asıl çalışmada 403 ruh sağlığı uzmanı (psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman) ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı (DFA) faktör analizleri de 2 farklı zamanda toplanan veri setleri ile analiz edilmiştir.

Bu çalışmada ölçme aracı geliştirilmesi hedeflenmiş ve ölçeğin kişisel bilgi formunda istenilen bazı değişkenlerle ilişkisine bakılmıştır. Maddelerin analiz edilmesi sürecinde çoğu madde eşcinsellik olgusuna uygun bir şekilde yazılmasına rağmen bir kısmının faktör yükü düşük olduğu için bir kısmının da kararsız kalması sonucu ölçeğin maddelerine dâhil edilmemiştir. Bu maddeler, daha sonraki çalışmalarda revize edilerek tekrar değerlendirilebilir ve ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsel danışanlara yönelik algılarını ölçebilecek niteliklere sahip daha kapsayıcı bir ölçek geliştirilebilir.

Eşcinsellik Algı Ölçeği; psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman olarak çalışan ruh sağlığı uzmanlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçeğe benzer ölçekler geliştirilerek henüz ruh sağlığı alanında çalışmayan psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışman aday öğrencilerin bu konudaki bilgi, beceri ve tutumlarını olumlu yönde geliştirebilecek eğitim programlarının geliştirilmesi sağlanabilir. Ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar, Eşcinsellik Algı Ölçeği yardımıyla eşcinsel danışanlara yönelik bilgi, beceri ve tutumlarını değerlendirebilir, bu konuya ilişkin algıları olumsuz veya istenilen düzeyde çıkmaması durumunda cinsel yönelim çeşitliliği ile ilgili kendini geliştirebilecek eğitim programlarına katılabilir veya buna ilişkin bilgi ve beceri eksikliğini giderebilecek çalışmalara katılabilir.

Eşcinsellik Algı Ölçeğine ilişkin öneriler dışında genel olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Cinsel kimliğin; biyolojik cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi birçok bileşeni vardır. Bu konudaki kavram çeşitliliği, cinselliğin geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden ruh sağlığı uzmanlarının cinsel konularda bilgi birikimini arttırması, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlarla çalışmaya başlamadan önce bu kavramları tanıması ve danışanların yönelimlerine saygı duyması son derece önemlidir.
2. Eşcinsel danışanların ve ailelerinin karşılaştıkları problemlerin çoğunu hafifletebilmek için ruh sağlığı uzmanları tarafından destek grupları oluşturulabilir.
3. Ruh sağlığı uzmanları, cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanlara yönelik homofobik tutum ve ötekileştirmelere karşı çalışmalar yapabilir.
4. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Türk Psikologlar Derneği ve Türkiye Psikiyatri Derneği, ruh sağlığı uzmanlarının danışan/danışman ilişkisini etik ilkeler çerçevesinde kurup kurulmadığının takibini yapabilir ve etik ilkelerin ihlali durumunda uygulanacak adımlar belirlenebilir.
5. Ruh sağlığı uzmanları, eşcinsel danışanların aileleri ve okulları tarafından zorla tedavi edilme girişimlerine karşı bilimsel ve hukuki çalışmalar yapabilir.
6. Ruh sağlığı uzmanları; eşcinsel danışanların dışlanmalarına, sözlü ve fiziksel şiddete uğramalarına, evlendirilmeye, göçe ve tedaviye zorlanmalarına başka bir deyişle temel yaşam haklarının ellerinden alınmalarına karşı sosyal hizmet uzmanları ve hukukçularla işbirliği içerisinde çalışabilir.
7. Mesleki yönetmelikler ve yasalarda homofobik uygulama ve cinsel yönelim ayrımcılığına karşı çalışmalar yapılabilir.

8. Okul psikolojik danışmanları, eğitim sendikaları ve Milli Eğitim Bakanlığı iş birliği yaparak ders kitaplarının ve müfredatın cinsel yönelim çeşitliliğine sahip öğrencilere karşı ötekileştirici bir dil kullanması ve okul ortamında homofobik uygulamalara karşı çalışmalar yapabilir.
9. Ruh sağlığı uzmanlarının lisans ve lisansüstü eğitimlerinde genelde Sosyal Adalet Psikolojik Danışmanlığı ve Çok Kültürlü Psikolojik Danışma, özelde cinsel yönelime ilişkin zorunlu veya seçmeli dersler almaları sağlanabilir.
10. Heteroseksüel öğrencilere göre, eşcinsel öğrencilerin intihar düşüncesi ve intihara teşebbüs oranı oldukça yüksektir. Eşcinsel öğrencilerin intihar girişimine sebep olan stresörler araştırılabilir ve bunların ortadan kaldırılması için ruh sağlığı uzmanları önleyici ruh sağlığı programları düzenleyebilirler.
11. Cinsel yönelim çeşitliliği konusunda ruh sağlığı uzmanlarının dışlayıcı, ötekileştirici ve etik olmayan tutum ve davranışlardan kaçınmaları ve bu konuda daha duyarlı olmaları önemlidir.
12. Eşcinsel danışanlarla karşılaşan bazı ruh sağlığı uzmanları kendi homofobileriyle yüzleşebilir. Böyle bir durumda danışanı anlayabilecek, homofobik olmayan bir ruh sağlığı uzmanına refere edebilir.
13. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında "eşitlik" ilkesindeki maddede "cinsiyet"ten sonra "cinsiyet kimliği" ve "cinsel yönelim" ifadelerinin eklenmesi için çalışmalar yapılabilir.
14. Cinsel yönelim çeşitliliğine sahip danışanların toplumda uğradığı baskı ve şiddete karşı tedbirler alınabilir. Şiddet eylemini gerçekleştiren failer gerekli yaptırımlara tabi tutulabilir.
15. Trans bireylerin rızası alınmadan kısırlaştırılması, interseks bireylerin zorla ameliyat edilmeleri, onur zedeleyici fiziksel muayeneler, onarım terapisi gibi kötü muamele ve işkenceler engellenebilir.

- 16.**Eşcinsel bireylerin cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi veya cinsel yönelimi sebebiyle gözüne alınmaları ve tutuklanmalarına neden olan kanunlar gözden geçirilebilir.
- 17.**Eşcinsel bireylere yönelik şiddeti tetikleyen unsurları engellemek amacıyla yasal ve yasal olmayan önlemler almak ve şiddeti tetikleyen bireylerin gerekli cezaları almaları için kanunlar düzenlenebilir.
- 18.**Eşcinsel bireylere karşı şiddet vakalarında polis ve hâkimlerin cinsel yönelim çeşitliliğine duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri için eğitimler düzenlenebilir.
- 19.**Medya, eşcinsel bireylerin haklarına ilişkin etkili eğitimler düzenleyip bu konuda faaliyet gösteren insan hakları savunucuları ile iş birliği yaparak toplumun ön yargılarını ve ötekileştirici tutumlarını kırabilir.
- 20.**Eşcinsel bireylerin toplum tarafından ötekileştirilmesini ve damgalanmasını önlemek amacıyla tüm meslek gruplarına toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi önemlidir.

Kaynaklar

- Adler, A. (2017). *Eşcinsellik üzerine*. (çev. Kamuran ŞİPAL). İstanbul: Say Yayınları.
- American Psychological Association. (2012). Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients. *The American Psychologist*, 67(1), 10.
- Baird, V. (2004). *Cinsel çeşitlilik: Yönelimler, politikalar, haklar ve ihlaller*. (çev. Hayrullah DOĞAN). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bancroft, J. (1969). Aversion therapy of homosexuality: A pilot study of 10 cases. *The British Journal of Psychiatry*, 115(529), 1417-1431.
- Başar, K., Kaptan, S. (2013). 4. *Cinsel yönelimle ilgili mitler*. CETAD.[<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilendirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.
- Bayraktar, Z. (2020). *İnterseks-hermafrodit ve eşcinsel norm ve norm dışı cinsellik farklar, nedenler, öneriler*. İstanbul: Motto Yayınları.
- Bayramoğlu, Y. (2011). Stone Wall'dan onur yürüyüşü 'ne. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66, 387-394.
- Bekiroğulları, Z.(2012).Perceptions of non heterosexuality among future Muslim counseling psychologists. *Social Behavior and Personality: an international Journal*, 40(9), 1569-1583.
- Berghan, S. (2007). *Lubunya: transseksüel kimlik ve beden*. İstanbul: Metis Yayınları.
- BM (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği) (2020). Herkes Özgür ve Eşit Doğar: Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Raporu.

- Bond, T., Yalçın, İ., & Atik, G. (2013). *Psikolojik danışma uygulamalarında etik ve standartlar*. (çev. Binnur YEŞİLYAPRAK). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. Thinking gender*. (ed. Linda J. Nicholson). New York: Routledge.
- Butler, J. (2020). *Cinsiyet belası. feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. (çev. Başak ERTÜR). İstanbul: Metis Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş.(2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum (9. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Candansayar, S.(Bahar:2011). Tıbbın (eş)cinselliğe bakışı için bir arkeoloji denemesi. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66, 149-166.
- Cornett, C. (1995). *Reclaiming the authentic self: Dynamic psychotherapy with gay men*. Jason Aronson.
- Çabuk, D. (2010). *Tıp öğrencileri ve hekimlerin eşcinsellik hakkındaki tutumları ve gey ve lezbiyenlerin sağlık hizmeti deneyimleri*. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı: Uzmanlık tezi.
- Çelik, H. E.,& Yılmaz, V. (2016). *LISREL 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi: Temel kavramlar-uygulamalar-programlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- DeVellis, R. F. (2017). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Direk, Z.(Bahar:2011). Butler ve Hegel: Arzu, tanıma ve akrabalık. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66, 37-50.
- Doğan, S., Doğan, M., Beştepe, E.,&Eker, E. (2008). Eşcinsellik tutum ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Bir ön çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(2), 84-90.
- Drescher, J. (1996). Psychoanalytic subjectivity and male homosexuality. Textbook of homosexuality and mental health. (ed. Cabaj RP, Stein TS). *American Psychiatric Press, Inc.* Washington, DC, s. 173-189.
- Engels, F. (1998). *Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni.* (çev. K. SOMER). Ankara: Sol Yayınları.
- Engindeniz, N. (2013). 3.2. *Psikanalizde eşcinsellik.* CETAD.[<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilendirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.
- Fine, C. (2020). *Toplumsal cinsiyet yanılısaması.* (çev. Kıvanç TANRIYAR). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Freud, S. (2002). *Cinsiyet üzerine.* (çev. A. Avni ÖNEŞ). İstanbul: Say Yayınları.
- Gelbal, S.,& Duyan, V. (2006). Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex roles*, 55(7-8), 573-579.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update (10a ed.)* Boston: Pearson.
- Göregenli, M. (2006). Gruplar arası ilişki ideolojisi olarak homofobi. *Kaos GL. Geylerin ve lezbiyenlerin sorunları ve toplumsal barış için çözüm arayışları*, 142-148. Ankara: Kaos GL Kitapları.
- Göregenli, M.(Bahar:2011). Heteroseksizm, homofobi ve nefret suçları: sosyal psikolojik yaklaşım. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66, 353-365.

- Hair, J., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (Cilt 5th int. ed.). Upper Saddle River: Prentice-Hall.
- Herek, G. M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *Journal of sex research*, 25(4), 451-477.
- Herek, G. M., Kimmel, D. C., Amaro, H., & Melton, G. B. (1991). Avoiding heterosexist bias in psychological research. *American psychologist*, 46(9), 957.
- Hines, S. (2019). *Toplumsal cinsiyet akışkan mıdır?* (çev. Özge Çağlar AKSOY). İstanbul: Hep Kitap.
- Holmes, M. (Bahar:2011). İnterseks: tehlikeli bir farklılık. (Çev. İmge ORANLI). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 99-123.
- Hudson, W. W., & Ricketts, W. A. (1980). A strategy for the measurement of homophobia. *Journal of homosexuality*, 5(4), 357-372.
- Isay, R. A. (1996). Psychoanalytic therapy with gay men: Developmental considerations. *Textbook of homosexuality and mental health*. (ed. Cabaj RP, Stein TS). *American Psychiatric Press, Inc.*, Washington, DC, s. 451-484.
- Johnson, S. D. (2012). Gay affirmative psychotherapy with lesbian, gay, and bisexual individuals: Implications for contemporary psychotherapy research. *American Journal of Ortho psychiatry*, 82(4), 516.
- Kağnıcı, D. Y. (2015). Psikolojik danışman eğitiminde cinsel yönelim olgusunun irdelenmesi: Benim çocuğum filmi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 83-95.
- Kalaycı, E. (2018). Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1419-1425.
- Kan, A., & Akbaş, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).

- Kaos, G L., İzmir, S. P. Ü., & Hayat, P. (2017). LGBT Nefret Suçları Raporu.
- Kaptan, S. (2013). 12.1. *Glb bireylerle çalışırken yapılması/ yapılmaması gerekenler*.CETAD.[<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilen-dirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.
- Lee, S. Y. (2007). *Structural equation modeling: A Bayesian approach* (Vol. 711). John Wiley & Sons.
- Le Guin, U. K. (2020). *Karanlığın sol eli (The left hand of darkness)*. (çev. Ümit ALTUĞ). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lingiardi, V.,&Capozzi, P. (2004). Psychoanalytic attitudes towards homosexuality: An empirical research. *The International Journal of Psychoanalysis*, 85(1), 137-157.
- Lorber, J. (1998). "Beliving Is Seeing-Biology as Ideology", *The politics of women's bodies: Sexuality, appearance, and behavior*. (ed. R. Weitz). New York: Oxford University Press.
- McConaghy, N. (1969). Subjective and penile plethysmograph responses following aversion-relief and apomorphine aversion therapy for homosexual impulses. *The British Journal of Psychiatry*, 115(523), 723-730.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674.
- Minutes. (1999). Meeting of The Executive Council, American Psychoanalytic Association.
- Moe, J. L., Reicherzer, S., & Dupuy, P. J. (2011). Models of sexual and relational orientation: A critical review and synthesis. *Journal of Counseling & Development*, 89(2), 227-233.
- Morgan, L. H. (1998). *Eski toplum*. (çev. Ünsal OSKAY). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Nil, M. Ş. (2013). 1. *Tarihten günümüze eşcinsellik: Tek tanrılı dinler ve eşcinsellik*.CETAD.[<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilen-dirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.

- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* McGraw-Hill New York. *The role of university in the development of entrepreneurial vocations: a Spanish study.*
- Oksaçan, H. E. (2012). *Eşcinselliğin toplumsal tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Orçan, F. (2018). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi: İlk hangisi kullanılmalı? *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 9(4), 414-421.
- Öztürk, Ş. (Bahar:2011). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66, 5-6.
- Riddle, D. (1985). Homophobia scale. *Opening door stounderstanding and acceptance. Boston: Unpublished essay.*
- RitaChi-YingChung, Frederic P. Bemak. (2012). *Sosyal adalet psikolojik danışmanlığı*. (çev. Vahap YORGUN). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Sakallı, N., & Ugurlu, O. (2001). Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students' attitudes towards homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42(1), 53-62.
- Sakalli-Ugurlu, N., & Ugurlu, O. (2004). Eşcinsellik ve eşcinselliğe ilişkin tutumlar: Önyargı ve ayrımcılık [Homosexuality and attitudes towards homosexuality: Prejudice and discrimination]. In *Kaos GL, Geylerin ve lezbiyenlerin sorunları ve toplumsal barış için çözüm arayışları-Sempozyum kitabı [Problems of gays and lesbians, and solutions for social peace-Symposium book]* (pp. 62-77).
- Schafer, R. (1995). The evolution of my views on nonnormative sexual practices. *Disorienting sexuality: Psychoanalytic reappraisals of sexual identities*, 187-202.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. (3rd ed.). New York, NY: Routledge.

- Segal, L. (1992). Ağır Çekim. *Değişen erkeklikler değişen erkekler*. (çev. V. ERSOY). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Selek, P. (2001). *Maskeler süvariler gacılar: Ülker sokak: bir alt kültürün dışlanma mekânı* (Vol. 8). İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Sommers-Flanagan, J.,& Sommers-Flanagan, R. (2018). *Klinik görüşme*. (çev. Gülçin AKBAŞ, Leman KORKMAZ). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Steffens, M. C. (2005). Implicit and explicit attitudes towards lesbians and gay men. *Journal of Homosexuality*, 49(2), 39-66.
- Stein, T. S.,& Cabaj, R. P. (1996). Psychotherapy with gay men. Textbook of homosexuality and mental health. (ed. Cabaj RP, Stein TS). *American Psychiatric Press, Inc.*, Washington, DC, s. 451-484.
- Şah, U. (2012). Eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transseksüelliğe ilişkin tanımlamaların homofobi ve LGBT bireylerle tanışıklık düzeyi ile ilişkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 32(2), 23-49.
- Şahin, D. (2018). *Eşcinsel panik ve homofobi*. CETAD. [https://drdogansahin.blogspot.com/2018/01/escinsel_panik_ve_homofobi.html]. Erişim tarihi: 02.05.2021.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics*. Boston, MA: Pearson Education Limited.
- Tanner, B. A. (1973). Shock intensity and fear of shock in the modification of homosexual behavior in males by avoidance learning. *Behaviour research and therapy*, 11(2), 213-218.
- Tavşancıl, E. (2018). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tin, L. G. (Ed.). (2018). *Homofobi sözlüğü*. (çev. Melis TEZKAN, Okan URUN). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Tuna, E. (2018). Türkiye’de ruh sağlığı çalışanlarının gey ve lezbiyenlere yönelik tutumları. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 149-168.

Uluslararası Af Örgütü (2011). Ne hastalık ne de bir suç: Türkiye'de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler eşitlik istiyor. [<https://www.amnesty.org/download/Documents/28000/eur440012011tr.pdf>], Çevirim-içi Erişim tarihi: 20.11.2020.

Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği (International Lesbian Gay Bisexual Trans and Intersex Association - ILGA) (2020). [<https://www.ilgaeurope.org/sites/default/files/Annual%20Review%202020.pdf>], Erişim tarihi: 20.11.2020.

Van der Meer, T., Herdt, G., & van de Meer, T. (2003). Homophobia and Anti-Gay Violence: Contemporary Perspectives: Editorial Introduction. *Culture, Health & Sexuality*, 99-101.

Yüksek, B. (2016). *Investigation of attitudes towards homosexuality and trans genderism among heterosexual psychologists in Turkey and examination of these attitudes through some personal and professional variables*. İstanbul Bilgi Üniversitesi: Doctoral dissertation.

Yüksel, Ş. (2013). 10.1. *Eşcinsel kişilerle psikoterapi ve kimliği olumsuzlayan tedaviler*. CETAD. [<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilendirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.

Yüksel, Ş., Yetkin, N. (2013). 9.3. *LGBT bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık*. CETAD. [<https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/52/bilgilendirme-dosyasi-10-escinsellik.pdf>], Erişim tarihi: 02.04.2021.

Ekler

Ek-1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcılar,

Sizi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı yüksek lisans tez çalışması kapsamında Dr. Zöhre KAYA danışmanlığında, Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşe KAVAL tarafından yürütülen "Ruh Sağlığı Uzmanlarının Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" başlıklı araştırmaya davet ediyorum.

Bu ölçek, ruh sağlığı çalışanlarının eşcinselliğe yönelik bilgi, beceri ve tutumlarını ölçmek için hazırlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek veriler, bilimsel çalışma amacının dışında kullanılmayacak ve herhangi bir kişi veya kuruluşa verilmeyecektir. Ankete vereceğiniz cevaplar gizli tutulacaktır. Araştırma sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için her soruya içten ve dürüst cevaplar vermeniz büyük önem taşımaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak sizin durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği işaretleyiniz. Soruların herhangi bir doğru ya da yanlış yanıtı bulunmamaktadır. Bu formu doldurmanız yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya başladıktan sonra devam etmek istemezseniz yarıda bırakıp ayrılabilirsiniz. Araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya ...@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Araştırmacı

Ayşe KAVAL

Ek-2 Kişisel Bilgi Formu

1. Biyolojik cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek () İnterseks
2. Yaşınız:.....
3. Medeni durumunuz: () Evli () Bekâr () Diğer
4. Çocuğunuz var mı? () Evet () Hayır
5. Mesleğiniz: () Psikolojik danışman () Psikolog () Psikiyatrist
6. Mezuniyet düzeyiniz: () Lisans () Lisansüstü () Doktora
7. Mesleki deneyiminiz: () 0-4 yıl () 5-9 yıl () 10-14yıl () 15 yıl ve üstü
8. Hangi kurumda çalışıyorsunuz?
9. Çalıştığınız bölge: () Akdeniz () Doğu Anadolu () Ege
() Güneydoğu Anadolu () İç Anadolu
() Karadeniz () Marmara
10. Etnik kökeniniz:
11. Dini İnanışınız:
12. Cinsel yöneliminiz: () Heteroseksüel () Lezbiyen/Gey
() Biseksüel () Diğer (Lütfen belirtin).....
13. Öğrenim yaşamınız boyunca toplumsal cinsiyet ile ilgili ders, eğitim aldınız mı?
()Evet ()Hayır
14. Dersi aldığınız öğrenim düzeyi
()Lisans ()Lisansüstü ()Doktora
15. Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalışma deneyiminiz oldu mu?
()Evet ()Hayır
16. Farklı cinsel yönelime sahip danışanlarla çalıştıysanız karşılaştığınız zorluklar nelerdir?.....

Ek-3 Eşcinsellik Algı Ölçeği Deneme Formu

SORULAR	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bir arkadaşım bana eşcinsel olduğunu söylerse onunla arkadaşlığımı bitiririm.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Dini inancım gereği eşcinselliği hoş karşılamam.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Cinsel yönelime dayalı ayrımcılık kötüdür.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Hemcinsimden biri bana çıkma teklif etse bundan rahatsız olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
5.Eşcinsellik, hayatta oynanacak cinsellik rolüne yeterince hazırlanamamaktan kaynaklanır.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Eşcinsellik toplumun ahlakını bozar.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Eşcinsellik kişinin kendi tercihidir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Eşcinsellik toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan davranıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Eşcinsellik tedavi edilmesi gereken ruhsal bir hastalıktır.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Eşcinsellik öğrenilen bir davranıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Eşcinsellik genetik faktörlerden kaynaklanmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Eşcinsel bir akrabamın olması beni rahatsız eder.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Eşcinsel biriyle aynı evde yaşam.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Eşcinsel evlilikler yasallaştırılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Dini inanca sahip insanlar eşcinsellere yönelik daha fazla olumsuz düşünceye sahiptir.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Eşcinsellere karşı önyargıların oluşmasında aile tutumları etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Eşcinsellere karşı önyargıların oluşmasında dini kurallar etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Toplumsal cinsiyet eğitimi eşcinsellere ilişkin tutumları değiştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Danışanımın eşcinsel olduğunu öğrendiğimde psikolojik danışmayı sonlandırırım.	☐	☐	☐	☐	☐

20. Eşcinsel bir çiftin evlatlık edinmesini doğru bulmuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Eşcinsellik cinsel bir fantezidir.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Eşcinsellere yapılan ayrımcılığın temelinde erkek egemen toplum yapısı etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Eşcinsellik toplumsal cinsiyet rollerini belirsizleştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Eşcinselliğin anormal bir durum olarak kabul edilmesinde medya belirleyicidir.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Kadınlar erkeklere göre eşcinsellere karşı daha ılımlıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Medyanın söylemleri eşcinselleri ötekileştirmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Birinin dış görünüşüne bakarak eşcinsel olduğu anlaşılabilir.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Çok sevdiğim bir yazarın eşcinsel olduğunu öğrenirsem kitaplarını okumaktan vazgeçerim.	☐	☐	☐	☐	☐

29. Eşcinsellerin, eşcinsel partnerleri dışında farklı cinsel yönelime sahip kişilerle de cinsel ilişkiye gireceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Eşcinselliğin insan soyunun devamını tehdit edeceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Eşcinsel biriyle arkadaşlık kurabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Eşcinsel bir danışanla çalışırsam ona yardımcı olamayacağımı düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Psikolojik danışmanla danışan arasındaki cinsel yönelim farklılıklarının psikolojik danışma sürecini olumsuz etkileyeceğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Eşcinselliğin seks işçiliğiyle ilişkilendirilmesini doğru bulmuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Danışanlarımın heteroseksüel olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin kimlik gelişimi hakkında bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐

37. Eşcinseller hakkında onları danışmaya alacak kadar bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Eşcinsel bir danışanla empati kurabileceğimi düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Eşcinseller toplumdaki soyutlandıkları için kendi içlerinde bir alt kültür yaşamaya zorlanmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Eşcinsel bir danışanımın olmasından huzursuz olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Danışanımın cinsel yönelimiyle ilgilenmem.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Eşcinsel yönelimlerin ergenlik çağında daha sık görülen bir durum olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Eşcinsel birliktelikler cinsel yolla bulaşan hastalıkların artmasında etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Koşulsuz kabul ilkesi gereği eşcinsel bir danışanı danışmaya kabul ederim.	☐	☐	☐	☐	☐

45. Danışanın cinsel yöneliminden dolayı danışmaya alınmamasını doğru bulmam.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Danışanımı eşcinsel yöneliminden vazgeçirmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-4 Eşcinsellik Algı Ölçeği Son Formu

SORULAR	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bir arkadaşım bana eşcinsel olduğunu söylese onunla arkadaşlığımı bitiririm.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Dini inancım gereği eşcinselliği hoş karşılamam.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Hemcinsimden biri bana çıkma teklif etse bundan rahatsız olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Eşcinsellik, hayatta oynanacak cinsellik rolüne yeterince hazırlanamamaktan kaynaklanır.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Eşcinsellik toplumun ahlakını bozar.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Eşcinsellik kişinin kendi tercihidir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Eşcinsellik toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan davranıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Eşcinsellik tedavi edilmesi gereken ruhsal bir hastalıktır.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Eşcinsellik öğrenilen bir davranıştır.	☐	☐	☐	☐	☐

14. Eşcinsel evlilikler yasallaştırılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
15.Dini inanca sahip insanlar eşcinsellere yönelik daha fazla olumsuz düşünceye sahiptir.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Eşcinsellere karşı önyargıların oluşmasında dini kurallar etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
19.Danışanımın eşcinsel olduğunu öğrendiğimde psikolojik danışmayı sonlandırırım.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Eşcinsel bir çiftin evlatlık edinmesini doğru bulmuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Eşcinsellik cinsel bir fantezidir.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Eşcinselliğin anormal bir durum olarak kabul edilmesinde medya belirleyicidir.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Çok sevdiğim bir yazarın eşcinsel olduğunu öğrenirsem kitaplarını okumaktan vazgeçerim.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Eşcinsel bir danışanla çalışırsam ona yardımcı olamayacağımı düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐

33. Danışmanla danışan arasındaki cinsel yönelim farklılıklarının psikolojik danışma sürecini olumsuz etkileyeceğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Eşcinselliğin seks işçiliğiyle ilişkilendirilmesini doğru bulmuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Danışanlarımın heteroseksüel olmasını tercih ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin kimlik gelişimi hakkında bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Eşcinseller hakkında onları danışmaya alacak kadar bilgi sahibiyim.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Eşcinsel bir danışanla empati kurabileceğimi düşünmüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Eşcinsel bir danışanımın olmasından huzursuz olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Eşcinsel yönelimlerin ergenlik çağında daha sık görülen bir durum olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

43. Eşcinsel birliktelikler cinsel yolla bulaşan hastalıkların artmasında etkilidir.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Koşulsuz kabul ilkesi gereği eşcinsel bir danışanı danışmaya kabul ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Danışanımı eşcinsel yöneliminden vazgeçirmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-5 Etik Komisyonu Onay Bildirimi

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.02.2021-585

	<p style="text-align: center;">T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI</p> <p style="text-align: center;">ETİK KURUL KARARLARI</p>
<p>TOPLANTI TARİHİ: 29.01.2021 OTURUM SAYISI: 2020/01</p> <p>Sayfa: 03/30 TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 30</p>	

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 29/01/2021 tarihinde saat 14.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2021/01-03. Danışmanlığını Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA'nın yaptığı, yüksek lisans öğrencisi Ayşe KAVAL'a ait, "Ruh Sağlığı Uzmanlarının Eşcinsel Danışanlara Yönelik Algılarının Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR İlahiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Ferit İZCİ İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi (Katılmadı)	ÜYE Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ Eğitim Fakültesi (Katılmadı)

Ek-6 Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

06/08/2021

Ayşe KAVAL

Ek-7 Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORIJİNALLIK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

Tez Başlığı / Konusu

“Ruh Sağlığı Uzmanlarının Eşçinsel Danışmanlara Yönelik Algılarının Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması “

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 76 sayfalık kısmına ilişkin, 29/07/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından iThenticate intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %8 (sekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

06/08/2021
Ayşe KAVAL

Adı Soyadı : Ayşe KAVAL

Öğrenci No : [REDACTED]

Anabilim Dalı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Zöhre KAYA

06/08/2021

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

06/08/2021

Servet CAN
Enstitü Sekreteri

